

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PETNAJST LET PRVE STANOVANJSKE SKUPINE NA PODROČJU
DUŠEVNEGA ZDRAVJA V SLOVENIJI**

Menotr:izr.prof.dr.Vito Flaker

Vučak Andreja

LJUBLJANA 2007

PREDGOVOR

21.5.2007 je minilo petnajst let prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v Sloveniji. Ko govorimo o stanovanjskih skupinah na področju duševnega zdravja lahko govorimo tudi o vmesnem prostoru med ustanovo in civilno obliko bivanja, oz o vmesnem prostoru med dvema oblikama obravnave ljudi, kot sta skupinska in individualna obravnava ljudi. Potreba po stanovanjskih skupinah na področju duševnega zdravja je povezana s procesom dezinstitutionalizacije in normalizacije, ki je močno zaznamoval slovenski prostor. Opozarjal je na kršenje osnovnih človekovih pravic ljudi, ki so bili zaprti v institucijah. Vendar, če se vrnemo nazaj, so človekove pravice nekaterim samoumevno pripadale, drugim pa so bile odvzete. Pri tem se postavlja vprašanje, kdo določa normo. Že leta 1987 se v Sloveniji začne civilna pobuda, v kateri so sodelovali študenti, profesorji, ki so v prvi vrsti opozarjali na probleme ljudi, ki so bili zaprti v Zavodu Hrastovec. Na podlagi tega gibanja je nastala tudi prva stanovanjska skupina »Mavrična družčina«, kamor so se preselili štirje stanovalci iz Zavoda Hrastovec. V okviru teh pobud nastajajo prve nevladne organizacije na področju duševnega zdravja. Društvo Altra, takrat imenovano Odbor za družbeno zaščito norosti, je nedvomno prva nevladna organizacija na področju duševnega zdravja. Vendar so devetdeseta leta na področju duševnega zdravja bila zaznamovana tudi z tekmovalništvom med nevladnimi organizacijami v smislu borbe za večja denarna sredstva. V slovenskem prostoru se je čutila razlika med nevladnimi organizacijami oz. po prevladi enih organizacij nad drugimi, tudi v odnosu do države, kar je na žalost prisotno še danes.

V stanovanjskih skupinah v društvu Altra delam od leta 1992, dva meseca po ustanovitvi prve stanovanjske skupine »Mavrična družčina« za ljudi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju (v nadaljevanju stanovalci in stanovalke). V teh letih strokovnega dela v stanovanjskih skupinah, tako v moških kot v ženskih, sem poskušala pri svojem neposrednem delu z ljudmi slediti temeljnemu načelom (po Brandonu), da imajo stanovalci/ke možnost večje izbire nad svojim življenjem, razvijanje udeležbe v skupnosti, individualiziran razvoj, možnost stopnjevanja druženja in nenazadnje tudi poglobljanje odnosov s strokovnimi delavci na bolj sproščenem prijateljskem odnosu. Pri tem se upoštevajo inovativne metode načrtovanje storitev, individualni pristop, zagovorništvo, analiza tveganja, ki so nastale z izpostavitvijo duševnega zdravja v Sloveniji. Inovativne metode so prilagojene glede na potrebe ljudi s težavami v duševnem zdravju. Storitve

strokovnega delavca pa so odgovor na potrebe stanovalcev iz njihovega vsakdanjega življenja.

V raziskovalnem delu me zanimajo potrebe ljudi, ki živijo v stanovanjski skupini. Od 57 stanovalcev, vključenih v program Mreže stanovanjskih skupin v Ljubljani od leta 1992 do leta 2007, sem izbrala tri študije primera, ki se med seboj razlikujejo po času vstopa v program, po potrebah, ki so se pojavljale v vsakdanjem življenju, in storitvah strokovnih delavcev, ki so odgovor na te potrebe.

Posebno pozornost sem namenila g. V in njegovim potrebam v času vključitve v program in potrebam, ki so v njegovem primeru še danes. G. V se je v stanovanjsko skupino preselil pred petnajstimi leti iz Zavoda Hrastovec in je eden izmed stanovalcev prve stanovanjske skupine. V njegovi zgodbi, ki se je ustvarjala in se še ustvarja, imam to čast, da sem v njej neposredno udeležena. G. V. je nedvomno eden izmed prvih učiteljev pri mojem neposrednem delu.

Posebej bi se rada zahvalila prav gospodu V., da sem po dolgih letih napisala to diplomsko nalogo. Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila moji »mrzli« sestrčni Simoni, da je ob zaključni fazi pisanja imela »trezno glavo« in me reševala »napak«, ki so se pojavljale pri tipkanju. Prav tako gre zahvala mojemu mentorju dr. Vitu Flakerju, da je kljub »dolgemu čakanju« ostal moj mentor. Na koncu bi se posebej zahvalila še Kaji in Zokiju, da sta me v času pisanja moje diplomske naloge potrpežljivo prenašala.

KAZALO DIPLOMSKE NALOGE

PREDGOVOR	2
1. TEORETIČNI UVOD	5
1.1 Dezinstucionalizacija in normalizacija	5
1.2 Duševno zdravje v Sloveniji	7
1.2.1. Kritika devetdesetih	8
1.2.2 Duševno zdravje danes	11
1.3 Skupnostne službe.....	15
1.3.1 Kronološki pregled Odbora za družbeno zaščito norosti.....	17
1.4 Temeljna načela dobrih socialnih služb - delo skupnostnih služb usmerjeno na potrebe ljudi	18
1.4.1 Pomen socialnega dela v stanovanjski na podlagi osebnih izkušenj	24
1.4.2 Naloge strokovnega delavca/ke v stanovanjski skupini.....	25
1.4.3 Inovativne metode dela na področju duševnega zdravja v skupnosti	29
2. PROBLEM.....	37
3. METODOLGIJA	39
3.1 Vrsta raziskave.....	39
3.2 Merski instrumenti in viri podatkov	39
3.3 Populacija.....	39
3.4 Zbiranje podatkov	41
3.5 Analiza podatkov	41
4. REZULTATI IN RAZPRAVA.....	42
4.1 Poskusna teorija o potrebah ljudi	45
4.1.1 Primer gospoda V.	45
4.1.2 Primer gospoda N.	71
4.1.3 Primer gospoda R.....	79
5. SKLEPI.....	96
6. PREDLOGI.....	98
7. LITERATURA	99
8. POVZETEK.....	102
9. PRILOGE.....	104

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 Dezinstitucionalizacija in normalizacija

Če izhajamo iz zgodovine človekovih pravic, so te bolj služile za opravičevanje kulturnih dominacij in vojaških posegov. Na eni strani so bile naravnane na vse ljudi sveta, na drugi strani pa so se nanašale le na peščico ljudi, ponavadi na tiste, ki so jih izoblikovali. Zaradi vsiljevanj lastnih pojmovanj svobode in enakosti vsem ostalim so se sprevrgele v instrument zatiranja. Takšen primer je pravica svobode do govora (klasične državljske pravice do samoodločbe, do verskega prepričanja), ki naj bi posameznika ščitila pred posegi države. Samo premožnejšim slojem ni bilo treba skrbeti, da bi jih kdo omejeval in zatiral. Pojavljala so se vprašanja ljudi, ki nimajo možnosti, da bi uveljavili svoje pravice, saj jim niso dostopna niti osnovna sredstva. Pozneje so kot nasprotje negativnim pravicam izpostavljali pozitivne pravice, torej pravice do ustrezne življenjske ravni (do pitne vode, do izobrazbe, pravične zaposlitve), vendar so te služile le za zadovoljevanje individualnih potreb tistih, ki so imeli moč odločanja (Romelspacher, 2003).

Pravice je vedno treba analizirati v razmerju moči. V zgodovini so nekaterim samoumevno pripadale, nekaterim so bile odvzete. Univerzalizem je predpostavljaj enakost med ljudmi, vendar je veljala močna norma normalnosti, kar pa je zopet postavljalo pod vprašaj, kdo je določal normo, saj je univerzalizem določene ljudi izključeval. Tudi socialno delo je v preteklosti temeljilo na univerzalnih človekovih pravicah. Na zahodu je prišlo do premika, torej do upoštevanja dejanskih konkretnih človekovih pravic. V Sloveniji do tega premika ni prišlo. Socialno delo se zavzema, da ima vsak človek pravico do enake obravnave in do varnega spoštljivega dostojanstvenega življenja. Ne upošteva pa razlik, katere ima vsak posameznik, kot subjekt pravic, s svojo specifično izkušnjo v odnosu do države, družbe in sebe (Zaviršek, 2003).

Pred devetdesetimi je bila za slovenski sistem značilna izenačevalna socialna politika, kot dopolnilo ekonomski politiki, kot del splošne družbene politike. Usmerjena je bila predvsem v motiviranost ljudi za delo in k večanju odgovornosti za celotno družbeno reprodukcijo. Vse pravice so bile vezane na zaposlitev, spregledani so bili ljudje, ki so bili izobčeni iz zaposlitve, in ljudje, ki so bili izobčeni iz družbe (institucionalizacija).

Leskošek (2002) pravi, da socialne politike, ki bi izhajala iz družbenega sistema, nikoli ni bilo. Revščina ni bila predmet političnih razprav, storitvene socialne službe so bile bolj kontrolne in izključevalne in so bile vezane na Centre za socialno delo, Zavode za delikventno mladino, VDC, Domove za telesno prizadete. Nevladne organizacije takoj po vojni (Rdeči križ, Zveza prijateljev mladine) so imele bolj kontrolno funkcijo, saj so bile plačane iz državnega proračuna in niso odpirale neprijetna vprašanja o izvoru socialnih problemov.

Pri opozarjanju na kršenje človekovih pravic se »nostalgično« spomnim na leto 92, ko sem začela delati kot prostovoljka na Odboru za družbeno zaščito norosti (danes Društvo Altra). Takrat se je področje duševnega zdravja v Sloveniji šele vzpostavljalo, čeprav je civilna pobuda delovala že od leta 1986, v kateri so sodelovali profesorji, študentje, prostovoljci, ljudje s težavami v duševnem zdravju, ki so v prvi vrsti opozarjali na kršenje osnovnih človekovih pravic in na problematiko ljudi, ki so bili zaprti v Zavodu Hrastovec (takrat imenovanim Zavodom za duševno in živčno bolne). V tistem obdobju so se vzpostavljali novi koncepti socialnega dela in začele so se razvijati nove skupnostne službe.

Flaker (1995) navaja, da sta duševno zdravje v skupnosti najbolj zaznamovala koncepta dezinstitutionalizacije in normalizacije, ki sta nastala kot kritika institucionalnega življenja. Upirata se na nove socialne teorije vsakdanjega življenja, kar uvršča socialno delo duševnega zdravja med prodornejše oblike, ki ima dve temeljni nalogi: razpoložljivost in usmerjenost v konkretna pogajanja o blaginji posameznikov in skupin v konkretnem življenjskem svetu in v njihovem vsakdanjem jeziku. Socialno delo mora v konkretnih situacijah v katerih se znajde, poiskati konkretne odgovore nanje. Socialno delo je teorija ravnanja in zahteva svojevrstno praktično delo. Pravi, da sintezi teh dveh nalog lahko pravimo tudi inovativnost in singularnost.

Deteritorializacije v socialnem delu pomeni premik od institucionalnega socialnega varstva, katerega ne zanimajo individualne potrebe, k takemu, ki je pozorno na razlike in specifične potrebe uporabnikov. Socialno delo se je v svojih začetnih ekspertizah vezalo na azile, institute za ocenjevanje patologije in na pisarne, kjer je bilo anamnestično ocenjevanje. V Zahodnih evropskih državah se je proces deteritorializacije, ki ga poznamo kot dezinstitutionalizacija zvečine v 90 letih že končal, ko se je od srednje in

vzhodnoevropskih državah šele začel. Dezinstucionalizacijo pogosto zamenjujejo z drugim procesom, ki je nameščal ljudi v manjše bivalne enote. Razmerje med stanovalci in osebjem pa ostaja nespremenjeno. V Evropi se je z procesom deteritorializacije, povečal fenomen zavračanja (nimbizacija) fizičnega sobivanja z določenimi skupinami prebivalstva v skupnosti (Zaviršek, 2003).

Lamovec (1995) pravi, da dezinstucionalizacija v razvitem svetu postopno izvajajo že trideset let. Ena od napak dezinstucionalizacije, ki se je izkazala v praksi je bila, da so skušali celoten proces izpeljati prehitro. Pozabili so, da oseba, ki je velik del življenja preživela v ustanovi, ne more čez noč spremeniti življenjskega sloga. Zgodilo se je tudi to, da so skupino ljudi čez noč preselili ne da bi povedali kam. Spregledali so tudi strahove in negotovost ljudi, ki so se preselili v skupnost. Včasih so jim pozabili povedati, da bodo morali skrbeti zase in so naleteli na odpor. Še hujši so primeri iz ZDA, ko so nekateri zaradi neurejenega financiranja ostali kar na cesti. Dogajale so se tudi druge skrajnosti, ko so izvajalci vse povprek skušali izpolnjevati njihove želje, namesto da bi jih naučili poiskati načine samostojnega življenja. Precej lažje je bilo namreč skuhati kosilo, kot pa nekomu stati ob strani, da si sam skuha kosilo. Navaja pet elementov, ki prispevajo k uspešnosti dezinstucionalizacije.

Prvi je dolgotrajna in temeljita priprava uporabnikov, drugi je svobodna odločitev, tretji vsebuje jasna pravila in pogoje bivanja v skupnosti, četrti je učenje vsakdanjih spretnosti in samostojnega življenja kot tudi medsebojne pomoči, in zadnji zajema vzdušje realističnega optimizma pristne naklonjenosti in močan občutek pripadnosti skupini.

1.2 Duševno zdravje v Sloveniji

Definicija duševno zdravje v skupnosti je: «Duševno zdravje v skupnosti je interdisciplinarno področje delovanja, ki se je razvilo na terenu psihiatrije, z namenom zasledovanja emancipatoričnih ciljev ob upoštevanju skupnostnih načel. Ti cilji so: izboljšanje življenjskega položaja ljudi z duševno stisko, izboljšanje in spreminjanje služb, da bodo bolj sledile potrebam, željam in nujam uporabnikov, družbeno prevrednotenje duševne stiske in norosti ter vzpostavljanje takih družbenih pogojev, ki bodo onemogočali destruktivne izide in vzpodbujali ustvarjalno reševanje človeških stisk» (Flaker, 2001).

1.2.1. Kritika devetdesetih

Tisto, kar je bilo v devetdesetih novega so bile nekatere socialne inovacije, med temi so bile so tudi inovacije na področju duševnega zdravja.. Zaviršek (1996) se sprašuje, če je sploh možno govoriti o socialnih inovacijah v času ko so povsod v Evropi zamrla socialna gibanja in ideje, levo usmerjenih družbenih gibanj, katera pa se danes nagibajo v desno. Predvsem na področju duševnega zdravja so nastale korenite socialne akcije. To so bile direktne akcije v skupnosti (pisanje manifestov, demonstracije, izdelava filma Ludnica, pisanje provokativnih člankov), ki so opozarjale na položaj ljudi v psihiatričnih institucijah in so povzročale konflikte med psihiatri in socialni delavci, prostovoljci in uporabniki. Usmerjene so bile tako v konfrontacijo kot v pogajanja (okrogle mize, sestanki, skupni projekti), da bi se dosegla neka socialna sprememba.

Strokovnjaki kateri so bili vključeni v socialne inovacije, so se srečevali z občutkom moči, da so del dobre službe ki sledi potrebam uporabnika. Hkrati pa zavedanje, da moč socialnega delavca raste le toliko kolikor raste moč uporabnika. Občutek nemoči je izhajal iz marginalizacije glede na klasične javne službe, predvsem negotova finančna situacija in nizek status glede na klasične institucije (Zaviršek,1996).

Leskošek (2002) pravi, da je bila primarna okupacija nevladnih organizacij, bolj pridobivanje denarja, saj je večina kreirala lastno zaposlitev. Najprej je MDDSZ sklepalo pogodbe z tistimi izvajalci ,ki so se v teh letih najbolj razvili, kasneje so še materinski domovi in zatočišča. Pravi, da so šele petletne pogodbe prinesle v organizacijo mero veljavnosti in stabilnosti, da so lahko preusmerili svojo pozornost z nenehne skrbi za lastno eksistenco na bolj dolgoročno delo in skrbnejše izvajanje storitev.

V letih 90 je bila država oz ljudje, ki so imeli tako imenovano »moč odločanja » dovezetni za spremembe in socialne inovacije, ki so se dogajale v tistem obdobju. Vse je kazalo na to, da se bodo po vseh zapletih, stiskah, občutkih nemoči, konfliktih in tudi po dobrih izkušnjah iz prakse (eksperimentalni model prve stanovanjske skupine je uspel) zadeve ustalile in prešle v neko utečeno prakso. Pomembno pri vsem tem pa je bilo zadovoljstvo ljudi s težavami v duševnem zdravju, ki so za sabo imeli dolgoletno institucionalno kariero in so zdaj že nekaj let živeli v skupnosti, brez večjih težav. Glede na naravo dela,

predvsem pa, če smo izhajali iz potreb ljudi s težavami v duševnem zdravju, se je pokazala pri našem strokovnem delu potreba po še boljših konceptih dela, ki so prikazali tudi rešitve problemov, ki so zavirali proces normalizacije. Neurejena so bila področja stanovanjske zakonodaje, zaposlovanja, pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Pokazala se je potreba bo višjih denarnih sredstvih za ljudi s težavami v duševnem zdravju (večja denarna sredstva za prehrano in osebne potrebe) in po boljših pogojih bivanja (vsak stanovalec svojo sobo) v najemnih stanovanjih, kjer je bila locirana stanovanjska skupina.

Skupno delovanje v osemdesetih letih ni izpostavljalo razlike med posameznimi akterji, ampak je bilo usmerjeno v kritiko splošnega družbenega sistema. Devetdeseta leta pa so bila zaznamovana z tekmovalništvom, nezaupanjem in individualizacijo. Sodelovanja med društvi je bilo malo. NVO organizacije, ki nikoli niso bile aktivisitčne, se hierarhičnem odnosu niso nikoli upirale, ker nimajo ambicij vplivati na spremembo politike, želijo le stabilno in trajno financiranje. Vprašanje avtonomije se pojavlja pri tistih NVO, katere želijo opozarjati na izvore socialnih problemov, na položaj določene skupine ljudi, na neenakosti in napačne državne strategije. Posebej izpostavlja društva, ki zastopajo družbeno izključene skupine (porabniška društva), veliko stopnjo aktivizma in nizko stopnjo družbene moči. Čeprav jih je MDDSZ finančno podpira ne upošteva njihovih zahtev (individualizirano financiranje, dvomljivo razdeljevanje denarja Loterije Slovenije, sporna zakonodaja, zaposlitvene možnosti). Teme so prioritete v večini vladnih dokumentov, v praksi pa ni bilo sprememb. Obstaja velik razmak med pisnimi dokumenti in praksami, bolj nesposobnost javnih uslužbencev, kot pa zarota proti civilno družbenim gibanjem. Partnerstvo z NVO poteka bolj z tistimi, ki imajo večjo družbeno moč, šibkost vladnih institucij pa je, da raje ne naredijo, nič kot kaj narobe (Leskošek, 2002).

Res je, da je to obdobje bilo zaznamovano z situacijami, ko se je čutila konkurenčnost med društvi na področju duševnega zdravja. Predvsem je bila to borba z državnimi organi (financerji) za večja finančna sredstva, da so lahko storitve programov po enem letu nemoteno potekale naprej. Čutilo se je nezadovoljstvo tudi do klasičnih javnih služb (posamezni Centri za socialno delo). Govorim o javnih službah, katera so se sklicevala na takratno zakonodajo in z tem zavirala normalizacijo oz razvijanje programa mreže stanovanjskih skupin na področju duševnega zdravja. Taki primer so bile negativno izdane odločbe za namestitev v stanovanjsko skupino za ljudi s težavami v duševnem zdravju (v nadaljevanju opisano bolj podrobno v študiji primera g R) Le nekaj klasičnih javnih služb

je bilo pripravljeno sodelovati in so prisluhnile »težavam« na področju duševnega zdravja. V okviru svojih zmožnosti, so največkrat »mimo zakona« pomagale pri uvajanju novih socialnih inovacij v skupnosti. Glavni motiv pri vsem so bile potrebe človeka s težavami v duševnem zdravju.

G.Flaker (2003) v svojem delu navaja da so se v tem obdobju pojavile nove krovne koordinacijske skupine za razvoj in zastopanje z malo izkušenj in manj neposrednega stika iz katerega je civilna družba sploh nastala. V njih je prevladovala bolj skrb za lastno legitimnost, sposobnost pa se je ocenjevala ne toliko na kakovost storitev kot, kako pridobiti finančna sredstva, najmanj pa v odnosu z resničnimi potrebami. Pravi, da so NVO prispevale bolj k deficitu demokracije kot pa v smislu izboljšav. Tudi če so podpirale fleksibilnost, kreativnost inovacije so bolj temeljne na lepotnem tekmovanju, kateri je bil pomembnejši od javnega interesa in kriterijev ki so temeljili na potrebah. Govori sicer o redkih izjemah, vendar pa je bila dominantna praksa NVO bolj oprta na menedžment in globok konzervativizem, pa vendar obarvan z elitizmom, ki meji na aroganco. Gre a tudi za horizontalno povezovanje transnacionalnih mrež, ki ločuje NVO od »baze doma«.

G. Flaker (2003) pravi, da so storitve socialnega dela javne, ne glede na to kdo jih izvaja. In da se moramo upreti težnjam tržnega razumevanja, ki ga vadi privatni sektor in »lepotnih tekmovanj« nevladnega sektorja.

Flaker (1995) pravi, da veliko skupnostnih služb, vmesnih struktur, kot so tudi stanovanjske skupine dostikrat ponavljajo razlike metode in prijeme, zato mora biti poudarek na že obstoječih službah, kjer bodo uporabniki vključeni v družbene dogajanje in bodo imeli večje možnosti izbire, navezovanja stikov, manj možnosti za stigmatizacijo in izoliranost.

Slovenska politika je bila že pred devetdesetimi usmerjena v delo in vse pravice so izhajale iz dela. Ljudje s težavami v duševnem zdravju, ki so iz kakršnegakoli razloga pristali v bolnici in tam »vegetirali« 10 let, so bili, ne izključeni ampak mogoče bolje rečeno »pozabljeni«. Pri ponovni rehabilitaciji oz vračanju v skupnost gospoda iz stanovanjske skupine (primer g.N.bolj podrobno opisan v analizi), smo pri realiziranju njegove »potrebe po delu« naleteli na problem še večjega izključevanja iz skupnosti, tako iz ekonomskega, socialnega, kulturnega kakor tudi psihološkega vidika.

1.2.2 Duševno zdravje danes

Psihiatrične službe danes, so še vedno bolj naklonjene NVO, katere se v preteklosti v odnosu do njih, niso izpostavljale z » perečimi« problemi oz težavami. V vseh teh letih je le nekaj »redkih« izjem psihiatričnih služb, z katerimi dobro sodelujemo v skupnosti.

Še danes se soočamo z enakimi problemi v odnosu s psihiatrijo (zdravniki), kot leta nazaj. V depriviligiranem položaju niso samo ljudje z težavami v duševnem zdravju, ampak tudi socialne delavke/delavci, kateri delamo na področju duševnega zdravja v skupnosti. Odnos psihiatrije do nevladnih organizacij oz delavcev na tem področju še zdaleč, kljub letom sodelovanja ni v zadovoljiv. Socialne delavke nevladnih organizacij vidijo nekateri psihiatri na uradnih sestankih še vedno kot »punce, ki nimajo službenega avta« in katere nimajo pojma o stranskih učinkih zdravil.«

Zaviršek (1996) pravi, da je tako delovanje služb sprožilo, da duševno bolezen niso obravnavali kot individualiziran problem zdravja oz bolezni, temveč se je razširil na področje temeljnih človekovih pravic, ki v medicini zaverovani v mit apolitičnosti svojega poklica, niso dobile pravega mesta.

Rapoša (1996) povezuje ugled socialnih delavcev, s predstavo o ranljivih motenih posameznikih, kateri niso sposobni skrbeti sami zase. Socialno delo se v svoji stereotipni vlogi pojavljajo kot izvrševalec umazanih vlog. V zda so ne le uporabniki uslug ampak tudi socialni delavci deležni sumničenja in podcenjujočega odnosa v javnosti. Drugi razlog je v okviru organizacijskega načela, ker je kot sekundarna dejavnost (bolnišnice, šola), hierarhično podrejeni drugim sistemom, ki kaže da je njihovo delo manj pomembno. Eden izmed razlogov je tudi omejevanje državnih sredstev in prenašanje na nedržavni neprofitni sektor, ki temelji na prostovoljnem delu. Lahko se pričakuje odpoklic socialnih delavcev,/delavk, saj država pričakuje da jih vodi le zgolj altruistični motivi. Novi problem prenašajo tudi razlika med specializiranimi socialni delavci in splošnimi, kar zmanjšuje ugled celotne stroke socialnega dela prednost specializacije naj bi bila bolj poglobljena ekspertiza, splošni socialni delavci pa bolj fleksibilnost in celovitejša obravnava. V prihodnje bi bilo potrebno kombinacija obeh pristopov. Pomembno za ugled socialnega dela pa je tudi uspešnost dokazovanja rezultatov dela, merjenje učinkov dela.

V vsakodnevni praksi socialnega dela na programu mreže stanovanjskih skupini se soočamo depriviligiranim položajem tudi v odnosu do financerja, kjer moramo ne toliko strokovno utemeljevati, kar je naše osnovno poslanstvo, ampak bolj kot ekonomisti prepričati župana, zakaj je dobro (cenejše) da njihov občan živi v skupnosti in ne v zavodu. Od zadnje besede župana je odvisno, ali bo tripartitna pogodba podpisana (izvajalec, uporabnik, financerji). Tako »pregovarjanje« traža že nekaj let. Od nekaterih občin na žalost dobimo negativen odgovor. V praksi se je izkazalo, da je bolje, da ljudem z težavami v duševnem zdravju ne dajemo lažnega upanja, o namestitvi v program in da raje najprej »preverimo« financerja ali je pripravljen prisluhniti in se »pogajati« za namestitev v bivalno enoto in šele potem se dogovarjamo z človekom.

Pri vsem tem se pojavlja vprašanje o kršenju človekovih pravic, saj občan kateri živi v občini, kjer občina ni pripravljena sofinancirati bivanja v stanovanjski skupini, je pa pripravljena financirati sredstva za namestitev v zavod (za tovrstno namestitev ima nakazana namenska sredstva). Stroka torej socialno delo pri vsej tej zgodbi nima svojega mesta, še manj pa človek, kateri si želi tovrstno namestitev in »čaka« v psihiatrični bolnici, ki postaja bolj socialna ustanova (reševanje stanovanjskega problema) že nekaj let.

Tudi stigmatiziranje ljudi z duševnimi težavami iz ljudi iz okolice, je še vedno prisotno. Še mogoče v bolj očitni in javni oblik, kot leta nazaj. Citiram soseda, kateri živi v bloku kjer je locirana stanovanjska skupina za ljudi z duševnimi težavami.» Ta golazen se mora izseliti ven iz bloka«

Goffman (1991) pravi, da ljudje v socialnih interakcijah uporabljajo normirane predstave, katerih se ne zavedajo. Vsakemu udeležencu v interakciji pripišejo neke lastnosti, ga definirajo s predpisano socialno identiteto. Če temu posamezniku postavijo kake zahteve, pričakovanja se izkaže njegova prava socialna identiteta, opredeljena z dejanskim položajem v družbi. Če se ta identiteta ujema z njihovimi normativnimi pričakovanji, bodo raje sprejeli to pravo in zavrgli prvotno pripisano. Če pa se posameznik razlikuje od drugih ljudi in ta različnost presega tolerantnost v okviru norm, potem prevlada pripisana socialna identiteta, katera zakriva prave značajske lastnosti. Pravi, da tako reduciranje posameznika na posebnost, ki ga dela različnega od drugih ljudi imenujemo stigmatizacija.

»Če hočemo sistem izboljšati, moramo izstopiti iz njega. Nekateri iz njega padejo, so vrženi, se odklopijo, z drugimi besedami, znorijo. Norci so močno subverziven element, zato jih je treba tako zadrogirati, da sploh ne bodo mogli misliti. Norci so zares nevarni, a ne v fizičnem smislu. Edina rešitev za sistem je boljši sistem. Brez njega ne moremo. Sistem, kakršnega imamo zdaj, je prežet z nasiljem. To nasilje pronica v nas in mi si ga podajamo naprej kot vroč krompir« (Lamovec, 2000:218).

Flaker (1995) pravi, da je vključevanje uporabnikov tudi kulturni proces in dogodek, kateri izhaja iz dejstva da imajo ljudje s težavami v duševnem zdravju pravico živeti kot drugi. Pri tem gre za iskanje družbenih produktivnih vidikov drugačnosti in na en način soočanje družbe s svojo lastno norostjo. V Sloveniji je še vedno pomanjkljiva zakonodaja, ki bi kontekstualno in v celoti zajela probleme, ki jih odpira duševna stiska. Pomanjkljiva je urejena zakonodaja, ki ureja vprašanje prisilne hospitalizacije, usposabljanje medicinskega skrbstvenega osebja, usposobljenost za delo v skupnosti, usposabljanje in izobraževanje uporabnikov in svojcev.

V Sloveniji je vključevanje uporabnikov psihiatrije v proces dela sankcionirano na dva načina. Prvo je bilo vse splošno upokojevanje, katero je od osamosvojitve do danes v katastrofalnem obsegu. V prejšnjem sistemu je bilo zaposlenih dve tretjini uporabnikov, zdaj pa le še 10 %. V obdobju divjega kapitalizma so brezposelni tudi mnogi mladi in zdravi ljudje. Raziskava je pokazala da se pri zaposlenih uporabnikih krize ponavljalo manj pogosto.. Drugi primer izključevanja pa je naša zakonodaja, upokojena oseba sme delati največ 8 ur na teden če dela več je v nevarnosti da izgubi pokojnino. Uporabniki so v težkih dilemah, saj se zavedajo da bi v današnjih časih težko vzdržali pritiske, ki jih prinaša redno delo, bistvene zmanjšanje pravice delavcev vzbuja strah in občutke nemoči. Zelo se morajo truditi da ohranijo koncentracijo.

Zaradi nizkih pokojnin so uporabniki izključeni tudi iz vseh aktivnosti, ki so v družbi običajne: obiskovanje kina, kulturnih in športnih prireditev, celo nakupovanja. Tako uporabniki porabijo dosti časa za brezkončno in brezplodno tuhtanje, premlevanje svoje ujetosti v začaran krog. Drugi tvegajo in se zaposlijo brez pogodbe. Neredko se zgodi da jih po enem mesecu odslovijo brez plačila (Lamovec, 2003).

Zaviršek in Škerjanc (2000) govorita, da družbeni položaj posameznika/ce, ki doživljajo več kot eno obliko prikrajšanosti, zaznamuje tri vrste izključenosti in diskriminiranosti. Prva je ekonomska izključenost, kar pomeni za nekoga, ki ni sposoben ustvarjati dobiček pomeni ne le ekonomske prikrajšanosti ampak tudi druge vrste diskriminacije. Druga je socialna izključenost, kar pomeni da posameznik nima družabnega življenja in ne dosega pozitivne družbene vloge, ki prinese pozitivno identiteto in določeno količino vpliva in moči v procesih odločanja. Tretja je kulturna izključenost, ki temelji na večinskih normi in pomeni poniževanje subjektov, ki jim pripisujemo negativne lastnosti in privzdigovanju tistih, ki jim prepisujemo pozitivne lastnosti.

Socialni indikatorji izključenosti : institucionalizem, hospitalizem, socialno varstvo, temelji na načelu skrbi za ljudi, ki potrebujejo pomoč in manj na osebni avtonomiji in individualnih pravicah.

Ekonomski indikatorji izključenosti: težji dostop do izobraževanja, pomanjkanje možnosti izbire pri izobraževanju, nedostopnost do dela, brezposelnost, pomanjkanje informacij.

Psihološki indikatorji izključenosti: skromna samopodoba in samozavest osebe, strah da bi imela zahteva po boljših uslugah negativne posledice in prevedla do novih izključevanj socialno izolacijo in dolgotrajno osamljenost (Zaviršek, Škerjanc. 2000).

V Sloveniji se danes dogajajo korenite spremembe. Ljudje okrog mene se pritožujejo čedalje večjo represijo države, visokimi cenami, slabšim socialnim statusom. Krivice družbenega sistema so bolj javne in očitne (odpuščanje delavcev, zakon o denacionalizaciji, izbrisani..), ki pa se ne dotikajo samo tako imenovanih ranljivih skupin prebivalstva, ampak tudi srednjega sloja prebivalstva, kateri se počasi umika iz slovenskega prostora.

Lamovec (2004) pravi, da je ta svet skregan z zdravo pametjo, ljudje se grebejo, da si lahko kupijo boljši avto od soseda. Pri vsem tem pa ne gre za avto, saj ga na naših slovenskih cestah ne morejo zares uporabljati in z njim le dokazujejo vrednost, v katero upravičeno dvomijo.

Pri vsem tem gre za poenotenje življenjskih slogov, kulturnih simbolov in transnacionalnih načinov vedenja. Ljudje so to kar lahko kupijo. S kupno močjo se preneha družbena človečnost in grozi izključitev. Biti enako je imeti podobno (Beck, 2003).

Neizpodbitno dejstvo je, katerega navaja Leskošek (2002), ki pravi, da v državah, kjer je močna desna politika, je socialna država ostala pri minimumu možne intervencije, ker je reševanje socialnih problemov prepuščeno cerkvi, s tem pa dobroteljnosti in samopomoči. Razlikujejo se od skandinavskih držav, kjer imajo močno socialno demokratično tradicijo, kjer je model socialne politike najbolj razvit. Pravi, da je socialna politika v posamezni državi odvisna od dveh procesov, od političnega konsenza o socialni državi in kompromisa o njeni širini. Konsenz se nanaša na ideološke predpostavke sistema, kompromis pa na materialne, čeprav se sistema prepletata in sta soodvisna..

V postmodernih družbah je za delovanje globalne ekonomije pogoj ideja socialnega vključevanja. Mnogo ljudi v globalno vključevalnih procesih ne more participirati kot dobri proizvajalci in kot uporabniki. Te ljudje so uporabniki socialnega dela. Sicer so vključeni v družbo ampak imajo poseben status govorimo o posebnih skupinah ljudi, ki imajo posebne potrebe. Izjeme, ki so sicer vključene v družbo, v sistem kjer pa jih status tudi izključuje (Zaviršek, 2003).

1.3 Skupnostne službe

Stanovanjske skupine so tudi ena izmed vmesnih struktur, tiste organizirane oblike za delo z ljudmi, katere so postavljene vmes med zavodsko obravnavo (bolnica, zavodi, zapori) in obliko obravnav v civilnem življenju (ambulantna, zasebna praksa). Vmesne strukture so postavljene tudi med dvema različnima obravnavanja ljudi iz 19. stoletja (totalno zajetje človeka njegove identitete in telesa v totalni ustanovi) in drugim, pri katerem gre za vzdrževanje videza civilnosti in prostovoljnosti, pogodbeni odnos med posameznikoma med katerim je eden strokovnjak, ekspert ki uporablja niz izoliranih posameznikov. Zaznamovala sta vse oblike dela z ljudmi v dvajsetem stoletju. Vmesne strukture oz. stanovanjske skupine niso samo socialne inovacije ampak tudi kritika zgornjih konceptov iz preteklosti (Flaker, 1995).

Stanovanjske skupine so praktična aplikacija idej dezinstucionalizacije in normalizacije. Teorija ravnanja v stanovanjskih skupinah se ukvarja z vsakdanjim življenjem v organiziranemu okolju. Socialno delo je umetnost vsakdanjega življenja v novih situacijah. Gre za ustvarjanje vsakdanjosti nevsakdanjega. Nevsakdanje situacije so zaradi dveh razlogov, predvsem gre za ljudi ki so bili še do nedavnega izločeni, stigmatizirani iz občje vsakdanjosti, gre za nova srečanja nove izkušnje in odkrivanja sporočil, ki jih te ljudje nosijo in so bila spregledana in zamolčana (Flaker, 1995).

Lamovec (1995) pravi da je namen stanovanjskih skupin dvojen predvsem pomeni ponovno vključevanje v skupnost, predvsem za tiste osebe, ki ne morejo živeti same, ki nimajo svojcev, ali pa ti ne morejo oz nočejo skrbeti zanje. In tistih ki potrebujejo stalno ali občasno družbeno skrb. Drugo pa so stanovanjske skupine alternativa prisilni hospitalizaciji, saj lahko ob ustrezni pomoči strokovnih delavcev, stanovalci preživijo krizo doma.

Flaker (1995) navaja skupnostne službe kot difuzne službe, kjer bi moralo biti več obiskov na domu, poznavanje domačega konteksta uporabnika in vključevanje neposredne okolice v izvajanje načrtovanje storitev. Pomembno je izobraževanje svojcev in drugih skrbnikov npr, po metodi izraženih čustev, angažiranje sosedov za manjše vendar pomembne usluge, novačenje prostovoljcev in honorarnih sodelavcev za družabnike in spremljevalce.

V Sloveniji poznamo različne modele stanovanjskih skupin. Prvi model azila, kjer je še vedno prisotna volja po nadzoru in prisili osebja, da vedno čim več kaj njihovi varovanci delajo, mislijo in čutijo. Drugi model je psihoterapevtski model, za katerega je značilno, da vse kar se dogaja je povezana s preteklostjo. Stanovanjska skupina je terapevtska skupnost v smislu ponovnega učenja, vedenje in razumevanja odnosov in dialoga z nezavednim. Tretji model je model hendikep prizadetosti oz oviranosti. Značilnost pri tem modelu je da so stanovalci ovirani v svojih sposobnosti in da za življenje potrebujejo podporo. V središču ni izolacija in stigmatizacija, predvsem pozornost na tisto kar mu manjka da bo dosegel (povprečno) raven funkcioniranja, ki bo omogočila vključevanje v dejavnosti ki so dostopne drugim (stanovanjske skupine, kjer živijo duševno in telesni prizadeti stanovalci). Četrty model izhajal iz definicije kaj je življenje v stanovanjski skupini, eden iz modelov družine z voljo po domačnosti. Naj bi posnemalo življenje v družini. Tudi tukaj je protislovje saj stanovanjska skupina nikomur ne more biti družina predvsem iz dveh

razlogov, ker ni krvnih povezav in vloge so v večini skupin institucionalno porazdeljene (delovni čas) in osebe ne more biti starševsko. Gre za neskladje med stvarnostjo in idealom. Diskurz Sizifa je odločilen za velik del življenja v stanovanjski skupini, saj gre pri gospodinjstvu za drugačen diskurz kot v družini. Stanovalci se morajo soočiti s sizifovstvom preživetja brez posredovanja družine, mater, žena. Značilnost tega je vsakdanje spopadanje z praktičnimi vprašanji ureditve skupnega življenja. Težja je da bi se odnosi in vprašanja skupnega življenja približali vsakdanjemu življenju, izogibanju konfliktov, banalizacija, bagatelizacija pogovorom, čim bolj vsakdanji način življenja. Naslednji model stanovanjske skupine je model življenja po vzoru vsakdanjosti, z gledovanjem po vsakdanjih odnosih v nevsakdanji situaciji. In zadnji model je model prostega časa, stanovanjska skupina ni delovna skupina. Namenjena je vprašanju kako zapolniti prosti čas (Flaker, 1998).

1.3.1 Kronološki pregled Odbora za družbeno zaščito norosti

Odbor za družbeno zaščito norosti je bil ustanovljen 13.9.1988 v Hrastovcu, ko je bil izoblikovan manifest, ki je temeljni dokument njegovega teoretskega praktičnega delovanja. Odbor je nastajal v času iztekanja mednarodnega socialnega raziskovalnega tabora v Zavodu Hrastovec (takrat Zavod za duševno in živčne bolne Hrastovec -Trate). Nevzdržne življenjske razmere ljudi, ki tam živijo, in občutek nemoči tistih, ki so na tabor prišli, so porodili potrebo po ustanovitvi Odbora za družbeno zaščito norosti. Namen skupine prostovoljcev je bil zbirati iniciative in organizirati akcije, ki naj bi podpirale demokratizacijo slovenske psihiatrije, odpirala so se vprašanja o duševnem zdravju, o mestu norosti v družbi in podobno. V ta namen so bile organizirane tudi dejavnosti opozarjanja javnosti na problem ljudi z dolgotrajnimi težavami, objavljanje člankov, (1989 film Filipa Robarja Dorina -Ljudnica, 1988 Hrastovski anali za leto 87). Leta 1990 se je Odbor za družbeno zaščito norosti registriral kot društvo. Istega leta je na četrtem mednarodnem taboru Hrastovec v Ljubljani, sodelovalo tudi devet hrastovških »oskrbovancev«, med njim tudi bodoči stanovalci prve stanovanjske skupine.

21. maja 1992 je bila ustanovljena stanovanjska skupina za ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami, ki je predstavljala prvi poskus vračanja institucionaliziranih oseb v skupnost.

Istega leta je bil v okviru Odbora na pobudo prostovoljnih sodelavcev, ki so izrazili prve ideje in potrebo po ustanovitvi zagovorništva, ustanovljen tudi Projekt zagovorništvo za ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi težavami v okviru študija Tempus (študij duševnega zdravja v skupnosti, ki ga je financirala Evropska skupnost). Leta 1993 je na pobudo prostovoljnih sodelavcev začel delovati klub, kjer so se odvijale različne dejavnosti Odbora (sestanki, izobraževanje v okviru zagovorništva, sestanki novo nastajajočega projekta (načrtovanje storitev, skupine za samopomoč, itn..) V prostorih kluba so delovale različne prireditve (literarni večeri, otvoritev razstav, pikniki, kuhanje kosil) in tudi projekt socialna mreža, katerega namen je bil možnost neformalnega druženja ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami in prostovoljnimi sodelavci oz delavci. V prostorih kluba so potekale tri ustvarjalne delavnice (izdelovanje izdelkov iz gline, iz slame in iz lesa), v okviru Društva so se vsako leto organizirali poletni tabori. Pri neposrednem delu z ljudmi se je izkazalo, da le ti odklanjajo naziv Odbora za družbeno zaščito norosti, zato so izbrali ime Altra (alternativa). 1. novembra 1994 se je Odbor za družbeno zaščito preimenoval v Altro. Leta 1994 je nastal projekt Načrtovanje skrbi (storitev). V tem letu se je tudi ustanovila druga stanovanjska skupina. Leta 1997 se je pod okriljem društva Altra na pobudo prostovoljnih sodelavcev ustanovilo društvo Paradoks, ki je bilo prvo uporabniško društvo v Sloveniji. Zaradi zakona o denacionalizaciji je leta 1997 društvo Altra izgubilo svoje prostore. Prijavilo se je na razpis Mestne občine Ljubljana za najem poslovnih prostorov. Iz velikih prostorov, kjer smo imeli klub, delavnice, stanovanjske skupine, smo se preselili v majhno pisarno.

Društvo Altra (Odbor za novosti v duševnem zdravju) danes, iz tistega, kar so včasih označevali kot alternativna gibanja. Še vedno je namen društva ustvarjanje alternativ standardnim postopkom in obravnava ljudi v duševni stiski. O tem govori tudi podnaslov društva Odbor za novosti v duševnem zdravju.

1.4 Temeljna načela dobrih socialnih služb - delo skupnostnih služb usmerjeno na potrebe ljudi

Vsi ljudje želimo v življenju pridobiti pozitivne izkušnje, dobro izkušnjo kar pomeni da moramo uresničili neko lastno potrebo. Temeljne potrebe oz dobre izkušnje v življenju uporabnika so: prisotnost v skupnosti (uporaba običajnih prostorov v skupnosti), izbira (možnost da so avtonomni pri odločanju o majhnih in velikih zadevah, da svobodno

odločajo kdo so), zavedanje priložnosti in zavedanje ovir (na razpolago dovolj informacij), kompetentnost (zmožnost, pristojnost delati tiso kar ima nek smisel, ne glede na to kakšno podporo potrebujejo), možnost samoodločbe (oni vodijo svoje življenje), spoštovanje (dostopne identitete, ki so v skupnosti pozitivno vrednotene) sodelovanje v skupnosti (recipročnost z drugimi, dajejo, sprejemajo in delijo z drugimi), osebna kontinuiteta, katera se nanaša na trajajoče odnose s ključnimi ljudmi v njihovem življenju, potreba po domu in posedovanje stvari, ki daje občutek kontinuirane osebne kolektivne zgodovine (Zaviršek, Videmšek, Zorn, 2002).

»Pojem potrebe je pravzaprav proizvod moderne družbe, ki je proizvedla človeka odvisnega od blagovno proizvedenih dobrin. Človek se ne sooča nujnosti lastne eksistence in svojimi lastnimi željami, ampak je potreben obleke, hrane, elektrike, prevoza..Če je v prejšnjih obdobjih človeka eksistenca bila omejena z mejami konkretne življenjske situacije in je bila pojmovana kot življenjska nuja, s katero sem mora človek, kar najpametneje soočati in sem upati na boljše (ali se bati boljšega). Uveljavljanje pojma potrebe je nekako izravnalo napetost med gotovostmi življenjskih nuj in nepredvidljivosti upanja in želje. Zadovoljitev potrebe je odvod verjetnosti« (Flaker, 1999:176).

Poudarjanje potreb je na nek način problematično oz smo postavljeni pred dilemo ali poudarjati da imamo vsi ljudje enake potrebe ali pa da imajo uporabniki socialnih služb specifične potrebe, ki jih ne-uporabniki nimajo. Zaplete se še bolj če se vprašamo ali imajo vsi uporabniki enake potrebe ali imajo nekateri specifične potrebe oz ljudje z posebnimi potrebami. Postavlja se vprašanje ali je imeti posebne potrebe vrлина ali slabost. Opredeliti nekoga kot posebne potrebe da je odvisen, bolan ali problematičen.

Torej ljudje imajo enake potrebe pa tudi specifične, ki pa niso posledica neke okvare ali primanjkljaja, temveč posledica specifičnih izkušenj in specifične življenjske situacije. Uporabniki socialnih in medicinskih služb imajo posebne potrebe prav zato ker doživeli »posebne, neobičajne« izkušnje, ki jih ne-uporabniki niso izkusili. Po drugi strani pa je jasno da imamo vsi ljudje posebne potrebe, saj smo si med seboj zelo različni (Zaviršek, Videmšek, Zorn, 2002).

Na področju duševnega zdravja je že leta 1995 (takrat Visoka šola za socialno delo), izdala poročilo o načrtovanju razvoja psihosocialnih služb na podlagi potreb ljudi z

dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami. Leta 1999 je bil v raziskavi dopolnjen osnutek potreb (oblike bivanja za odrasle ljudi, ki potrebujejo organizirano skrb in podporo), ki ga je takrat Visoki šoli za socialno delo naročilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Evalvatorji so se usmerili v vsakdanje situacije ljudi z dolgotrajnimi stiskami (med njim deset uporabnikov Altre) oz. njihove pripovedi o tem, kako živijo, kaj se jim v življenju dogaja. Na ta način so prišli do kataloga potreb v različnih situacij, ki se dogajajo v njihovih življenjih in ga v nadaljevanju navajam v skrajšani obliki:

A. Namesto hospitalizacije in institucionalizacije

1. Potreba po bivanju v skupnosti
2. Potreba po osmišljevanju življenjskih dogodkov
3. Potreba po razbremenitvi situacije
4. Potreba po gotovosti
5. Zagotovilo bližnjim
6. Zatočišče
7. Zavarovanje gotovosti uporabnika
8. Tveganje
9. Sprejemanje nesmisla

B. Stanovanje

1. Potreba biti nekje

- bivališče (prostor dogajanja nekaterih pomembnih stvari v življenju, možnost za osebno reprodukcijo npr, spanje, hranjenje..);
- stalni naslov (brez stalnega naslova, pomeni za nekoga brez pravic ali namestitev v ustanovo);
- prostor za shranjevanje svojih potrebščin in stvari (osebni predmeti in imetje pomembni za ustvarjanje identitete);
- prostor za organizacijo identitete (prostor za druženje, za osebno družabnost, za ustvarjanje družine);
- prostor za zasebnost (svoja soba možnost zasebnosti);
- bivati skupaj z drugimi ljudmi

2. Stanovanjsko razmerje

- lahka dostopnost (antidiskriminativne ukrepe, ki bodo olajšali otežkočen pristop do stanovanja);
- stabilno razmerje (lastništvo ali varen najem predvsem da ne izgubijo stanovanja zaradi hospitalizacije, stiske in stigme);
- vzdrževanje razmerja
- pozitivna diskriminacija

3. Posebej potrebne in ogrožene skupine (preprečevanje duševne stiske)

4. Potrebe po posebnih prostorih

C. Vsakdanje življenje

1. Gospodinjstvo

2. Prosti čas

3. Opravki

D. Delo in denar

1. Delovno mesto

2. Vzdrževanje delovnega mesta

3. Ob daljši odsotnosti z dela

4. Ustvarjanje in restitucija delovnih zmožnosti (usposabljanje, izobraževanje, rehabilitacija)

5. Invalidnost

6. Denar

7. Neplačano delo in druge dejavnosti

E. Interakcijski prekrški

1. Dedramatizacija

2. Sprejemanje drugih interakcijskih prekrškov

3. Interes drugih za nenavadna doživetja

4. Uokvirjanje nenavadnih dogodkov

5. Zaupniki, razlagalci, prevajalci, kulturni zagovorniki, spremljevalci

6. Spoštovanje

G. Stiki in družabnost

1. Stiki

2. Družabnost

- širjenje mreže
- obnavljanje stika z svojci in drugimi bližnjimi
- vzajemno spoznavanje s strokovnjaki
- vključenost v društva in druge oblike asociativnosti
- prisotnost v javnosti in skupnosti
- denar za družbene in rekreativne dejavnosti
- spremljevalci

3. Svojci in bližnji

- izobraževanje
- podpora

H. Institucionalna kariera

1. Bolnišnično zdravljenje

- možnost zapustiti zdravljenje
- potreba po večanju izbire zdravljenja in strokovnjakov
- želja, potreba, nuja po informiranju o zdravilih in stranskih učinkih
- potreba po informiranju o poteku zdravljenja in možnih alternativah

2. Osebje

Uporabniki želijo in cenijo pri strokovnjakih:

- da so sposobni stopiti ven iz svojih birokratskih vlog
- posvetiti čas uporabnikom
- da so sposobni poslušati, kaj uporabniki zares rečejo
- da so bolj človeški, manj birokratski in profesionalni
- da so pripravljeni stopiti s strokovnega piedestala in deliti svojo moč z uporabnikom
- da jih obišejejo na domu, vidijo kako živijo

3. Potrebe strokovnih delavcev

4. Druge službe

5. Nekatere okoliščine kariere

- pozornost pri premestitvah, odpustu ipd
- sestavljanje osebne biografije, ki bi bila sprejemljiva in pomembna za uporabnika
- skrb za napredovanje v karieri
- možnosti prevzemanja različnih vlog

I. Nevmeščenost in pripadnost

1. Osamosvajanje

- od družine, partnerja
- od institucije in strokovnjakov
- samostojno življenje

2. Pripadnost

3. Akcija, subjektivnost

4. Nesmisel, zabava, umetnost

5. Skrb zase

6. Finančna neodvisnost od strokovnjakov

J. Spolno specifične potrebe

- ženske (zaščita pred nasiljem v družini in spolnimi zlorabami, ženske skupine za samopomoč)
- moški (očetovstvo, akcija in delo, moške skupine)

(Flaker, 1999).

Menim da so že leta 1995 oz kasneje leta 1999 z zgoraj navedeno (dopolnjeno) raziskavo , zelo podrobno prikazane potrebe ljudi z težavami ljudi v duševnem zdravju, predlogi in

možne rešitve problemov, da bi bile te potrebe zadovoljene oz zadovoljive. Prav tako je pokazana potreba po večanju skupnostih služb in vizija sistem skupnostih služb v Sloveniji, kot je npr. prestrukturiranje zavodskih kapacitet, vzpostavljanje skupnostnih služb s pomočjo lokalnega načrtovanja in možni akterji. Ne glede na vsa zgoraj omenjena dejstva in potrebe, ki so se pokazale skozi nekaj evalvacij na tem področju in nenazadnje tudi eksperimentalni model prve stanovanjske skupine, kot prehodne oblike bivanja je že pred mnogimi leti pokazal potrebo po vključevanju ljudi s težavami v duševnem zdravju v skupnost. Dejstvo pa je mimo katerega ne moremo, saj na Društvu Altra ne moremo širiti programa mreže stanovanjskih skupin že nekaj let. Če pogledamo resolucijo nacionalnega programa za 2006-2010, ne vidim nobenih pozitivnih sprememb, saj je vse odvisno od financerja (države, občine) in količinskih meril, ki so določena v resoluciji nacionalnega programa.. Za Program mreže stanovanjskih skupin za osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju so zakonska merila določena v resoluciji nacionalnega programa le s skupno zmogljivostjo najmanj 200 mest. Do leta 2006 je bilo že zapolnjenih 174 kapacitet. Iz tega je razvidno, da je širitev Programa mreže stanovanjskih skupin od leta 2006 -2010 omejena glede na zakonska merila iz resolucije nacionalnega programa. Menim, da je država, glede na potrebe ljudi s težavami v duševnem zdravju, javnih služb in drugih strokovnih služb na področju duševnega zdravja, te normative o kapacitetah preskromno določila.

1.4.1 Pomen socialnega dela v stanovanjski na podlagi osebnih izkušenj

V stanovanjskih skupinah na društvu Altra delam že od leta 1992, dva meseca po ustanovitvi prve stanovanjske skupine "Mavrična družčina" za ljudi z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju (v nadaljevanju stanovalci in stanovalke). V teh letih strokovnega dela v stanovanjskih skupinah, tako v moških kot v ženskih, sem skušala glede na inovativne metode dela (individualno delo, analiza tveganja, načrtovanje skrbi, zagovorništvo, etnografska metoda..) slediti nekaterim temeljnim načelom, ki so značilna za splošni pristop do vseh stanovalcev in stanovalk. Najpomembnejše vodilo pri mojem delu je bilo, in mu še danes sledim, upoštevati načela normalizacije po Brandonu (1992) pet prvin (večanje izbire, razvijanje udeležbe, poglobljanje odnosov, individualizacija razvoja, stopnjevanje druženja), kar pomeni, da si s postopki in metodami dela prizadevam, da bi stanovalke in stanovalci zaživel čim bolj polno in

enakovredno življenje v skupnosti. Opogumljam jih, da uporabljajo običajne prostore in storitve (trgovine, šole, klube, knjižnice, lokale, športne dejavnosti). Verjamem, da imamo vsi pravico do izbire oz. pravico, da smo avtonomni pri odločanju, tako o manjših kot o večjih zadevah. V življenju pri naših stanovalcih/kah, ki imajo za sabo dolgoletno institucionalno kariero, pa je občutek za avtonomnost, odločanje in izbiro, močno okrnjen. V vsakodnevnih stikih pri delu s stanovalci in stanovalkami na to področje usmerjam veliko pozornosti (s spodbujanjem in upoštevanjem njihovih želja, interesov, z opogumljanjem, da jih uresničujejo, s svetovanjem z elementi učenja asertivnih veščin). Opažam, da se stanovalci in stanovalke čedalje bolj odločajo o tem, kaj bodo počeli v svojem življenju in, da je želja po samoodločanju postala nekaj živega in povezanega z resničnim življenjem. Prizadevam si, da bi vzpostavili take situacije, v katerih imajo lahko stanovalci relativno zasebnost (glede na možnosti). Tako v njihove prostore ne sme vstopiti nihče, razen, če mu to sam dovoli. Individualiziran pristop je značilnost vseh postopkov in metod, ki jih uporabljam. To pomeni, da je vsak stanovalec in stanovalka oseba zase, s svojimi posebnimi interesi, željami, sposobnosti in vizijami in jo tako tudi obravnavam. Eden od pomembnih načel je, da skušam razviti nelastniški odnos. Zavedam se, da je tudi pretirano zaščitniški odnos lahko velika ovira, ki samostojnost stanovalk/cev bolj duši kot spodbuja. Potencialnim nevarnim situacijam se skušamo izogniti z vsakodnevnimi postopki analiz tveganja, kar je pri učenju življenja v skupnosti neizogibno.

1.4.2 Naloge strokovnega delavca/ke v stanovanjski skupini

Naloge strokovnega delavca/ke v stanovanjski skupini so:

- urejanje postopka v skladu z doktrino dela pred in ob namestitvi stanovalca v stanovanjsko skupino

Strokovni delavec/ka (v nadaljevanju strokovni delavka) vodi postopek pred namestitvijo stanovalca v stanovanjsko skupino (obravnavava vloge za sprejem v stanovanjsko skupino skupaj z ostalimi strokovnimi delavci stanovanjskih skupin, tel.razgovori z ostalimi institucijami glede postopka sprejema, razgovor z kandidatom in postopek namestitve (preselitev osebnih stvari stanovalca, podpora in pomoč pri ureditvi bivalnega prostora v stanovanjski skupini...). Stanovalca seznanimo z pritožbenim postopkom, pravicami in pravili bivanja.

- podpora pri stanovalčevi skrbi zase, podpora pri vsakdanjih življenjskih opravilih

Strokovne delavke nekaterim stanovalcem/stanovalkam, večinoma tistim, pri katerih je čutiti vpliv dolgoletne hospitalizacije, nudimo podporo in učenje pri skrbi za osebno higieno in zdravje. Pri vsakdanjih življenjskih opravilih, nudimo podporo in pomoč pri urejanju osebnih dokumentov, pomoč in podpora pri uporabi mestnega prometa, učenje stanovalca /ke pri razporejanju z svojim denarjem pa je ena pogostih nalog strokovnega delavca v stanovanjski skupini.

- podpora pri krepitvi socialne mreže in kreiranju prostega časa stanovalca

Večina naših stanovalcev ima okrnjeno socialno mrežo. V krog delovnih nalog strokovne delavke spada tudi krepitev socialne mreže posameznega stanovalca oz stanovalk, kot je iskanje in ponovno izpostavljanje stikov s sorodniki, s katerimi je posameznik izgubil stike zaradi dolgoletne institucionalizacije, spodbujanje in vključevanje v družbene aktivnosti, podpora pri ohranjanju obstoječih odnosih in spodbuda pri navezovanju novih. Strokovna delavka nudi podporo in pomoč pri vključevanju v prostočasne dejavnosti na društvu Altra ali v prostočasne dejavnosti izven društva Altra (obisk gledaliških predstav, koncertov, kinopredstav, itd.).

- spremljanje in vodenje posameznega stanovalca in dinamike med stanovalci stanovanjske skupine

Pri neposrednem strokovnem delu z posameznim/o stanovalcem/ko nudimo svetovanje v psihološkem, psihosocialnem poklicnem in vsakdanjem smislu. Glede na specifičnost situacije so svetovalni razgovori različno dolgi in poglobljeni z nekaterimi stanovalkami/ci imamo obliko kontinuiranega rednega srečevanja s ciljem razreševanja nekaterih osebnih travm in notranjih konfliktov, pri nekaterih drugih pa so ti razgovori občasni in priložnostni (vezane na posamezne probleme vsakdanjega življenja, ki izvirajo iz specifičnih obremenilnih situacij zunaj ali znotraj). Kot svetovalke/ci po eni strani nudimo čustveno oporo, po drugi pa spodbujamo stanovalko/ca, da poišče ustreznejše načine soočanja s problemi. Pomembno je, da ustvarimo pogoje za pristen medoseben odnos ter vzpodbujamo ustvarjalne zmožnosti stanovalk/cem, da aktivno sodelujejo pri reševanju svojih problemov. Svetovalni razgovori skoraj praviloma vsebujejo tudi elemente učenja asertivnosti in opolnomočenja saj je osnovni namen in cilj dela s stanovalkami tudi dviganje

samozavesti, krepitev notranjih moči in vse večjega dejanskega nadzora in vpliva nad svojim življenjem. Ena od pogostih svetovalnih vsebin je tudi učenje uspešnejšega premagovanja stresa, ki lahko sproža duševne krize.

Strokovni delavci smo večkrat prisotni kot mediatorji v konfliktih med stanovalci oz. med stanovalkami. To metodo uporabljamo kar pogosto, saj se zaradi pomanjkanja prostora in različnosti stanovalk in stanovalcev med njimi večkrat zanetijo prepiri. Pravica do izbire s kom boš stanoval, ki je pomembna človekova pravica, tukaj trči ob pomanjkanje možnosti, da bi jo lahko dosledno uresničevali.

Strokovni delavci učimo stanovalce/ke, da pri reševanju medsebojnih konfliktov uporabljajo spretnosti, ki se nanaša na življenje in funkcioniranje v skupini (učenje komunikacije v skupini, učenje kreativnega reševanja konfliktov, medsebojne tolerance).

- prepoznavanje spremenjenih stanj zavesti stanovalca, organiziranje ustrezne pomoči ter pregled nad uporabo predpisane medikamentozne terapije,

Nekatere stanovalke in stanovalci občasno preživljajo resnejše akutne duševne krize. Strokovni delavci skupaj z posameznikom/co se učimo prepoznati zgodnje znake njegove/njene krize in skušamo v sodelovanju z lečečim psihiatrom preprečiti, da bi se kriza stopnjevala. V tem obdobju tudi intenziviramo prisotnost strokovnega delavca v stanovanjski skupini, predvsem v času jemanja zdravil.

- intervencije v kriznih situacijah, vezane na posameznika ali celotno stanovanjsko skupino

Če kljub jemanju predpisane medikamentne terapije, pride do krizne situacije, se v dogovoru s stanovalko/cem okoli nje /njega oblikuje krizni tim, sestavljajo ga strokovni delavci stanovanjske skupine iz Altre, ki je s stanovalko/cem bolj povezano, lečeči psihiater vključimo tudi ljudi iz posameznikove socialne mreže in prostovoljne sodelavce. Zagotavljamo 24 urno dežurstvo.

- podpora pri vzdrževanju fizičnega zdravja

Pri posameznih stanovalcih in stanovalkah nudimo strokovni delavci tudi pomoč in podporo pri vzdrževanju fizičnega zdravja (spremljanje na kontrolne preglede k osebemu zdravniku, spremljanje posameznika in nudenje podpore v času

hospitalizacije v splošni bolnicah, in sodelovanje z osebjem in zdravniki glede informacij o fizičnem zdravju, podpora in pomoč pri iskanju zdravnikov specialistov, organiziranje patronažne službe na domu stanovalca zaradi zdravstvenih težav).

- spremljanje stanovalca v času hospitalizacije v bolnici, podpora po vrnitvi iz bolnice

Zelo pomembno je tudi naše delo v obdobju po vrnitvi iz bolnice oz po »obvladani« krizi na domu. Oseba, ki je preživela krizo, je praviloma utrujena, zmanjkuje ji motivacije za kakršnokoli delo, porabi veliko energije in časa, da vzdržuje preprosta vsakdanja življenjska opravila. V tem obdobju nekako nevsiljivo spodbujamo, da oseba vseeno nekaj počne v okviru zmožnosti. Pojavljamo se tudi v vlogi »popravljalca škode«, ki jo je morebiti oseba povzročila sebi in drugim, ko je bila v akutni krizi.

- psihosocialno zagovorništvo

Strokovni delavci se pojavljamo v vlogi psihosocialnih zagovornic, ko stojimo stanovalkam ob strani pri njihovem uveljavljanju pravic v zvezi s situacijami v delovnih okoljih, sosedski in v družinskih, stanovanjskih in v pravnih vprašanjih (delitev premoženja), ter v vlogi psihosocialnih zagovornikov pri pogajanju z lečečimi psihiatri glede jemanja neustrezne medikamentne terapije.

- urejanje vseh nastalih sprememb, ki zadevajo hospitalizacije, odpuste, namestitve, spremembe statusa stanovalcev in podobno in sporočanje le-teh strokovnemu timu stanovanjskih skupin in drugim pomembnim akterjem

Strokovni delavci/ke se udeležujemo timskih sestankov znotraj in zunaj organizacije (CSD-ji, zdravstvene službe in druge javni instituciji, delodajalci stanovalcev/stanovalk). Sodelujemo z javnimi socialno-varstvenimi zavodi in nevladnimi organizacijami in s svojci stanovalca. Kot strokovna delavci z dolgoletnimi izkušnjami smo tudi mentorji praktikantom, pripravnikom in prostovoljcem Fakultete za socialno delo in Visoke šole za zdravstvene delavce. Enkrat mesečno se udeležujemo supervizije in enkrat tedensko intervezijske, enkrat letno se dodatno izobražujemo na različnih seminarjih na področju duševnega zdravja.

Na skupnih timskih sestankih strokovnih delavcev stanovanjskih skupin, sodelujemo pri ugotavljanju potreb in širjenju programa in pri spremljanju in evalviranju delovnega področja. Druge naloge strokovnega dela v stanovanjski skupini so: priprava poročila o delu pisanje uradnih zapisov o ugotovitvah, sprejetih ukrepih in dogovorih vodenje evidence storitev nadomeščanje znotraj delovnega področja, druge naloge po nalogu vodje programa stanovanjskih skupin in predsednika društva, vodenje blagajniških prejemkov in izdatkov za izplačilo žepnine, prehrane, ter tekočih stroškov.

Pri zgoraj navedenih nalogah v vsakodnevni praksi uporabljamo metode dela, katere so se pojavile z vzpostavljanjem duševnega zdravja v skupnosti in so se pokazale kot nujno potrebna doktrina v praksi socialnega dela

(Pravilnik o sistemizaciji društva Altra, 2002).

1.4.3 Inovativne metode dela na področju duševnega zdravja v skupnosti

Flaker (1998) pravi, da gre za nove inovacije na področju človeškega sožitja, za nove oblike bivanja v skupnosti. V njej je treba postaviti nekatere principe komunikacije, vlog in pravil ravnanja. Temeljne metode, ki so se razvile v stanovanjskih skupinah drugih vmesnih skupinah je individualizirano načrtovanje, ključni delavec, timsko delo. Glavne odlike delavcev stanovanjskih skupin so, da so pripravljeni živeti vsaj del svojega življenja skupaj s stanovalci, hkrati pa je nujna to sprejemati s humorjem in obdržati mero fleksibilnosti in konceptualne fluidnosti. Posebno poglavje dela v stanovanjski skupini je prevzemanje tveganja, katera izhaja iz potrebe ,da ljudje živijo vsakdanje življenje in prevzamejo tudi tveganja, ki iz tega izhajaj, Vloga osebj ni več da s pomočjo restrikcij in odstranjevanja rizičnih situacij varuje stanovalce, temveč z načrtovanjem tveganja, zmanjševanje škodljivi posledic omogoči izkušnjo vsakdana z razočaranju, bolečino, na način kjer tveganje ne bo manjše od tveganja ljudi brez hendikepa.

Pri uveljavljanju inovativnih metod (načrtovanje skrbi, analiza tveganja., itn.) se soočamo z dvema vrstama težav. Prva izhaja iz, tako pravi (Flaker, 1995) »šibkosti« in »mehkosti« inovativnih metod, kar pa je nasprotje trdim konceptom klasičnih metod, ki so oddaljeni od uporabnikovega vsakdanjika in nerazumljivi ter vsiljeni. V dejanski situaciji, pa so zaradi svoje avtonomnosti in utemeljenosti po zunanji moči bolj trdoživi. Druga vrsta težav se nanaša na zagovorništvo. Tukaj se vedno znova zapletamo v konflikte s centri moči, uporabnikovo okolico, neredko tudi v zamero uporabnikov, frustracije zaradi neuspehov in zmanjševanje ugleda med kolegi. Kljub temu pa je prav, da imajo te metode vir moči v boju proti segregaciji in depriviligiranosti drugačnosti in vzpostavljanju mostov pri spoznavanju drugačnosti.

Individualni pristop

Individualni pristop, se je začel z idejo normalizacije in se je nadaljeval s socialnim modelom hendikepiranih ljudi. Osnovna ideja normalizacije je bila, da se ustvarijo ustrezni pogoji za upoštevanje razlik in želja hendikepiranih oseb. Načelo normalizacije izhaja iz individualnih potreb uporabnika, delo se načrtuje skupaj z uporabnikom, prav tako se načrtujejo tudi same socialne službe.

Krepitev moči

Krepitev moči je metoda socialnega dela. Pri izvajanju te metode oseba pridobiva občutek, da je vse bolj sposobna odločati o svojem življenju. Krepimo tiste odločitve, ki jih je oseba naredila sama zase in ji pomagamo razumevati družbene in osebne ovire v njenem življenju. Pomagamo človeku da spozna družbeno ustvarjalne strukture neenakosti in diskriminacijo in ga spodbujamo, da razvije tiste sposobnosti s katerimi razširi svoj vpliv.

Faze procesa krepitve moči so:

- pridobivanje občutka, da je oseba sposobna sama odločati o svojem življenju;
- podpora da svoje odločitve uresniči v vsakdanjem življenju (pomembno je, da jo razbremenimo občutkov krivde in omogočimo pravico do odločitev - priskrbimo informacije, ki ji koristijo);

- podpremo da sam ali z našo podporo ugotovi svoje potrebe, želje, vizije (pomagamo z metodo individualnega načrta, da sami usmerjajo proces spreminjajo svojega življenja);
- krepitev občutka samozavesti, da uporabnica začne uporabljati moč, ki jo ima.

Asertivnost

Metoda asertivnosti je obnašanje in način komunikacije, ki temelji na samospoštovanju, na ustvarjanju enakopravnih odnosov, sprejemanju osebne odgovornosti, na zavedanju lastnih pravic in pravic drugih ljudi. Metoda asertivnosti nas spodbudi, da izrazimo kaj čutimo, potrebujemo in si želimo na način, ki bo izražal našo samozavest in obenem ne bo ponižal drugih.

Zagovorništvo

Metoda zagovorništva se definira kot dejavnost, ki vključuje eno osebo, več oseb ali skupino uporabnikov socialno varstvenih storitev, lahko tudi njihove predstavnike (to so zagovorniki), ki se zavzemajo za uresničevanje njihovih potreb in želja ali za skupen uporabniški cilj pri vplivnih drugih. Zagovorništvo poskuša preprečiti predlagane spremembe, ki bi poslabšale položaj uporabnikov.

Vrednote v zagovorništvu katere je potrebno upoštevati so:

- dostojanstvo in pravice posameznika/ce,
- samoodločanje uporabnikov,
- zavzemanje za tiste, ki imajo v družbi malo ali nič moči,
- krepitev moči uporabnikov,
- sočustvovanje s posamezniki,
- socialna pravičnost.

Pomembno je, da zagovornik in zagovornica znata uporabljati zakon. To pomeni, da se zagovornik v primerih, ko posameznik ne more uveljaviti določenih pravic ali so njegove pravice kršene, sklicuje na ustrezne člene zakona in na temeljne človekove pravice.

V vsakdanjem življenju se včasih izkaže, da določene pravice oz pogoji in postopki uresničevanja določenih pravic niso dovolj predvideni. Takrat govorimo o pravni praznini. V takih primerih pride do težav pri uresničevanju pravic, vendar pa je lahko pravna praznina povod za pripravo novega, bolj pravičnega zakona (Zorn, Zaviršek, Videmšek, 2002).

Flaker (1995) govori o akcijskem zagovorništvu na področju vsakdanjika, kar pomeni kako delovati v situacijah, ki so izključevalne, poniževalne in deskreditirajoče. Pravi, da so interakcijski prekrški ponavadi precej neboleči in z njimi opravimo mimogrede, družbeno razpoznavni so le, ko jih transportiramo na kakšno drugo raven (duševna bolezen). Raznolikost prekrškov, v katere se zapletajo ljudje s psih. diagnozo, je velika. Predvsem so to tista doživetja, ki so radikalno različna od tistih, ki so sestavni del vsakdanjika: glasovi, ki jih drugi ne slišijo (vizije zamisli fantazije). Lahko pa gre za manj spektakularne procese, kot so pretirana vljudnost, vzkipljivost prepirljivost oz manjše formalne prekrške zamujanje, obdobja dezorientacije, zanemarjenost zunanjega videza, nenavadna obleka. Tudi verjetni dogodki, ki jih znotraj normalnega socialnega okvira ne moremo ali zelo težko pojasnimo. Pri interakcijskem zagovorniku je pomembno razvrednotiti procese etiketiranja, po drugi strani pa omogočiti take interpretativne okvire, ki bodo omogočili popravke izmenjave. Ena izmed takih taktik je dedramatizacija. Za izločanje dramatičnih relevanc situacije je pomembno, da poiščemo zelo vsakdanje alternativne definicije situacije oz., da banaliziramo ali trivializiramo definicijo situacije, če se kaže možnost da bi se dramaturgizirale. npr daje primer strokovne intervencije teži k dramaturgizaciji situacije. Lahko pa izkoristimo drugo možnost in sprejemamo svet iz katerega smo izključeni, kot možen in zanimiv. Flaker (1995) pravi, kot umetnost sožitja z nenavadnim. Tudi izkušnje ljudi, ki slišijo glasove, kažejo, da je tistim, ki imajo ob sebi ljudi, ki so sposobni sprejeti njihovo izkušnjo, precej lažje živeti s svojimi glasovi. Predvsem pa je zmanjšana teža interakcijskih prekrškov. Primerja lik kulturnega zagovorništva po Darji z likom spremljevalca, družabnika zaupnika, tudi prevajalca. Hkrati pa lik, ki opravlja funkcije katalizatorja oz sodeluje pri popravljalnih ritualih. Pri večini interakcijskih prekrškov je treba biti pozoren na spoštljiv odnos.

Etnografska metoda

Etnografska metoda so tudi zgodbe, kot pravi Lamovec (2001), ki jih pripovedujejo posamezniki in so izraz njihove življenjske ustvarjalnosti. Tudi, če so zgodbe tragične, jih lahko gledamo kot ustvarjalni proces, ki utegne pripeljati do neke rešitve. Celo krizo imenuje kot sestavni dele ustvarjalnega procesa.

Ob pripovedovanju zgodb se torej nihče ne more izogniti dejstvu, da je zanimiv. Nekateri si celo prizadevajo skriti vse nenavadno v svojem življenju. Poznamo ljudi, ki delujejo sterilno, moralno nevtralnno, navidez prazno in izsušeno. So pa taki, ki pretiravajo v nasprotni smeri in iz vsake malenkosti naredijo dramo in vse vedno znova ujamejo v razburkan tok življenja.

Pomembno v procesu spoznavanja je idealizacija. Pri sogovorniku iščemo pozitivne točke, ki so relevantne in pomembne za človeka, napake človeka so nepomembne in naključne. Flaker (2001) pravi, da je v začetku pogovora pomemben odnos, ki ga izpostavi udeleženca. Uporabljati moramo spretnosti poslušanja, neobremenjenost s teorijami in predsodki, sposobnost vživljanja v sogovornika.

Čačinovič (2002) govori o delovnem odnosu med socialnim delavcem in stranko, vendar pa tak delovni odnos lahko vzdržujemo le, če se opremo na štiri koncepte: perspektiva moči, etika udeležnosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanostjo ali koncept so-prisotnosti. V temelju gre za projekt sodelovanja, ki se ustvari na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem iskanju rešitev tako, da udeleženci v problemu postanejo udeleženci pri rešitvi po Lussiju. Projekt pomoči v socialnem delu ne moremo začeti brez dogovora o sodelovanju, ki šele omogoči delovni odnos, ta pa se nadaljuje v instrumentalno definicijo problema.

Etiki socialnega dela se dodaja etika udeležnosti v raziskovanju, ustvarjanju in interpretaciji zgodbe, ki nastaja. Gre za soustvarjanje sporazuma, soustvarjanje pomenov, eksplorira se zgodba, soustvarja se nova. Čačinovič (2002) pravi, da socialni delavec, ki ni brez besed, ker ima znanje za ravnanje, zna vzpostaviti in vzdrževati kontekst socialnega

dela oziroma kontekst socialno delavskega razgovora in omogoča prevajanje v osebni ali lokalni jezik ter nazaj v jezik stroke za soustvarjanje nove zgodbe.

»Življenjske zgodbe ljudi so v središču socialnega dela. Tako socialne delavke in delavci, kot raziskovalke in raziskovalci v socialnem delu, imamo pravzaprav ves čas opravka z življenjskimi zgodbami ljudi, ki jih poslušamo, pripovedujemo, interpretiramo, zapisujemo, prenašamo naprej« (Urek, 2001:119).

Z zapisovanjem življenjske zgodovine, dobimo tudi opis ustanov in osebja in opis tega, kako institucije ravnajo v posameznem primeru.

Načrtovanje storitev

Načrtovanje storitev pri nas izpostavlja strukturne in obravnavane obrate. Na strukturni ravni individualizirano načrtovanje in financiranje vpeljuje, da na novo izpostavi razmerja med državo, javnimi službami in uporabniki. Pri individualiziranem načrtovanju gre za neposredno razmerje med državo in uporabnikom. V tradicionalnih sistemih so bile vedno ustanove zavodi in druge službe posrednik med državo in upravičenci družbene pomoči in so imele tudi monopol pri izvajanju specifičnih oblik pomoči, uporabniki so bili v izrazitem odvisnem položaju, če so hoteli dobivati pomoč. Drugi obrat pa izhaja iz radikalno spremenjenega položaja uporabnika, saj gre pri individualiziranem načrtovanju za iskanje rešitev, ki izhajajo iz uporabnikovih potreb, stisk, želj, nujnosti, ne pa umeščanje v obstoječo ponudbo storitev, to pa pravi zahteva diverzifikacijo, eksternalizacijo storitev in pluralizacijo akterjev socialnega varstva in zagotavljanje družbene skrbi (vključitev prostovoljnega sektorja, svojcev, uporabnikov v izvajanju programov) (Flaker, 1995).

Vloga socialnega delavca je, da uporabnikom pomaga obuditi in uresničiti vizije, ki se po Brandonu (1994) kopičijo na štirih glavnih področjih življenja. Te lahko strnemo v naslednja vprašanja: Ali uporabniki lahko vplivajo na svoje življenje? Ali so spodbujeni, da razvijejo lastno osebnost in spretnost ali imajo na voljo vsa sredstva za to? Ali lahko občutljivo zaznamo bolečino različnih posameznikov? Ali opogumljamo ljudi k zabavi in čutnosti?

Metoda analize tveganja

V postopku analize tveganja, je pomembno da ločeno opredelimo in ocenimo grožnjo in nevarnost, ki jo ta grožnja prinaša. Grožnja je nujen pogoj, da smo izpostavljeni nevarnosti, ne pa zadosten pogoj, da se kaj zgodi. Oceniti moramo, kolikšna je verjetnost, da se nevarnost uresniči, če se ji izpostavimo s tveganjem (Flaker, 1994).

V naši kulturi so močno zakoreninjene predstave, da so hendikepirani ranljivi, da morajo biti zaščiteni, da ne smejo biti vzpostavljeni s tveganjem in torej potrebujejo nas strokovnjake, socialne delavce, da se odločamo namesto njih.

Izogibanje tveganjem je pomembno in je v skladu z etiko, kljub temu pa ne vsebuje vsega, kar uporabniki v normalnem življenju hočejo ali si želijo (Ramon, 2003).

Program mreže stanovanjskih skupin društva Altra je v drugi polovici leta 2005 naročilo evalvacijo, ki jo je delala zunanja evalvatorica. Merila je kakovost življenja uporabnikov (29) od 33 vključenih. Osredotočila se je na vprašanja o informiranosti uporabnikov, na možnost izbiranja oz. odločanja, o vplivu uporabnika na svoje življenje, o odnosu osebja (dostojanstvu, spoštovanju, stigmatiziranje), razpolaganje z denarjem, socialna mreža, pravica do zasebnosti. Analiza raziskave (evalvacija) je pokazala zadovoljive rezultate (evalvacijo dela) za strokovnjake, ki delamo v programu mreže stanovanjskih skupin. Vendar bi pozornost usmerila bolj na njeno končno poročilo. Evalvatorica namreč opozarja na dejstvo, da je veliko uporabnikov Altre preseljeno iz Hrastovca. Uporabniki sedanje stanje primerjajo z bivanjem v preteklosti in ga ocenjujejo z »zadovoljen«. Rezultati kažejo, da je v primerjavi s preteklostjo današnje stanje nedvomno boljše.

Osredkar (2005) pravi tudi, da je razkorak med trenutno doseženim stanjem in maksimalno dosegljivostjo stopnjo kvaliteta življenja uporabnikov, želja in cilj, ki ju uporabnik še ni dosegel. Veliko število uporabnikov izraža željo, da bi živeli v garsonjeri, da bi imeli več zasebnosti miru pred sostanovalci. Najbolj so zadovoljni tisti, ki imajo svojo sobo. Gre torej za osnovne človekove pravice po varnosti, zasebnosti in urejenosti. Kritiko usmerja v sistem socialnega varstva, ki je naklonjen pasivizaciji ljudi (veliko število upokojenih mladih ljudi, ki so se znašli v psihosocialni stiski) in s tem bremeni državno blagajno,

namesto, da bi sredstva preusmerili v financiranje služb, ki bi delale z ljudmi, ki potrebujejo podporo, spodbudo in pomoč za integracijo v aktivno življenje.

Tudi področje zakonodaje o stanovanjskih vprašanjih in zaposlovanju oz zakonsko določenih delovnih urah za ljudi s težavami v duševnem zdravju in za osebe s statusom upokojenca je še vedno pomanjkljiva.. Ljudje s težavami v duševnem zdravju (stanovalci Altre) so na prednostnem seznamu socialnih stanovanj na koncu seznama upravičencev. Prav tako še vedno niso sistemsko (financiranje storitev) urejena nekatera vprašanja, npr. vprašanje sofinanciranja s strani ministrstva za zdravje. Na področju duševnega zdravja se namreč v praksi pojavlja problem dostopnosti do zdravstvenih storitev oz zdravljenja in oskrbe na domu, kot pravice človeka (stanovalec stanovanjske skupine), ki tovrstno uslugo potrebuje na svojem domu (v nadaljevanju omenjeno v primeru g V.).

Ramon (2003) pravi, da prenos učenja iz izkušenj uporabnikov storitev duševnega zdravja v prakso, da bi izboljšali storitve socialnega varstva, je bil in ostaja problem. Še vedno so pri vprašanju družbene kontrole in birokracije socialnega skrbstva globoko zakopani stereotipi o hendikepiranih, katere smo skozi procese socializacije sprejeli kot neizpodbitna dejstva. Socialni delavci, ki sledijo tem načelom (učenje iz izkušenj ljudi), morajo vložiti poseben napor. V kulturi je še vedno prisotno prepričanje, da morajo biti hendikepirani zaščiteni in, da morajo strokovnjaki odločati namesto njih. Pravi, da je izogibanje tveganjem pomembno in v skladu z etiko, ne vsebuje tistega kar uporabniki v normalnem življenju hočejo in želijo. Večji poudarek je v družbi, ki se raje izogiba tveganju in je z njimi preobremenjena, kot pa da bi sprejela tveganje za princip vsakodnevnega življenja kot dober profesionalizem v socialnem delu. Za uspeh dezinstitutionalizacije je treba spremeniti tako zunanjo kot notranjo kulturo.

2. PROBLEM

Skozi zgodovino se je družba spreminjala, bolj so se povečevale stiske ljudi, z njo pa tudi potreba po storitvah socialnega varstva. Spremembe so nastajale tudi znotraj storitev, hkrati se je spreminjal tudi pojem kakovosti storitev. Klasifikacija storitev v nevladnem sektorju na področju duševnega zdravja v skupnosti naj bi izhajala iz potreb ljudi, ki zaradi kakršnih koli razlogov potrebujejo podporo (pomoč) pri premagovanju ovir pri zadovoljevanju teh potreb.

Vloga socialnega delavca (storitve strokovnega dela) v stanovanjski skupini na področju duševnega zdravja je, da izhaja iz potreb ljudi, ki so nameščeni v program mreže stanovanjskih skupin.

Dosedanje raziskave so pokazale potrebo po takih oblikah skupnostne skrbi na področju duševnega zdravja, tako iz strani uporabnikov kot iz strani države. Samo MDDSZ navaja skupnostne službe - stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja, kot primere dobre prakse. Vendar pa je število stanovanjskih skupin od leta 1992, ko je bila ustanovljena prva stanovanjska skupina društva Altra, do danes naraslo le na 33 stanovanjskih skupin oz 174 nameščenih stanovalcev. Od tega je stanovalcev iz društva Altra le 32 oz 30, če upoštevamo le tiste, katerih bivanje sofinancira MDDSZ. Dejstvo je tudi, da Program mreže stanovanjskih skupin društva Altra ne more širiti programa, oziroma nameščati nove stanovalce v nove stanovanjske skupine že nekaj let, čeprav je povpraševanje ljudi s težavami v duševnem zdravju po tovrstnih oblikah namestitve veliko. Prav tako se je v tem obdobju pokazala potreba po tovrstnih službah v skupnosti tudi s strani klasičnih javnih služb, kakor tudi strokovnih služb v institucijah.

Namen naloge je ugotavljanje potreb, ki se pojavljajo v vsakdanji življenjski situaciji stanovalcev na podlagi kronologije dogodkov (vsakdanje življenje stanovalcev). Zanimalo me je, ali so bile na podlagi storitev socialnega dela te potrebe tudi zadovoljene oz nezadovoljene, in kakšne ovire so se pri tem pojavljale. Rezultati raziskave bodo služili programu mreže stanovanjskih skupin društva Altra kot evalvacija mojega neposrednega dela od leta 1992 do 2007 oz ob vključitvi v program.

Cilj:

- prikazane potrebe iz vsakdanjega življenja stanovalcev/ke
- na podlagi potreb prikazane storitve strokovnega dela
- potrebe, ki niso bile zadovoljene
- opozoriti na ovire ki so se pri zadovoljevanju potreb pojavljale
- ugotoviti sli so se pri delu z ljudmi upoštevala normalizacijska načela (večanje izbire, individualizacija, stopnjevanje druženja, razvijanje udeležbe)

Raziskovalna vprašanja:

Ali je delo socialnega delavca v stanovanjski skupini društva Altra odgovor na temeljne potrebe ljudi, ki so vključeni v program mreže stanovanjskih skupin?

Ali so naloge socialnega delavca pripomogle k večjemu vplivu stanovalca na svoje življenje?

3. METODOLGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, usmerjena v vsakdanje življenje stanovalcev v stanovanjski skupini društva Altra. Izhodišče raziskave so potrebe ljudi, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju stanovalcev in storitve oz. naloge strokovnega delavca, ki so odgovor na te potrebe. Pri zadovoljevanju potreb stanovalcev so se pojavile ovire, ki so opisane v sami raziskavi, in taktike strokovnih delavcev pri premagovanju teh ovir. Pri tem pa so se izpostavile tudi potrebe, ki niso bile zadovoljene.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

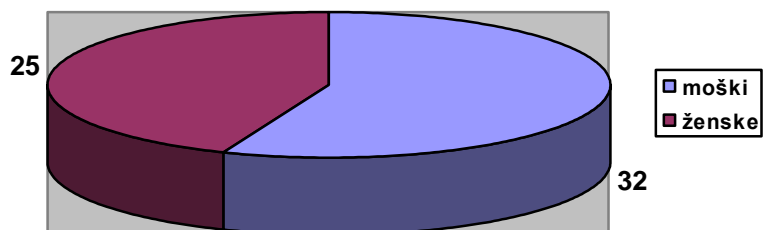
Podatke, ki so bili pomembni za analizo raziskave, sem dobila na podlagi vsakdanjega življenja stanovalcev pri mojem neposrednem delu z njimi od leta 1992-2007 oz ob njihovi vključitvi v program mreže stanovanjskih skupin. Podatke sem oblikovala v zgodbo (študijo primera), ki je napisana po kronološkem zaporedju bivanja v stanovanjski skupini. Zanimale so me potrebe, ki so se pojavljale v vsakdanjem življenju. Zaradi dolgega obdobja, od leta 1992-.2007, sem izpostavila bolj izrazite potrebe stanovalcev v novem katalogu potreb, ki izhaja iz vsakdanjega življenja stanovalcev. S tem sem dopolnila katalog »potreb« ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami iz leta 1999.

3.3 Populacija

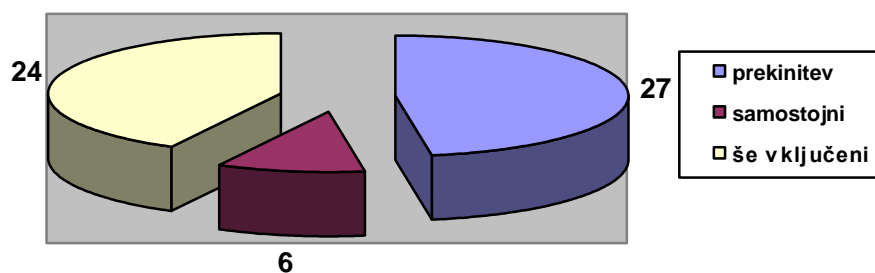
V Program Mreže stanovanjskih skupin društva Altra - Odbora za novosti v duševnem zdravju v Ljubljani, je bilo od leta 1992-2007, vključenih 57 stanovalk oz stanovalcev. Med njimi je 32 moških in 25 žensk. 33 stanovalcev je prekinilo sodelovanje zaradi različnih vzrokov, od njih se je šest stanovalcev osamosvojilo. 13 stanovalk/cev se je preselilo v stanovanjsko skupino iz Zavoda Hrastovec. Podroben pregled je prikazan v obliki tabele (v dodatku) in grafikonov.

Shematski prikaz vseh stanovalcev od leta 1992 do leta 2007

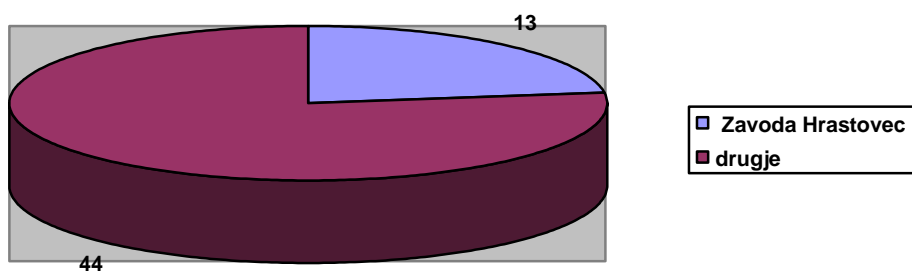
Po spolu:

Po vključenosti v program:

Po namestitvi pred vključitvijo v program:

Zaradi velikega števila celotne populacije sem najprej izbrala vzorec petih stanovalcev (študija primera), ki se med seboj razlikujejo po času vstopa v stanovanjsko skupino. Analiza temelji na treh primerih študije. Prvo študijo primera je opravljena na primeru g. V, ki je v program vključen že od leta 1992, drug primer analize je g. N, ki je vključen v program od leta 1994 in tretji primer g. R., ki je bil v program vključen od 2000 in je letos prekinil sodelovanje. V sami analizi raziskave so se pri ugotavljanju potreb v posameznih primerih pojavljale nove potrebe, ki so iz teh potreb izhajale. Zaradi preobsežnosti podatkov iz vseh petih primerov (določitev enot kodiranja, izbor pojmov oz potreb in formuliranje poskusne teorije) sem se odločila da bom analizo opravila samo na treh primerih.

3.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala po kronološkem zaporedju iz dokumentacije, iz katere je razvidno vsakdanje življenje stanovalcev in iz mojega neposrednega dela z njimi. Zaradi obsežnosti dokumentacije, iz katere so razvidne potrebe ljudi iz vsakdanjega življenja v stanovanjski skupini, sem podatke skrčila v študijo primera., ki je zapisana po kronološkem zaporedju.

3.5 Analiza podatkov

Postopki kvalitativne analize so bili: urejanje gradiva po kronološkem zaporedju, določitev enot kodiranja, izbor relevantnih pojmov in kategorij in formuliranje teorije z opisom sestavljanja pojmov. Zaradi obsežnosti analize, sem v prilogo št.1 priložila le vzorec tabele, od koder so razvidne enote kodiranja. V ostalih dveh primerih sem se ravnala po istem vzorcu. V prilogo št.2 je vključena kategorija pojmov g. V. po vzorcu kataloga »potreb« ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami. Po istem vzorcu sledi priloga št. 3 (kategorija pojmov g. N.) in priloga št. 4 (kategorija pojmov g. R).

4. REZULTATI IIN RAZPRAVA

Študije primerov treh stanovalcev in povzetek njihovih zgodb pred vključitvijo v program mreže stanovanjskih skupin društva Altra.

Zgodba G. V.

G.V. je starejši gospod roj. leta 1932 v okolici Ljubljane. Bil je eden izmed sedmih otrok. Osnovno šolo je obiskoval v domači vasi, ker pa je šola pogorela, so pouk prekinili in šele čez eno leto nadaljevali s šolanjem. Po končani osnovni šoli je ostal doma, ker so ga imeli domači za nenormalnega, kar ga je zelo prizadelo. Leta 1951 je prostovoljno odšel na služenje vojaškega roka v Srbijo. Po vrnitvi iz vojske leta 1953 je bil še nekaj časa doma, nato pa odšel v službo v kemično tovarno Moste. Zamenjal je nekaj služb, najdlje pa je bil zaposlen v Saturnus. Ves ta čas je bil brez stanovanja. Živel je pod milim nebom, vendar je kljub temu delo redno in vestno opravljal. Sodelavci so ga poznali kot pridnega in vestnega delavca. Zaradi težkih okoliščin (brezdomstvo, lakota, mraz) je večkrat prostovoljno šel na zdravljenje v Polje, Vojnik pri Celju, Poljanski nasip in dom ostarelih (Implca). Gospodu V. je bila v tem obdobju odvzeta poslovna sposobnost, dodeljen mu je bil skrbnik in na podlagi strokovnega mnenja psihiatrov je bil tudi invalidsko upokojen.

Iz bolnišnice Polje se je leta 1975 vrnil domov, kjer ga je našlo osebje bolnišnice in ga odpeljalo nazaj v bolnico Polje, od tam pa v Zavod Hrastovec. Tam je bival 17 let, večkrat je pobegnil, vendar so ga pripeljali nazaj. Edina tolažba v zavodu Hrastovec mu je bilo pisanje pesmic, katere piše še danes, in vera v boga. 21.5.1992 je bil na podlagi prostovoljne odločitve in strokovnih mnenj (psihiatra, socialnih delavcev sprejet v prvo stanovanjsko skupino na področju duševnega zdravja, ki se je imenovala »Mavrična družčina«.

Zgodba g. N.

G. N. je danes star 57 let. Daje videz mirnega, urejenega a hkrati zadržanega, redkobesednega človeka. Njegova zgodba je zelo preprosta, še vedno polna neznank. Namreč g. N zelo nerad govori o svoji preteklosti. Kadarkoli smo strokovni delavci

poskušali ob spontanih priložnostih v individualnih razgovorih temo napeljati na njegovo družino, sina, se je g. N zaprl vase in več ni želel govoriti o tem. Rodil se je v leta 1952 v Ljubljani. Izhaja iz povprečne štiričlanske družine (ima sestro), kjer so imeli domačo obrt. Hodil je na poklicno elektromehanično šolo, ki je ni dokončal. Bil je poročen, iz tega zakona ima sina, katerega ni videl (spor z bivšo ženo) odkar je bil sprejet na zdravljenje v bolnico Polje, torej od leta 1984.

Delal je kot avtoprevoznik in pomagal pri družinskem podjetju, kjer ga niso prijaviли v zdravstveno in pokojninsko zavarovanje (ni vpisane delovne dobe). Kljub temu da ni zaslužil veliko, je njegova družina dobro živela. Leta 1984 je prišlo do nesoglasij z ženo in njeno družino, tudi svojo matično družino, kar je posledično vodilo do poslabšanja psihičnega zdravstvenega stanja g. N. Zato je bil leta 1984 sprejet na zdravljenje v bolnico Polje, kjer je ostal 10 let.

Neizpodbitno dejstvo je, da je bival v bolnici Polje 10 let predvsem zato, ker ni imel stanovanja; bil je ločen, njegova matična družina pa ni hotela imeti z njim nikakršnih stikov. V tem času mu je bila odvzeta tudi poslovna sposobnost. Po statusu je bil v teh letih bivanja v bolnici Polje obravnavan kot socialni upravičenec (kljub temu da je delal vse do leta 1983).

Leta 1994 je strokovna služba psihiatrične bolnice Polje (lečeča psihaitrinja, socialna delavka) na društvo Altra podala strokovno mnenje o ustreznosti vključenosti g. N. v stanovanjsko skupino društva Altra. Na pisno prošnjo g. N. ekipa strokovnih delavcev mreže stanovanjskih skupin sprejme sklep o sprejetju g. N v stanovanjsko skupino.

Zgodba g. R.

G R lahko označimo kot umetniško dušo. Njegovo umetniško ustvarjanje izhaja iz ljubezni do indijanske kulture in narave. G R ustvarja glinene izdelke v podobi Indijancev in živali. Zelo rad ima rock glasbo, predvsem skupine iz stare Jugoslavije, na katero z veseljem zapeše in tudi zapoje.

Kljub temu, da mu življenje ni prizanašalo, je vedno znova gradil pozitivno samopodobo in v najtežjih trenutkih se trudi, da ohranja svoje dostojanstvo.

Rodil se je leta 1966 v majhni vasici v Bosni. Izhaja iz družine bosanske narodnosti, kjer je veliko otrok. Po končani šoli je še kot najstnik zapustil rodni kraj, na katerega je bil zelo navezan. Ta dogodek opisuje kot največjo prelomnico v svojem življenju. Iz Bosne je prišel v Slovenijo, kjer se je njegovo življenje zalomilo. Poročil se je z žensko srbske narodnosti. Kmalu se jima je rodila hčerka. Zaposlil se je v nekem podjetju v Velenju. Odgovorno je opravljal svojo službo in vzdrževal svojo družino, dokler se ni začelo lomiti v zakonu. Vse to se je dogajalo v času vojne v Bosni. Žena je vzela hčerko, takrat staro eno leto in pol (iz tega obdobja ima g r edino sliko svoje hčerke in žene) in odpotovala nazaj v Bosno. To je g. R. zlomilo. Zasvojen z nevroleptiki, ki jih je kombiniral z drogo in alkoholom, je prišel do spoznanja, da tako ne želi več živeti.

Nekaj let je v presledkih preživel v psihiatričnih ustanovah in domu Nine Pokorn. Inv komisija je zaradi zdravstvenih težav g R. izdala sklep o inv. upokojitvi. V Sloveniji je dobival inv pokojnino, vendar mu Republika Slovenija ni odobrila prošnje za pridobitev slovenskega državljanstva. V tem obdobju (v času vojne v Bosni) so mu ubili očeta in strica. Večina njegovih sorodnikov se je izselila v različne države (Danska, Norveška, ZDA). To ga je še dodatno zlomilo.

Iz doma Nine Pokorn je bil nameščen v stanovanjsko skupino za osebe s težavami v duševnem zdravju, iz katere je bil zaradi težav odpuščen. Brez stanovanja in slovenskega državljanstva, le z inv pokojnino, je živel v praznih prostorih na Metelkovi, kjer je bilo nevzdržno (brez elektrike in vode, miši itn.).

Decembra 1998 se je g R v stiski, brez stanovanja, slovenskega državljanstva, stalnega prebivališča, zdravstvenega zavarovanja, obrnil po pomoč na Društvo Altra. Društvo Altra je razpolagalo z majhnimi prostori. Prosta je bila namreč le ena soba, ki sicer ni bila namenjena bivanju, vendar je bilo v njej z dodatnim ogrevanjem, možno bivati. Kuhinja in kopalnica je bila v souporabi z drugimi sostanovalci stanovanjske skupine. Glede na to, da g r ni imel urejenega stalnega prebivališča, slovenskega državljanstva, mu društvo Altra ni moglo urediti sofinanciranja iz strani države. G R je za svoje bivanje plačeval le iz svojih lastnih sredstev (inv pokojnine). G R se je strinjal s splošnimi pravili bivanja, ki veljajo za vse stanovalce. 1.1 1999 je bil nameščen v stanovanjsko skupino na društvo Altra.

4.1 Poskusna teorija o potrebah ljudi

Namen naloge je bil ugotavljanje potreb iz vsakdanjega življenja ljudi, na podlagi potreb prikazanih storitev strokovnega dela z upoštevanjem Brandonovih načel (večanje izbire, razvijanje udeležbe, poglobljanje odnosov, individualizacija razvoja, stopnjevanje druženja).

Izhajala sem iz Kataloga »potreb« ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami (1999). Iz analize se je izkazala potreba po dodatni kategorizaciji pojmov oz. potreb, ki se bolj nanašajo na vsakdanje življenje ljudi, ki bivajo v stanovanjskih skupinah društva Altra. Prav tako so nekatere potrebe v soodvisnosti z drugimi potrebami, kar pa mi je povzročalo težave z opredeljevanjem kategorij ali podkategorij.

4.1.1 Primer gospoda V.

V primeru g. V. lahko izhajamo iz potrebe po bivanju v skupnosti, ki jo utemeljimo kot temeljno potrebo, ki je prisotna ves čas analiziranja potreb iz njegovega vsakdanjega življenja (od leta 1992-2007) v stanovanjski skupini in skupnosti. G.V. je pred sprejemom v stanovanjsko skupino imel izkušnje z dolgoletno institucionalno kariero. Pogosto je bil hospitaliziran v psihiatrični bolnici Polje, zaradi »motečega vedenja«, kar je bil vzrok za njegovo premestitev v Zavod Hrastovec, kjer je bival 17 let.

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

1. Potreba po bivanju v skupnosti

G. V. je eden izmed prvih stanovalcev, ki so se pred 15 leti preselili iz Zavoda Hrastovec, in še danes živi v stanovanjski skupini društva Altra. Predvsem v začetku bivanja v stanovanjski skupini, je izražal izrazito potrebo po bivanju v skupnosti »opazili smo izrazit strah pred vrnitvijo v Zavod Hrastovec »da raje naredi samomor, kot da se vrne nazaj v Hrastovec«, iz katere je izhajala potreba po varnosti »vedno smo ga pomirili in mu zagotovili, da ni nobenega razloga za strah. », tudi kasneje ob preselitvi stanovanjske skupine na drugo lokacijo se je še enkrat pokazala potreba po bivanju v skupnosti,

predvsem zaradi stigmatiziranja okolice »sosedu so bili zelo prijazni in tolerantni, nekateri pa bi želeli, da se g. V. takoj izseli v dom za ostarele » Pri g. V. se je pri vključevanju v novo okolje, skupnost (potreba po bivanju v skupnosti) izrazila tudi nova potreba po učenju »od učenih spretnosti in nova potreba po varnosti. S pomočjo strokovnih delavcev, je g. V. imel omogočene vse tri zgoraj omenjene potrebe saj smo »povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu«.

G. V. si je tako želel, da bi zbujal čim manj pozornosti s svojimi trenutnimi nezmožnosti, da se je hotel čimprej naučiti zgoraj omenjenih spretnosti in jih je tudi osvojil; navedli smo novo potrebo, potrebo po možnosti novih spoznanj«v zelo kratkem obdobju je brez večjih težav osvojil novo lokacijo, blok, vrata«.

2. Potreba po osmišljanju življenjskih dogodkov

Druga potreba kot alternativa hospitalizacije in institucionalizacije, je potreba po osmišljanju življenjskih dogodkov, iz katere izhaja potreba po iskanju alternativnih taktik za osmišljanje situacij, ki bi drugače pripeljale do hospitalizacije oz izključitve drugega. Pri g. V. se skozi analizo iz te potrebe (iskanje alternativnih taktik) izraža več novih potreb iz vsakdanjega življenja, ki so v medsebojni odvisnosti, npr. zaradi »od učenih« osnovnih življenjskih spretnosti, ko je v situacijah « če določene osebne stvari ni takoj našel (založil, pozabil kam je odložil, nered) »se je zelo razburil, začel kričati in obtoževati sostanovalce«, kar bi lahko v drugih okoliščinah brez zagovornika v okolici zaradi ponavljanja istega vedenja pripeljalo do prepira, konflikta in pretepa. V bolnici pa do premestitve na zaprt oddelek. V takih situacijah se je pojavila potreba po učenju socialnih spretnosti, zaradi »od učenih« socialnih spretnosti.

Alternative taktike za osmišljanje situacij, prikazane kot storitve strokovnega dela v stanovanjski skupini (intervencija, sprejemanje drugih interpretacijskih okvirjev, spoštovanje stanovalca, mediacija, zavarovanje gotovosti uporabnika, ponovno učenje »od učenih« spretnosti« zavarovanje uporabnikovih interesov v času odsotnosti), ki so kot odgovor na potrebo po varnosti »tako pomirili«, na potrebo po pomoči osnovnih življenjskih spretnosti »smo takoj ponudili pomoč pri iskanju izgubljenega predmeta«, na potrebo po gotovosti »obljuba, da bomo stvar skupaj poiskali takoj, ko bomo prisotni v

stanovanjski skupini« na potrebo po spoštovanju pravice do zmote, napake smo »soočali z možnostjo, da je predmet lahko sam izgubil, spet založil v svojem neredu« in da »lahko pogrešano stvar kupi oz. nadomesti z novim predmetom. Največkrat je založil svojo osebno izkaznico ali mesečno vozovnico«. Alternativne taktike osmišljanja dogodkov, kot odgovor na zgoraj omenjene potrebe, je ponovno učenje osnovnih življenjskih spretnosti in mediacija v skupinski dinamiki v primeru »prav tako tudi sostanovalce, ki so se razburili zaradi krivičnega obtoževanja«. Iz potrebe po zavarovanju interesov uporabnika v času odsotnosti situacije »begov« ko so se »poslabšale, tako da je potreboval pomoč in podporo strokovne delavke in sodelavca bolj intenzivno. Pri ostalih... sedaj potrebna vsak dan (pri skrbi za sebe, za bivalno okolje)«, so alternativne oblike osmišljanja življenjskih dogodkov, kot intenzivna pomoč pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih spretnosti. Iz potrebe po zavarovanju uporabnikovih interesov v času odsotnosti »begov« so alternative oblik osmišljanja življenjskih dogodkov, kot storitve strokovnega dela (intenzivno spremljanje v času poslabšanja zdravstvenega stanja, sodelovanje z drugimi službami, povečana prisotnost, spremljanje medikamentozne terapije, zagovorniki) »Proti koncu leta 2004 smo opazili spremenjeno zdravstveno stanje. Takoj smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, ki mu je zamenjala medikamentozno terapijo. Po 14 dneh se je zdravstveno stanje g. V. stabiliziralo«. Povečali smo celodnevno prisotnost strokovnih delavcev v stanovanjski skupini, tudi med vikendom«. Iz potrebe po zavarovanju interesov v času odsotnosti izhaja tudi nova potreba, potreba po sprejemanju drugih interpretacijskih okvirjev ko je » tudi v času njegovega prehranjevanja v restavraciji, tudi tam prihajalo do zapletov. G. V. se je razburjal in glasno vpil«. Lahko izhaja tudi potreba po zagovornikih, razlagalcih, spremljevalcih, ki je lahko kot alternativna taktika osmišljanja življenjskih dogodkov, da ne pripelje do hospitalizacije npr »Strokovna delavka je morala intervenirati predvsem v vlogi kulturne zagovornice tudi v teh situacijah, da ne bi prišlo do zapletov v restavraciji oz. v neposredni okolici«

3. Potreba po gotovosti

G.V., ko je odšel od doma v Ljubljano, je vsak dan vestno hodil na delo, ni pa imel stanovanja (brezdomec), zaradi česar je pogosto končal v psih. bolnici, kasneje tudi v Zavodu Hrastovec. Z institucionalizacijo, hospitalizmom ne glede na to, da je bil brezdomec, so se prekinile gotovosti vsakodnevnega življenja (zajtrk, služba, stik z sosedi), ki je imel dokler je živel doma v rojstnem kraju. Zaradi dolgoletnega hospitalizma se

izoblikujejo nekatere gotovosti, lahko rečemo »navade«, ki so značilne za dolgoletno življenje v instituciji (zbiranje predmetov, verižno kajenje, »od učene spretnosti«, skrivanje predmetov zaradi kraj, prositi za dovoljenje za wc.), lahko po Goffmanu rečemo tudi regimentizacija in tiranizacija, kot značilnost totalnih ustanov. Npr pri g. V. so bile gotovosti institucionalnega življenja izražene v vsakdanjem življenju v stanovanjski skupini v tej obliki »od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebliji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila«

S prekinitvijo institucionalnega življenja je zelo pomembno, da zagotovimo ustrezne življenjske pogoje in občutek varnosti. Pri g. V. smo se, ko smo zagotavljali potrebo po gotovosti, v začetku bivanja srečevali z »navadami« institucionalnega življenja, kjer je bila izrazito izražena potreba po varnosti«,zaradi slabih preteklih izkušenj iz bolnišnice Polje (kraj osebni predmetov) ».Opazili smo izrazito močan strah pred kraj osebni predmetov (denarja, pesmic...).«še vedno je hrano shranjeval v sobi...«, in potreba po ponovnem učenju »od učenih spretnosti« npr pri učenju socialnih spretnosti« smo opazili, da je vedno, ko je hotel vzeti hrano iz hladilnika ali oditi na stranišče, predhodno prosil za dovoljenje«. Učenje osnovnih življenjskih spretnosti »ob sprejemu v stanovanjsko skupino je imel .... težave pri uporabi jedilnega pribora.« Prav tako so se pojavile težave pri pripravi enostavnega obroka.« V začetku je potreboval bolj intenzivno in podrobnejšo pomoč in podporo pri navajanju na osebno higieno (opominjanje na redno kopanje, pomoč pri pripravi na redno kopanje, opominjanje na redno preoblačenje, pomoč pri pripravi čistega prerila, navajanje na odlaganje perila...)« Od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekcioniranju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo,svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene,,) »Prav zaradi nakopičenih predmetov oz nereda v sobi, se je večkrat pojavil problem, da je pogosto založil kakšen dokument.« Učenje spretnosti za življenje ker je »nesamostojen pri jemanju predpisane terapije.«in zaradi »učnja upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi » Učenje spretnosti za življenje v skupnosti ker je «. pozabil oz. imel težave pri ponovnem spoznavanju določenih predelov Ljubljane«« V začetku je še potreboval pomoč pri spoznavanju nove okolice, kjer so bile organizirane pristočasne dejavnosti v različnih društvi (Altra, Paradoks)«. in »je bilo potrebno tudi učenje uporabe telefona,radia.«. Potrebo po spremljevalcih, zagovornikih in razlagalcih pri zadovoljevanju spretnosti za

življenje v skupnosti, ker ga je bilo potrebno »spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih.«

V procesu rehabilitacije v stanovanjski skupini je g. V. postopoma osvajal določne spretnosti v okviru svojih zmožnosti, s čimer se spreminja tudi potreba po gotovosti vsakdanjega življenja na različnih področjih (gospodinjstvo, skrb za zdravje, skrb zase). Ko »se je čutil zmožnega, da bi se z dodatno pomočjo dežurnih delavcev naučil skuhati mleko oz. čaj na električnem štedilniku« »Predvsem pri g.V. je nastal problem prehranjevanja, saj je bil še vedno nezmožen priprave samostojnega obroka« »Po določenem obdobju ga je bilo potrebno le še spomniti na določena opravila, ki jih je zelo natančno in lepo naredil sam« Predpisano medikamentozno terapijo, katero smo strokovni delavci pripravljali v posebnih posodicah za zdravila, je g.V. že redno in vestno jemal« In« že brez dodatnega spremljevalca (strokovnega delavca) hodil k svoji osebni zdravnici ».V izjemnih primerih (bolezen, poškodba) pa še vedno potrebuje spremstvo strokovnih delavcev« Le še spomniti « da poskrbi za svojo osebno higieno in, da se redno preoblači.« Kot že leta doslej, enkrat na teden izrazil potrebo po pomoči pri skrbi za bivalno okolje«. Pri nekaterih spretnosti pa je g. V. še danes nesamostojen. Npr.« pri urejanju pravno formalnih zadev potrebuje spremstvo in pomoč strokovnih delavcev »Prav tako je enkrat mesečno potreboval spremstvo strokovnih delavcev na redne kontrole k lečečemu psihiatru«

Iz analize potrebe po gotovosti in naučenih zgoraj omenjenih spretnosti, se je pokazala nova potreba »potreba po večanju izbire« »Selekcije nekaterih predmetov, ki jih ni 'potreboval', se je pogosto lotil kar sam in nas zjutraj prijetno presenetil z novo podobo svoje sobe. Se je »bolj malo opazilo, ker se je bolj osredotočil na njemu nepotrebne predmete, torej papirje, listke« in začel pritoževati, da je hrana v restavraciji predraga.« Odklanjal je tudi sodelovanje pri selitvi.« »G.V. je na lastno željo poskusil ukiniti zdravila za spanje, ki so mu bila predpisana po potrebi in brez katerih po prihodu iz bolnice Polje ni mogel zaspati« Še vedno prinaša in zbira njemu pomembne stvari« Prav tako se je pri analiziranju potrebe po gotovosti pokazala nova potreba »potreba po razvijanju udeležbe v skupnosti npr. ko smo ga »postopoma pripravljali na novo lokacijo, in sicer z učenjem spoznavanja nove okolice«. Ta potreba lahko izhaja iz potrebe po gotovosti vsakdanjega življenja ali pa jo uvrstimo pod drugo samostojno kategorijo potreb, kjer je potreba po

možnosti prevzemanja različnih vlog. Uvrstila sem jo v kategorijo nekatere okoliščine kariere in v pod-kategorijo možnost prevzemanja različnih vlog, kjer so tudi prikazane osvojene spretnosti za življenje. Potreba po možnosti prevzemanja različnih vlog, se je skozi analizo nedvomno potrdila. Namreč z učenjem »od učenih spretnosti« kakor tudi osvojenih spretnosti v okviru njegovih zmožnosti, ki so nedvomno omogočale potrebo po možnosti prevzemanja različnih vlog v vsakdanjem okolju npr. «je sam opazil, ko smo mu pripravili zdravila v njegovo škatlico, da so drugačna«

4. Zavarovanje gotovosti uporabnika

Pri g. V. se z institucionalizacijo prekine tudi njegovo civilno življenje. V njegovem primeru gre za dolgoletno hospitalizacijo, zato je njegova »rehabilitacija« usmerjena na začetku njegovega bivanja predvsem v pomoč pri vračanju v vsakdanje življenje po dolgoletni hospitalizaciji, kar se pokriva z nalogami strokovnega delavca, ki jih bom pod to kategorijo potreb tudi omenila, druge pa so oz se bodo pokazale skozi analizo pri drugih potrebah. G. V. «smo ga učili uporabljati vilice in nož. (v Zavodu je jedel z žlico, hrano so mu pasirali)«. Imel je.« težave tudi z žvečenjem hrane.« zato smo ga naučili rezati meso na drobne koščke.« ali učenje osnovnih življenjskih spretnosti. Pomoč pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih spretnosti ko smo ga» na selitev pripravljali tudi tako, da smo skupaj z njim selekcionirali potrebne in nepotrebne stvari, ki so se nabrale v teh letih (selil se je v manjše prostore) in mu pomagali pri pakiranju stvari v škatle.« Spodbujanje k participaciji v skupinski dinamiki ko je » v začetku z minimalno pomočjo strokovnih delavcev participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju« In učenje asertivnih veščin ko smo ga« opogumljali, da si samostojno vzame hrano in uporablja skupne prostore«. Pri učenju spretnosti za življenje v skupnosti smo ga« ponovno po zelo podrobnih korakih naučili vožnje z avtobusom (vstopna/izstopna postaja, prava številka avtobusa« in ponudili » pomoč in podporo pri spoznavanju bližnje okolice (trgovina, cerkev, avtobusna postaja) in ostalih predelov mesta«. G V se« je vsaj štirikrat na teden prehranjeval v različnih restavracijah (poceni), kar smo ga predhodno naučili«. Pomoči pri zadovoljevanju spretnosti za življenje v skupnosti » ko.«smo v prostem času pretipkavali pesmice, da so bile arhivirane v boljši obliki.« Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko« Sodelovanje z prostovoljci »ko smo ».za pomoč prosili tudi študente prostovoljce« Naredili analizo tveganja - ocena tveganja«ko smo ga ».učili tudi varnega

prečkanja ceste (počakati na zeleno luč, pogledati ali je prazna cesta...). S tem smo zmanjšali tveganje nesreče zaradi nepozornosti na avto in tudi vlak« Želel si je videti papeža v Ljubljani in v Mariboru, smo »omogočili, da ga je videl (priprava zdravil, napisane pomembne telefonske številke, priprava prtljage, organizacija spremljevalca ». V obdobju selitve stanovanjske skupine na drugo lokacijo «smo povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu« Pri skupinski dinamiki smog..V.» pomagali pri razporejanju denarja oz bili zagovorniki (pregled vsakodnevnih računov iz trgovine), da je bila nabava hrane finančno pravična za oba« V teh situacijah tudi mediatorji, kar je bil »pogosto vzrok konfliktnih situacij med sostanovalci v stanovanjski » Pri učenju spretnosti za življenje« smo ga« postopno (prisotnost, kasneje le spominjanje ob določeni uri na zdravila) navajali na samostojno jemanje terapije v pripravljenih posodicah za zdravila.« in«...učenje upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi« Pomoč pri zadovoljevanju spretnosti za življenje, je bila potrebna, ko » je bilo potrebno ponuditi pomoč in podporo pri urejanju osebnih dokumentov (osebna, zdravstvena izkaznica« in pomoč pri obnavljanju stikov oz socialnih spretnosti ko je » vsako leto je ob večjih praznikih s pomočjo strokovnih delavcev pisal voščilnice svojim sorodnikom« Tudi spremljevalci, zagovorniki ko smo g. V «.pred dnevom mrtvih spremljali na pokopališče, kjer so pokopani njegova mama, oče in sestra« in morali »spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih«, kjer je razvidna naslednja naloga strokovnega delavca, sodelovanje z drugimi službami, ko smo ga »naročili tudi k zobozdravniku, da mu uredi novo zobno protetiko« Potrebno tudi sprejemanje drugih interpretacijskih okvirjev v situacijah (interakcijski prekrški) v primerih »Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. . In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar« in« smo ga sproti odvrčali da smo bili bolj pozorni na poškodbe na roki (ožgane prste)«

Druga potreba v tem sklopu, je nova potreba, ki se je pokazala z vzpostavitvijo skupnostnih služb na področju duševnega zdravja. To potrebo, tudi kot inovativno metodo na področju duševnega zdravja v skupnosti, je dr. Tanja Lamovec velikokrat izpostavljala kot inovativne oblike obravnave ljudi s težavami v duševnem zdravju, »Potrebo po kriznem timu«, bom v našem primeru predstavila kot novo potrebo, ki je omenjena v katalogu potreb. Iz potrebe zavarovanje uporabnikovih interesov v času »drugačnih begov« iz

ustaljene situacije« se je pri g. V. izrazila nova potreba, »potreba po intenzivnem spremljanju zdravstvenega stanja (krizni tim)«, na katero se nanaša tudi nova potreba po varnosti« ker smo » povečali celodnevno prisotnost strokovnih delavcev ... v stanovanjski skupini, tudi med vikendom« Nova potreba (potreba po pomoči) pri spretnostih ker so se »poslabšale, tako da je potreboval pomoč in podporo strokovne delavke in sodelavca bolj intenzivno. Pri ostalih... sedaj potrebna vsak dan (pri skrbi za sebe, za bivalno okolje).« Pojavila se je tudi nova potreba-potreba po mediaciji oz zagovornikih ker so se«. izbruhi pojavljali čedalje pogosteje, tudi v večernih urah in ob vikendih, tako, da smo morali pogosto intervenirati v sami stanovanjski skupini, kakor kot tudi v bližnji okolici » in potreba po zavarovanju interesov, ki je posledica spremenjene medikamentozne terapije in smo « po 14 dneh strokovni delavci in njegovi sostanovalci opazili spremembe v njegovem vedenju...je postajal čedalje bolj nemiren.«.

Skozi analizo, v naslednjih primerih, je razvidno da ni bila izražena potreba po zdravljenju, saj s .« zdravstveno stanje ob pomoči strokovnih delavcev normalizira nazaj v vsakdanje počutje« kljub temu da je » prinašal hitro pokvarljivo hrano je svojo hrano večkrat pozabil » in da je » potreboval vsakodnevno pomoč pri skrbi za osnovno higieno, zalagal osebne dokumente oz jih izgubljal..« in da je bilo« potrebno opozarjati na jemanje medikamentozne terapije«

«Tudi strokovno mnenje psihiatrinje je bilo, da se te težave pojavljalo bolj zaradi starosti, kot pa kakršnikoli znakov za poslabšanje psihičnega zdravstvenega stanja. » in ».Proti koncu leta 2004 smo opazili spremenjeno zdravstveno stanje. Takoj smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, ki mu je zamenjala medikamentozno terapijo. Po 14 dneh se je zdravstveno stanje g. .V. stabiliziralo.«

V ostalih primerih pa je bilo kljub prisotnosti strokovnih delavcev in intenzivnem spremljanju zdravstvenega stanja, bilo potrebno zdravljenje v bolnici Polje. »kljub povečani prisotnosti strokovnih delavcev v stanovanjski skupini in rednem jemanju spremenjene medikamentozne terapije se zdravstveno stanje g ni izboljšalo.«» Strokovna delavka in sodelavec sta bila pogosteje prisotna, spremljala sta jemanje medikamentozne terapije, vendar se stanje ni izboljšalo.« »Bili smo pripravljene na možno hospitalizacijo, s katero se je strinjal tudi g.. V. saj je bil že povsem izmučen.««14.12.2001 je prva prostovoljna hospitalizacija g.V. v bolnico Polje po letu 1992, ko je prišel iz Zavoda Hrastovec.«»..Kljub posredovanju strokovnih delavcev, se njegovo vedenje oz zdravstveno

stanje ni izboljšalo.««Decembra 2003 je sam izrazil željo, da bi bil rad hospitaliziran v bolnico Polje« « Kljub terapiji se njegovo stanje po enem tednu ni izboljšalo.« G. V. je sam želel biti ««konec junija 2007 prostovoljno hospitaliziran v bolnici Polje.«

Iz potrebe po zdravljenju v bolnici se pri g. V. pojavi kot nova potreba - potreba po zavarovanju interesov v času zdravljenja v bolnici, iz katere izhaja tudi potreba po varnosti V»obdobju hospitalizacije smo strokovni delavci štirikrat na teden obiskovali g. V.v bolnici, da smo mu zagotavljali občutek varnosti, zaupanja, da se bo vrnil v stanovanjsko skupino«. V« času zdravljenja v bolnici smo g. V. intenzivno spremljali in ga obiskovali v bolnici, ter mu tako nudili občutek varnosti . Potreba po spremljevalcih v primerih ko smo g. V. « prišli iskat v bolnico Polje, kjer nam je osebje bolnice pripravilo nova zdravila za g... in ga spremljali domov« Potrebo po zagovornikih, ker se »ponovno vrnemo po prava zdravila, ki g. pomagajo, da lahko ponoči normalno spi. Vikend brez večjih težav preživi v stanovanjski skupini.« in nova potreba- potreba po gotovosti vsakdanjega življenja » V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g. V. pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino« Zagotavljanje potrebe po gotovosti, je za g V. zelo pomembno, ker se dogaja v času preselitve g. V. na drugo lokacijo, in , ker mu je bilo v času zdravljenja v bolnici zelo pomembno, da se bo po zdravljenju vrnil nazaj v gotovosti vsakdanjega življenja.

Četrta potreba ki izhaja iz potrebe po zavarovanju interesov uporabnika, je potreba po »rehabilitaciji« nadaljevanje in obnavljanje vsakdanjega življenja ob morebitni hospitalizaciji«, iz katere izhaja nova potreba »potreba po varnosti« oz če izhajamo iz nalog strokovnega delavca, povečana prisotnost strokovnega delavca zaradi boljšega občutka varnosti po hospitalizaciji.

Po enem mesecu je bil odpuščen iz bolnice, zato smo v tem »obdobju povečala prisotnost v stanovanjski skupini, da se je g V. postopoma vrnil v običajno vsakodnevno življenje« in nova potreba-potreba po pomoči pri vračanju v vsakdanje življenje ali ker je »» po odpustu iz bolnice Polje imel povečano medikamentozno terapijo (dodatna opoldanska terapija), zato so se pojavljale težave pri jemanju zdravil, ker ni bil vajen opoldne jemati terapije.« ali tudi v primerih, ko » po odpustu iz bolnice ni v dobrem psihičnem stanju. Ni bil zainteresiran za udeleževanje pristočasnih dejavnosti, ni sprejemal pomoči strokovnih delavcev pri učenju skrbi za osebno higieno« Medikamentno terapijo je jemal le še ob

pomoči strokovnih delavcev« ali ko je g. V. bil po« odpustu iz bolnice spet v slabem zdravstvenem stanju, predvsem zaradi spremenjene terapije, ki mu očitno ni ustrezala« in »je bilo potrebno tudi vsak dan paziti, da je pojedel vsaj en topel obrok.«, kjer pa je razvidno, da je g. V. potreboval dodatno pomoč predvsem zaradi spremenjene in neustrezne medikamentozne terapije po odpustu iz bolnice. Lahko navedemo tudi kot neustrezno zdravljenje v bolnici, zaradi česar so bile njegove osvojene spretnosti za življenje (skrb zase, za prehrano, socialni stiki itn.) bistveno zmanjšane.

5. Potreba po tveganju

Institucionalizacija je pri g. V. izničila tveganje in možnost izbire v danih situacij iz vsakdanjega življenja. Tveganje v vsakdanjem življenju omogoča možnost novih doživetjih in spoznanj. Pri g. V. se je ta potreba izražala skozi učenje »od učenih« spretnosti za življenje v skupnosti. Nekatero spretnost je tudi že osvojil v okviru svojih zmožnosti, kar se je z analizo raziskave tudi pokazalo. Nekatero »od učene spretnosti« pa bom v tej kategoriji potrebe po tveganju še posebej prikazala, saj na en način izpostavlja tudi pomen strokovnega dela v stanovanjski skupini, ki omogoča g. V. potrebo po tveganju in potrebo, ki iz nje izhaja, to je potreba po možnosti novih doživetjih in spoznanj. V stanovanjski skupini« smo povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznavanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu« da smo zmanjšali pozornost » radovednih sosedov« ob kakšnih nepredvidljivih situacijah (pozvonil na napačna vrata, odklepal napačna vrata« .«V zelo kratkem obdobju je brez večjim težav osvojil novo lokacijo, blok, vrata« »Potrebo po tveganju in možnost novih spoznanj je g. V. dobil tudi v naslednjih primerih vključevanja v skupnost, ko smo ga » pri osvajanju nove okolice opominjali na varno prečkanje ceste in železniške proge.« » Želel si je videti papeža v Ljubljani in v Mariboru. In smo mu «omogočili, da ga je videl (priprava zdravil, napisane pomembne telefonske številke, priprava prtljage, organizacija spremljevalca« in v primeru učenja spretnosti za življenje npr v primeru. »Pozorni smo bili le, da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi«ali v obdobju menjavanja valute denarja, ko g. V. » Spodbujamo ga da bi šli predvsem zaradi varnosti z njim (zaradi kraje), in da naj se odloči.« G.V. sam zamenja denar in prinese pokazat listek in denar /evre. Vse se natančno ujema«

Zaradi zdravstvenih težav (težko hodi, težko dviguje noge) smo naredili oceno tveganja (velika možnost poškodbe) pri kopanju« zato »smo uredili varno kopanje (ročaj za držanje, podloga proti zdrsu) v tuš kabini, kar je za g. V. lažje kot kopalna kad, kjer mora visoko dvigniti noge in je nevarnost poškodbe večja. V času njegovega kopanja je tudi vedno nekdo prisoten (strokovni delavci ali sostanovalci).«

6. Potreba po sprejemanju nesmisla

V katalogu to potrebo navajajo, kot samostojno potrebo, ki izhaja iz potrebe po gotovosti. Gre namreč zato, da sprejmemo neko situacijo, ki je nenavadna in nesmiselna, da jo »udomačimo«. V primeru g. V. bi lahko trdili, da ta potreba izhaja iz potrebe po interakcijskih prekrških. Npr. v primeru ko g. V. dobi «. več denarja za osebne potrebe in prehrano, tudi privarčevanega denarja, se »neprimerno« vedenje še vedno občasno pojavlja (pobiranje cigaretnih ogorkov, beračenje, brskanje po smeteh«ali v situacijah ko » smo opazili, da se je pojavilo »neprimerno vedenje«, predvsem prosjačenje za cigarete, katere bi si lahko glede na privarčevani denar in mesečno žepnino kupil tudi sam.« Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. . In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar.« »Neprimerno« je terminologija postavljena s strani sosedov, znancev, ki so na nas »pritiskali« z očitki kaj vse dopuščamo g. V. Tudi sami smo se znašli v komični situaciji, ko smo g. V. »zasačili« v smetnjaku za smeti.. Potrebo po sprejemanju nesmisla oz. »udomačitev« situacije, ki je nenavadna, smo rešili tako da smo vedno znova ponudili pomoč pri pospravljanju ko zlasti v » začetku bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebliji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila« Tudi v primerih ko »od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekcioniranju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo, svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene svinčnike, ženske in otroške obleke«. Pri vsem tem spreminjanju pa ne smemo pozabiti na spoštovanje uporabnika oz. g. V, da ga sprejmemo z nesmiselnimi situacijami (ženske obleke, otroška oblačila ,smuči), ne da bi jim pripisovali kakšen poseben pomen ali pa situacije zavržemo.

B.STANOVANJE

1.Potreba biti nekje

Stanovanje je ena izmed temeljnih potreb. Pomanjkanje stanovanja je lahko posledica socialne stiske (revščina, diskriminiranost, stigme) ali duševne stiske.. G. V je imel izkušnje pomanjkanja stanovanja že pred prvo hospitalizacijo v Ljubljani, saj je nekaj let, kljub temu da je imel službo, bil brezdomec. V začetku bivanja, kot smo že omenili, je izrazito izražal potrebo po bivanju v skupnosti oz stanovanjski skupini. Iz te potrebe izhaja potreba po bivališču, kar ima g. V zagotovljeno, saj je še vedno vključen v program Mreže stanovanjskih skupin društva Altra. Živi v štirisobnem stanovanju v centru mesta Ljubljane, potreba po stalnem naslovu, kar ima g. V tudi zagotovljeno, saj je stalno prijavljen na lokaciji, kjer je locirana stanovanjska skupina, potreba po prostoru za shranjevanje svojih potrebščin, iz katere pri g. V izhaja tudi potreba po varnosti (posledica hospitalizma) je izražena predvsem v začetku bivanja v stanovanjski skupini« kjer je lahko varno zaklenil svoje pomembne osebne stvari«. Potreba po prostoru za organizacijo identitete je v primeru g. V pomembna tudi zaradi osebnega označevanje njegovega prostora . Namreč že »od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebli, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila« V raziskavi nismo omenili situacije iz vsakdanjega življenja g.V., ki sicer lepo ponazarja potrebo po prostoru za organizacijo identitete ali zaradi nepozornosti ali pa samoumevnosti situacij iz vsakdanjega življenja g. V.«Še vedno prinaša in zbira njemu pomembne stvari« Dopusčamo možnost, da to situacijo dopolnimo z interpretacijo. Pomembne stvari za g. V so, da si v svojo sobo namesti nov stol, ki ga sicer dobi na odlagališču odpadnega materiala, v neki drugi situaciji je v njegovi sobi omara z policami.. Potrebo po prostoru za zasebnost, katero ima g. V tudi zagotovljeno, saj »se počuti dobro, ker ima svojo sobo.«in je »dobil ključ od sobe in od omarice« Tudi potrebo po bivanju z drugimi ljudmi, saj živi še s štiri drugimi stanovalci. (dva izmed njih sta starejša od 55 let). Iz potrebe lahko izhaja tudi potreba po razvijanju udeležbe v skupinski dinamiki »participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju« in potreba po učenju soc spretnosti v začetku bivanja , kar se je izražalo tudi v odnosu do sostanovalcev »nezaupljiv do novih sostanovalcev.«in se je » zelo razburil, začel kričati in obtoževati sostanovalce. »kar je bilo povezano s potrebo po varnosti, ki je bila izrazito izražena v začetku bivanja kot posledica hospitalizma..,saj je« je iz strahu oz. zaradi nezaupanja do sostanovalcev hrano skrival v

svoji sobi.« Kasneje se ta potreba ni več izražala v taki izraziti obliki »Hrane sicer ni shranjeval v sobi zaradi nezaupanja do sstanovalcev, da bi mu jo pojedli, ampak predvsem zato, da je ni pozabil pojesti« Tudi «. ni več obtoževal sstanovalce, da so ga ukradli«. V kasnejšem obdobju so situacije iz katere je razvidna tudi potreba po bivanju z drugimi ker se » z drugim sstanovalcem se razume, vsako jutro ga čaka skodelica kave.«ali pa se v situacijah bivanja z drugimi, pokaže tudi možnost pritožbe »Omenil je obiske pri sstanovalcu, včasih tudi v poznih nočnih urah, ki so ga s preglasno glasbo tudi zbudili »

2.Stanovanjsko razmerje

Potreba po lahki dostopnosti » pomoč in podporo pri osvojitvi nove lokacije (uporaba dvigala, avtobusa, odklepanje vhodnih vrat bloka in stanovanja« prikazuje dostop do stanovanja., potreba po stabilnem razmerju (varen najem).G V ima urejeno stalno prebivališče na lokaciji, kjer živi, prav tako pa ima sklenjen dogovor »o medsebojnem sodelovanju , pravicah in obveznostih pri vključitvi v Program mreže stanovanjskih skupin«, iz katerega so razvidne tudi obveznosti (sofinanciranje) s strani občine. Potrebo po posebnih prostorih, katero navaja katalog potreb pod to potrebo. So tudi »rehabilitacijske » skupine. To potrebo ima g. V. zagotovljeno.

C..VSAKDANJE ŽIVLJENJE

1.Gospodinjstvo

Skozi analizo se je pri g V pokazala potreba po gospodinjskih opravilih, iz katere je izhajala potreba po razvijanju udeležbe v skupinski dinamiki, potreba po učenju »od učenih spretnosti »zaradi dolgoletne hospitalizacije, in ponovno učenje le.teh. Izpostavili bi eno izmed osnovnih življenjskih spretnosti, ki zapolnjuje potrebo po skrbi zase «Predvsem pri g.nastal problem prehranjevanja, saj je bil še vedno nezmožen priprave samostojnega obroka«. Potrebo po zadovoljevanju osnovne življenjske spretnosti(skrb zase), smo rešili z drugo možnostjo, ki je zapolnila potrebo po vključevanju v skupnost, razvijanje udeležbe oz možnost prevzemanja različnih vlog v skupnosti sej se« je vsaj štirikrat na teden prehranjeval v različnih restavracijah (poceni).. kar smo ga predhodno naučili«, pri drugih gospodinjskih predvsem zaradi spoštovanja do njegovih 75 let, smo se « z ostalimi sstanovalci dogovorili, da g.V, glede na to, da je star že 75 let, ni potrebno več opravljati

gospodinjskih opravil, kot je na primer čiščenje stanovanja.«G V dopuščamo možnost, da si pospravi le svojo sobo, v okviru svojih zmožnosti» Gospodinjska opravila g. V opravlja v okviru svojih zmožnosti«, ko pa potrebuje pomoč pri gospodinjskih opravilih pa »skupaj z njim izvedemo več »čistilnih akcij«.

2.Prosti čas

G V je v preteklosti, ko je bil še mlajši, aktivno preživel svoj prosti čas »Ožja okolica (cerkev,soseka) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlet«. Tudi pri ponovnem vključevanju v vsakdanje življenje ob morebiti hospitalizaciji, smo videli » da so ga spet začele zanimati tudi stare prostočasne dejavnosti« O težkem preživljanju časa ali tako imenovanih »odstranitvenih » dejavnosti v Zavodu Hrastovec govorijo tudi dejstva, saj smo » smo našli veliko število pesmi, ki jih je pisal še v Hrastovcu. Nekatere so bile napisane še pred bivanjem v Hrastovcu. G V. smo pomagali tako da »smo v prostem času pretipkavali pesmice, da so bile arhivirane v boljši obliki.O aktivnem preživljanju prostega časa govorijo tudi dejstva, da G V pogosto ni bilo doma« tako sta se strokovna delavca sproti z njim dogovarjala, kdaj bo v stanovanjski skupini.« Strokovni delavci smo » mu organizirali tudi prostovoljce študente , predvsem za druženje oz pisanje pesmic««. Prav tako prosti čas preživlja s strokovnimi delavci, kjer gre za vzajemno spoznavanje s strokovnjaki. «Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan« Strokovni delavci prilagajmo delovni čas g. V glede na njegov ritem vsakodnevnih aktivnosti.

V zadnjem obdobju, ko je že precej starejši si želi v prostem času tudi počivati.« Popoldne gre rad počivat.« Ne moremo pa mimo dveh pomembnih dogodkov za g. V, v času bivanja v skupnosti. « V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti.« V mesecu septembru g. v za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra««

3.Opravki

Pod to kategorijo so v katalogu omenjeni opravki, ki jih moramo storiti za vzdrževanje gospodinjstva, lastne identitete in tudi vzdrževanje stika z drugimi službami. Gre predvsem

za pomoč pri urejajo »birokratskih« zadev. Pri g. V ne bi posebej izpostavljali te potrebe, ki smo jo že zgoraj omenili pod potrebo po učenju spretnosti za življenje v skupnosti. Omenimo lahko le, da g. V še vedno potrebuje pomoč in podporo pri urejanju pravno-formalnih oz birokratskih zadev.

D.DELO IN DENAR

V času preselitve v stanovanjsko skupino je bil g. V star 60 let in je imel status invalidskega upokojenca. Skozi analizo se je pri g. V pokazala potreba po dodatnem zaslužku, predvsem s prodajo svoje pesniške zbirke. V sami raziskavi ni posebej razloženo, kar opažam kot pomanjkljivost, ker bi se lahko bolj natančno razložilo in potrdilo, da je bila ta potreba pri g. V zadovoljena tudi s strani strokovnih delavcev. G. V je namreč dobil izvode, katere je kupilo društvo Altra in jih je prodajal po ceni, ki jo je sam določil. Navajam pomanjkljivo trditev iz same raziskave »Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko. Denar od prodanih knjig je dobil g. V.« Želja po dodatnem zaslužku je bila razvidna saj smo » opazili, da je g. V v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja (imel je žepnino, prodajal je svojo pesniško zbirko), da je znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar« Ta dejstva nas bolj opozorijo na »navade« g. V. ki jih je prevzel iz Zavoda Hrastovec.

Naslednja potreba, ki je navedena v katalogu, je potreba po denarju. Pri g. V se v raziskavi ta potreba odraža v različnih oblikah v smislu pritoževanja ker « je menil, da je dobil, premalo denarja kljub temu, da je nekaj privarčeval« ali pa v zgoraj omenjeni obliki »prosjačenja«, kar pa je bolj »udomačena« navada verjetno tudi iz obdobja »brezdomstva«. Zaradi nizkih dohodkov (žepnina) je bilo potrebno« učenje upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi«. V tem obdobju (92-2007) ko « se je . spremenil sistem financiranja mreže stanovanjskih skupin, vsak stanovalec je dobil individualni mesečni znesek za prehrano in žepnino« .se kažejo tudi spretnosti g. V ». sam zamenja denar in prinese pokazat listek in denar /evre. Vse se natančno ujema«. Pri izražanju potrebe po denarju so se na drugi strani pokazale potrebe po iskanju alternativnih taktik strokovnih delavcev po osmišljanju zgoraj navedenih situacij npr. Od tega »neprimerne« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. . In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar« V tem

primeru je šlo v smislu sprejemanja drugih interpretacijskih okvirjev; v naslednjem primeru, ko se je g. V pritoževal, da je premalo denarja »Te zaplete bolj pripisujemo starostnim težavam, saj smo mu zadevo pojasnili. Našo razlago je razumel, vendar je naslednjič na to že pozabil in vsa zadeva pojasnjevanja (individualni razgovori) se je ponovila«, smo uporabljali taktike v smislu učenja spretnosti za življenje in naredili tudi oceno tveganja » Pozorni smo bili le ... da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi« Z tem pa je imel omogočen pregled nad svojim finančnim stanjem.

G V je, kljub temu, da je bil precej starejši od drugih sostanovalcev, prevzel aktivno vlogo v gospodinjstvu pri skupinski dinamiki, seveda v okviru svojih zmožnosti. V katalogu pod kategorijo neplačano delo in druge dejavnosti navajajo ta dela kot možnosti koristne brezposelnosti, ki se g. V omogoči z učenjem »od-učenih spretnosti« Spodbujali smo ga, da je pomagal pri pripravi obroka in opravilih, katera je zmožel (lupljenje krompirja, dolivanje vode, poiskati osnovne sestavine, priprava mize« in spodbujanjem k možnosti prevzemanja različnih vlog v skupinski dinamiki« participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju » in koristno delo, ki ga je opravil v obliki uporabne brezposelnosti, saj se je na nek način s prvo pesniško zbirko, ki jo je izdal g. V. promoviralo tudi društvo Altra.. »Njegova največja želja pa je še vedno bilo pisanje pesmi. ».Vsak prosti trenutek je izkoristil za pisanje nove pesmi« kar je zapolnilo potrebo po koristni brezposelnosti.

E.INTERAKCIJSKI PREKRŠKI

V nadaljevanju analize bom usmerila pozornost na potrebe, ki se skozi analizo kažejo v obliki interakcijskih prekrškov g V. Poudarili bi bolj načine in taktike zmanjševanja interakcijskih prekrškov, katere smo strokovni delavci uporabljali v vsakdanjih situacijah pri individualnem delu z g. V. Pri g. V se je pojavljalo nenavadno vedenje oz dogodki v obliki tako imenovanih interakcijskih prekrškov, za katere lahko rečemo, da gre bolj za posledico dolgoletne hospitalizacije. Taktike zmanjševanja interakcijskih prekrškov smo uporabljali tudi v primerih, ko se je g. V « zelo razburil, začel kričati in obtoževati sostanovalce« in v primerih, ko »od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebliji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila« ali ko smo »opazili, da je

na sprehodih po mestu pogosto pobiral smeti, ogorke, žeblice...(veliki zbiratelj).« tudi « opazili, da je g.... v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja, da je znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar« v začetku bivanja » je pogosto rad preizkušal svojo bolečino, in sicer tako, da je polagal roke na vročo ploščo, prijemal vrelo vodo ali pustil prižgano cigareto, da mu je zgorela do prstov.« Načine, ki smo jih uporabljali strokovni delavci, so bili v smislu zmanjševanja interakcijskih prekrškov z banaliziranjem (osredotočili na objektivne vidike interakcijskih situacij), da smo ga « takoj pomirili, prav tako tudi sostanovalce, ki so se razburili zaradi krivičnega obtoževanja« in s sprejemanjem drugih interpretacijskih okvirjev da « smo takoj ponudili pomoč pri iskanju izgubljenega predmeta » Izbruhe jeze g. V smo si razlagali kot vsakdanjo jezo. Nenavadnim dogodkom smo torej dali estetsko veljavo. Interes drugih za nenavadna doživetja pa je posledično vodil v okvir, ki je bil dostopen vsem.

Okvirjanje nenavadnih dogodkov (zbirateljstvo), smo izvajali v smislu učenja osnovnih življenjskih spretnosti ker že « od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekcioniranju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo, svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene svinčnike, ženske in otroške obleke...).

Ali v primeru » Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar« ali« smo bili bolj pozorni na poškodbe na roki »V kategoriji interakcijskih prekrškov, se je izpostavila tudi nova potreba, ki je bila za g. V zelo pomembna, saj se je pojavila v času odsotnosti oz »begov« iz ustaljene situacije (krize) zavarovanje uporabnikovih interesov v času odsotnosti »begov« iz ustaljene situacije. Pojavljali smo se bolj kot zagovorniki, razlagalci, zaupniki saj «je bil vsak dan brez volje, nemotiviran za kakršnokoli dejavnost. Jezil se je zaradi malenkosti, vse dejavnosti in opravila, ki jih je že opravljal brez pomoči (skrb za osebno higieno, preoblačenje, čiščenje sobe), je opravljal s težavo, odklonilno« Pojavljali smo se »tudi v času njegovega prehranjevanja v restavraciji, saj je tudi tam prihajalo do zapletov. G. V. se je razburjal in glasno vpil««V tem obdobju se je pojavilo tudi njegovo »neprimerno« vedenje, kot je prosjačenje za cigarete in denar, čeprav ni imel razloga za takšno početje««Strokovna delavka je morala intervenirati predvsem v vlogi kulturne zagovornice tudi v teh situacijah, da ne bi prišlo do zapletov v restavraciji oz. v neposredni okolici.«

Naslednjo potrebo, ki jo omenja katalog potreb zaupniki, razlagalci, posredniki in »kulturni zagovorniki«, spremljevalci in prevajalci (potreba tistih, ki ne slišijo in govorijo), se pri G. V. pojavlja tudi v običajnih situacijah, kjer se pojavlja sočasno potreba po gotovosti vsakdanjega življenja kot je »spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih.« kot tudi »zaradi zelo počasne hoje, zunanjšega videza (nagnjen v eno stran), predvsem pa zaradi ocene tveganja (nevarnost nesreče zaradi možnega padca), smo G. V. vsakodnevno spremljali,« tudi zaradi potrebe po tveganju, kjer smo z spremljanjem zmanjšali dejavnike tveganja. Kljub ponavljajočim interakcijskim prekrškom, se je v »intervencijah« (dedramatizacija, okvirjanju nenavadnih dogodkov, reinterpretaciji) vedno prioritarno hkrati ohranjalo njegovo samospoštovanje. Šele znotraj tega okvira, so bile vse »intervencije, pomoči narejene tako, da niso nikoli spodbijale ta referenčni okvir.

F.STIKI IN DRUŽABNOST

1.Stiki

G. V. ima zagotovljene stike, ki jih potrebuje. Skozi analizo se pokažejo stiki, ki smo jih opredelil kot normalne, ker prikažejo tudi vsakdanje situacije pri stikih s strokovnimi delavci stanovanjske skupine in prostovoljnimi sodelavci». V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti«».Večkrat smo se mu za družbo in zaradi dobrega vzdušja pridružili tudi strokovni delavci« in » mu organizirali tudi prostovoljce študente , predvsem za druženje oz pisanje pesmic«» Za njegov roj. dan si G. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan«. G. V. ima stike tudi iz bližnje okolice« Ožja okolica (cerkev,soseska) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlete« ali zgolj informativne iz zunanjšega družbenega dogajanja« Za zajtrk in večerjo si je kupoval sam v bližnji trgovini » je samostojno uporabljal sredstva javnega prevoza.« Ima tudi usodne stike z ljudmi ki jih je usoda pripeljala v podobno situacijo z potrebno podporo in pomočjo, ker je « začetku še potreboval pomoč pri spoznavanju nove okolice, kjer so bile organizirane pristočasne dejavnosti v različnih društvih (Altra, Paradoks..)«. V mesecu septembru g. V. za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra.«Potrebo

po vzajemni solidarnosti in pomoči ko je »participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju)« ima g. V zagotovljeno v stanovanjski skupini, kjer živijo še trije sosočevalci.

2. Družabnost

G V je s pomočjo strokovnih delavcev obnovil stike s svojci »ko obišče svojega brata (edini živeči od bratov in sester) v domu starejših občanov v Metliki« ali si »želi videti domači kraj, rojstno hišo in svoja nečaka, s katerimi še ohranja stike. In ko »konec leta 2006 po vnaprej dogovorjenem terminu (sobota dopoldan)« s pomočjo strokovnih delavcev obišče svoja nečaka v svoji rojstni vasi.« ali pa potrebuje samo spremstvo, kjer so pokopani njegovi svojci »Pred dnevom mrtvih so strokovni delavci ... spremljali na pokopališče, kjer so pokopani njegova mama, oče in sestra« Vključevanje g. V v različna društva » se je zelo rad udeleževal prostočasnih dejavnosti v različnih društvih« in v skupnost »Ožja okolica (cerkev, soseska) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlete« smo že večkrat omenili, zato ne bi posebej razlagali, prav tako tudi potrebo po vzajemnem spoznavanju s strokovnjaki, ki se je pokazala skozi več različnih potreb. Kot pomanjkljivost v tej raziskavi mogoče lahko omenimo le , da nismo v vseh teh letih sproti opisovali, da je g V vsako leto preživel dan skupaj z delavci in bil skupaj z delavci prisoten tudi na novoletnih zabavah.

Potrebo po denarju za družbene in rekreativne dejavnosti, ne bi posebej izpostavljali, ker smo jo že podrobno opisali pod kategorijo denar. Potrebo po spremljevalcih, ki spodbujajo stike, pa smo omenjali že v več različnih potrebah kot podzvrst, da so bile te potrebe sploh zadovoljene npr. »ponovno po zelo podrobnih korakih naučili vožnje z avtobusom (vstopna/izstopna postaja, prava številka avtobusa« Skozi potrebo po učenju novih doživetij in spoznanj se je pokazala potreba po spremljevalcih, kakor tudi skozi učenje spretnosti za življenje v skupnosti, da smo lahko omogočili potrebo po vključevanju v skupnost, torej tudi v vključevanje v družabne dejavnosti »smo mu pomoč in podporo pri spoznavanju bližnje okolice (trgovina, cerkev, avtobusna postaja) in ostalih predelov mesta«.

G.INSTITUCIONALNA KARIERA

1.Bolnišnično zdravljenje

G V je bil, odkar je vključen v stanovanjsko skupino tudi hospitaliziran v bolnici Polje (leta 2001, dvakrat v letu 2003, dvakrat v letu 2004.in leta 2007). Skozi to kategorijo potreb se skozi analizo pokažejo tudi razlogi hospitalizacije in ovire, ki so se pri zdravljenju pojavljale. Prva potreba, ki se v katalogu potreb pojavi pod kategorijo bolnišnično zdravljenje, je potreba po možnosti zapustiti zdravljenje. G V je ponavadi po enem mesecu zapustil zdravljenje, le v enem primeru se je zavleklo do dveh mesecev. Imel pa je možnost vikend izhodov, kar je vedno izkoristil «V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g.V. pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino«, Druga potreba je potreba po večanju izbire strokovnjakov. Pri tej potrebi je g. V potreboval pomoč strokovnih delavcev v obliki zagovorništva.

V naslednjih prikazanih primerih se vidi, da je zdravljenje v psihiatrični bolnici lahko tudi neustrezno saj kljub dolgi hospitalizaciji, ne izboljšuje ali pa je rehabilitacija po vrnitvi iz bolnice zaradi slabega psihičnega počutja izredno težka.. »... smo opazili, da je bil v času hospitalizacije (po 2 mesecih hospitalizacije) g.V v zelo slabem psihofizičnem stanju (občutno shujšan, prestrašen).« Strokovni delavci smo prosili oddelčno psihiatrinjo za strokovno mnenje o razlogih poslabšanja psihičnega stanja g. V.«.

»Njeno strokovno mnenje je, da poslabšanje psihofizičnega stanja pri g V ni nenavadno, glede na to, da ima g.V zaradi starosti napovedano (strokovno mnenje psihiatra iz Hrastovca) slabo prognozo in, da je zelo malo verjetnosti, da se bo g. v ponovno vključil v vsakdanje življenje v stanovanjski skupini » Prav tako se iz teh primerov pokaže tudi strokovno stališče iz medicinskega vidika v odnosu do g. V.in nenazadnje tudi do strokovnih delavcev, ki smo g V nudili ustrezno pomoč pri vračanju nazaj v skupnost., kar pa je bil izredno težavno za strokovne delavce, ker « tudi po odpustu iz bolnice ni v dobrem psihičnem stanju«. ni bil zainteresiran za udeleževanje prostočasnih dejavnosti, ...ni sprejemal pomoči strokovnih delavcev pri učenju skrbi za osebno higieno. »Medikamentno terapijo je jemal le še ob pomoči strokovnih delavce«, kakor tudi » je bil izredno moteč tudi za ostale sostanovalce. Ponovno je prinašal staro, pokvarjeno hrano, ponoči je zbujal sostanovalce, da ne more spati« G V je bil kmalu po odpustu iz bolnice Polje ponovno hospitaliziran «Decembra 2003 je sam izrazil željo, da bi bil rad hospitaliziran. v bolnico Polje.« Tak primer evidentiramo v letu 2003 in 2004, ko je g. V kmalu po odpustu iz bolnice Polje moral ponovno na zdravljenje, zaradi neustrezne

terapije. Naslednja potreba je možnost učinkovite pritožbe, pri kateri je g. V potreboval pomoč strokovnih delavcev oz zagovornikov v primerih .« Zaradi očitnih nesoglasij z njegovo psihiatrinjo iz bolnice Polje ...smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, in prosili, da posreduje oz spremlja njegovo zdravljenje.«njegovo zdravstveno stanje se je počasi izboljševalo.« ali smo« prišli iskat v bolnico Polje, kjer nam je osebje bolnice pripravilo nova zdravila za g. V. in ga spremljali domov«. Dva vikenda so nam pripravili pomanjkljiva ali napačna zdravila za spanje.« G.V.« je sam opazil, ko smo mu pripravili zdravila v njegovo škatlico, da so drugačna » Tudi v teh primerih je vprašljiva strokovna obravnava g. V v času zdravljenja v bolnici., ko smo strokovni delavci poskušali intervenirati glede poslabšanja zdravstvenega stanja v času zdravljenja v bolnici Polje in med vikend izhodi, ko so nam vedno znova pripravljali napačna zdravila. G. V je vztrajal, da hoče takšna zdravila, kot jih je imel v bolnici Polje, ker so mu pomagala, da je lažje zaspal. Iz spoštovanja do njega smo se vedno znova pogajali z medicinsko sestro, da nam je dala zdravila, ki jih je zahteval g V« Ko se je podobna situacija zgodila tudi naslednji vikend in g. ni ponoči mogel spati, nas je oddelčna sestra vprašala...če g. ne bi raje ostal kar v bolnici za vikend »Ponovno se vrnemo po prava zdravila, ki g. pomagajo, da lahko ponoči normalno spi. Vikend brez večjih težav preživi v stanovanjski skupini« Naslednja potreba je potreba po informiranosti (o zdravilih in stranskih učinkih, o poteku zdravljenja, alternative,, izven bolnišnične službe, zagovorništvo in pravice..) Pri tej potrebi bi radi omenili izkušnjo, kako se z »nedolžno« zamenjavo medikamentozne terapije spodbudi poslabšanje zdravstvenega stanja in tudi prvo hospitalizacijo po 10 letih bivanja v stanovanjski skupini «. Konec leta 2001 je.. njegova lečeča psihiatrinja spremenila (prej več let enako) medikamentozno terapijo.« Po 14 dneh smo strokovni delavci in njegovi sostanovalci opazili spremembe v njegovem vedenju ..je postajal čedalje bolj nemiren.«« Zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, ki mu je (ko smo ga pripeljali na kontrolo) takoj predpisala staro terapijo«.»Povečali smo celodnevno prisotnost strokovnih delavcev v stanovanjski skupini, tudi med vikendom« in »bili pripravljene na možno hospitalizacijo, s katero se je strinjal tudi g. .. saj je bil že povsem izmučen.« Leta »14.12.2001 prva prostovoljna hospitalizacija g. V. v bolnici Polje po letu 1992, ko je prišel iz Zavoda Hrastovec«.

V naslednjem primeru pa je šlo za ukinitvev zdravila na tržišču in uvajanje na novo, kar je spodbudilo ponovno poslabšanje zdravstvenega stanja »Julija 2003 lečeča psihiatrinja g. zamenja staro zdravilo z novim, ker starih zdravil nimajo več v prodaji.« G. V. «se je v

nekaj dneh zdravstveno stanje opazno poslabša (ne spi, nemiren, zelo otožen, brezvoljen« in »je bil ponoči julija 2003 v spremstvu strokovnega delavca prostovoljno hospitaliziran.«

2. Druge službe

Pod kategorijo institucionalna kariera, je pod-kategorija druge službe, kar pa v raziskavi dopuščamo kot možnost, da jo opredelimo kot potrebo po drugih službah oz po dodatni obravnavi. Pri g. V se je predvsem po zadnji hospitalizaciji v letu 2007 pri »rehabilitaciji«, ponovnem vračanju v vsakdanje življenje, pokazala potreba po drugih službah, potreba po zdravstvenih storitvah (oskrba na domu), kjer je pozornost namenjena negi in oskrbi na domu (osnovna higiena, skrb za bivalno okolje). Zaradi slabega fizičnega zdravja g. V po zadnji hospitalizaciji »hodil zelo počasi, kar je bilo opazno tudi v njegovem zunanem videzu. Po mnenju njegove lečeče psihiatrinje, je do tega prišlo zaradi povečane medikamentozne terapije, zaradi starosti (75 let) in napredovanja njegove bolezni, za katero je bila že pred 17 leti napovedana slaba prognoza.« V tem obdobju smo pri g.V. opazili težave z zadrževanjem urina«in » je bila potrebna ponovna pomoč in podpora strokovnih delavcev pri osnovnih življenjskih spretnostih«kot pri skrbi za zunanji videz, kjer moramo« biti vsakodnevno pozorni na njegov urejen videz, predvsem na obleko, da ni umazana zaradi zgoraj navedenih zdravstvenih težav.« Vsakodnevno se soočamo s pregovarjanjem, da zamenja obleko, ker ima neprijetne vonjave. G V se mora prav tako umivati še bolj pogosto, kar pa zaradi že tako okrnjenih sposobnosti za skrb za samega zase v teh letih povzroča težave (pregovarjanje).« »Potrebno je veliko individualnih razgovorov, da g.V dopovemo, da se mora še bolj pogosto umivati. »Prvi teden po odpustu iz bolnice je strokovna delavka organizirala redno prehrano za g. V. v restavraciji v bližini njegovega doma« tudi zaradi hudih bolečin v hrbtenici« pri g. V. poleg vseh zgoraj omenjenih zdravstvenih težav pojavile še hude bolečine v hrbtenici., zaradi česar so se težave pri hoji še dodatno povečale.«

V tem obdobju se je pojavila tudi potreba po tveganju oz ocena tveganja , ker smo zaradi nastalih zdravstvenih težav« uredili varno kopanje (ročaj za držanje, podloga proti zdrsu) v tuš kabini, kar je za g V. lažje kot kopalna kad, kjer mora visoko dvigniti noge in je nevarnost poškodbe večja V času njegovega kopanja je tudi vedno nekdo prisoten (strokovni delavci ali sostanovalci).«. Zaradi zelo počasne hoje, zunanjega videza (nagnjen

v eno stran), predvsem pa zaradi ocene tveganja (nevarnost nesreče zaradi možnega padca), smo g V. vsakodnevno spremljali.« Posredovati smo morali tudi kot mediatorji, v skupinski dinamiki zaradi nastalih zdravstvenih težav g. V« To je povzročilo pritoževanja njegovih sostanovalcev (potreba po mediaciji strokovnih delavcev), saj je bilo stranišče vsak dan umazano«.

S to potrebo, se odpira nova potreba po stabilnem sistemskem financiranju s strani Ministrstva za zdravje, katero še do danes ni urejen.. Namreč v praksi na področju duševnega zdravja, se pojavlja problem dostopnosti do zdravstvenih storitev oz. zdravljenja in oskrbe na domu kot pravice človeka (stanovalec stanovanjske skupine), ki tovrstno uslugo, potrebuje na svojem domu, kar bo g V v bližnji prihodnosti nedvomno potreboval v bolj intenzivni obliki.

3. Nekatere okoliščine kariere

V tej kategoriji je tudi pod-kategorija »nekateri okoliščine kariere«, kjer se pozornost strokovnih delavcev usmerja v potrebe pri premestitvah, odpustih, selitvi. Skozi analizo so se pri g V pokazale potrebe, ki smo jih prikazali pod drugo kategorijo potreb, npr. pod potrebo po gotovosti pod točko A npr.« Ob sprejemu v stanovanjsko skupino je imel .... težave pri uporabi jedilnega pribora.« smo ga učili uporabljati vilice in nož.... (v Zavodu je jedel z žlico, hrano so mu pasirali)««. ki je pri g. V zelo izrazita v času preselitve iz Zavoda Hrastovec v stanovanjsko skupino. V tej kategoriji se vidijo tudi naloge strokovnih delavcev, ki so kot odgovor na te potrebe. Naloge strokovnih delavcev kot odgovor na potrebo po gotovosti tudi pozornost ob selitvah, saj se je »leta 2000 g... z ostalimi sostanovalci ...preselil na novo lokacijo« Sprememba za g.... ni bila samo nova lokacija, ampak tudi zamenjava mirnega okolja, kjer je v hiši živel samo z ostalimi sostanovalci, za dvanajstnadstropni blok z dvigalom, enakimi vrati stanovanj in sosedi...« V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g. ... pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino.« Omeniti moramo, da je bila preselitev v letu 2004 izredno težavna, saj je bil G V v slabem zdravstvenem stanju.

Sestavljanje osebne biografije, ki bi bila sprejemljiva in pomembna za uporabnika, je potreba, ki je omenjena v katalogu potreb pod to kategorijo. Pri tej potrebi gre za

sestavljanje življenjskih zgodbe, ki se še vedno ustvarja. Zgodba g. V je nedvomno ena izmed teh zgodb. Lahko rečemo, da v 15 letih dela v stanovanjski skupini, to so tudi leta, ki sem jih preživela z g. V., ena izmed najlepših življenjskih izkušenj pri mojem strokovnem delu, saj sem se skozi njegove procese učenja vedno znova učila tudi jaz.

V zadnji potrebi pod to kategorijo je potreba po možnosti prevzemanja različnih vlog. Če se vrnemo na začetek raziskave, lahko vidimo skozi kakšne procese učenja »od učenih spretnosti«, nato potrebo po varnosti, gotovosti, po spremljevalcih, potrebo po tveganju, je šel g. V. Omenili bi le nekaj primerov, kjer je prikazano pridobivanje novih spretnosti oz. novih izkušenj. « Vsak dan je brez večjih težav sam hodil na kosilo« Predpisano medikamentalno terapijo je g. jemal sam v pripravljenih posodah.« »..Sproti je preverjal, ali smo pravilno pripravili« Pri menjavi posteljnine nas g. v sam opozori in prosi za pomoč pri menjavanju« v njemu znani restavraciji, kamor je vsak dan tudi redno hodil.« Za zajtrk in večerjo si je kupoval sam v bližnji trgovini« samostojno uporabljal sredstva javnega prevoza. Z denarjem, ki je dobil enkrat tedensko oz. mesečno je racionalno razpolagal in tudi živel v okviru svojih finančnih zmožnosti« .. g. na lastno željo poskusil ukiniti zdravila za spanje, ki so mu bila predpisana po potrebi in brez katerih po prihodu iz bolnice Polje ni mogel zaspati« » še vedno pripravljajmo vsakodnevno predpisano medikamentozno terapijo, ki jo redno jemlje. Občasno se zgodi, da pozabi vzeti predpisana zdravila, kar nam tudi pozneje pove« Iz zgoraj omenjenih primerih se vidi, da je g. V, ko je z osvojenimi spretnosti dobil izkušnje možnost prevzemanja vlog na različnih področjih.

I..NEVMEŠČENOST IN PRIPADNOST

1.Osamosvajanje

Pri kategoriji potreb »osamosvajanje od institucije in strokovnjakov« v katalogu govorijo o možnosti druge izbire, o strukturnem spremenjenem odnosu med uporabnikom in strokovnjaki. Iz primerov pri g. V se vidi, da smo strokovni delavci prilagajali delovni čas potrebam in željam g. V« tako sta se strokovna delavca sproti z njim dogovarjala, kdaj bo v stanovanjski skupini» Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan.«ali pa smo bili v stiski, kako rešiti situacijo, zaradi nastalih zdravstvenih težav po...«. odpustu iz bolnice spet v slabem zdravstvenem stanju, predvsem zaradi spremenjene terapije, ki mu očitno ni ustrezala, ..so bile priprave na

preselitev izredno težavne«.«Odklanjal je sodelovanje pri selitvi«. »..je bilo potrebno tudi vsak dan paziti, da je pojedel vsaj en topel obrok.« Kuhanje s sostanovalcem je odklonil ».

V katalogu potreb omenjajo potrebo po samostojnem življenju, kar pri g V nismo zaznali. Lahko pa rečemo, da so vi te procesi učenja »od učenih spretnosti« bil pri g V izraženi v potrebi »potreba po osamosvajanju, ko .« Se je čutil zmožnega, da bi se z dodatno pomočjo dežurnih delavcev naučil skuhati mleko oz. čaj na električnem štedilniku«,«kar je sicer po določenem obdobju tudi osvojil«.

V katalogu navajajo tudi naloge strokovnih delavcev kot pomoč pri organizaciji življenja, asertivnosti.. Navedli bi le nekaj ko« smo opazili, da je vedno, ko je hotel vzeti hrano iz hladilnika ali oditi na stranišče, predhodno prosil za dovoljenje« Opogumljali smo ga, da si samostojno vzame hrano in uporablja skupne prostore«« Sosedji so bili zelo prijazni in tolerantni, nekateri pa bi želeli, da se g... takoj izseli v dom za ostarele.» Tako želel, da bi zbujal čim manj pozornosti s svojimi trenutnimi nezmožnosti, da se je hotel čimprej naučiti zgoraj omenjenih spretnosti.« V tem primeru se pokaže potreba po osamosvajanju tudi zaradi pritiska okolice ali po Goffamnu stigmatiziranje oz. reduciranje posameznika na posebnost, ki ga dela različnega od ostalih.

2.Pripadnost

G. V. se druží z različnimi ljudmi iz bližnje okolice, iz okolice na stari lokaciji.Vključen je v društva, in še vedno vsak dan hodi k maši v bližnjo cerkev. Boj podrobno je potreba po pripadnosti vpisana po kategorijo stiki in družabnost, zato ne bi ponavljali ugotovitve raziskave.

3.Nesmisel, zabava, umetnost

Pod to kategorijo smo uvrstili pomembne dogodke za g. V »Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko.«. V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti« »V mesecu septembru g. v za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra.«.

4. Skrb zase

Za boljše fizično počutje je g. V potreboval pomoč in podporo strokovnih delavcev oz. potrebo po drugih službah, ko »so se občasno pojavljale tudi težave s prebavo« ali »je opomnil da ima težave pri branju (ne vidi)«. Nudimo tudi pomoč in podporo (spremljanje k zdravniku okulistu, konzultacija z zdravnikom okulistom, varno shranjena napotnica) »V izrednih situacijah, če se je dogajalo kaj novega (dodatni pregledi), vedno obvestil strokovnega delavca, da potrebuje dodatne preiskave pri zdravnikih – specialistih«. Strokovni delavci smo na začetku leta 2003 pri g. .. opazili težave z spominom«. Pokazala se je potreba po drugih službah »predvsem zaradi neurejene prebave po potrebi obiskala tudi patronažna sestra«...«. Nudili pomoč pri ureditvi nove zobne protetike«. »Septembra 2006 je bil g. urgentno (v enem dnevu) sprejet na Gastrološko kliniko v Ljubljani, zaradi preiskav na črevesju«.

Pri zadovoljevanju potrebe za lepši zunanji izgled »je v začetku v večjem obsegu potreboval pomoč in podporo strokovnih delavcev «in » potreboval bolj intenzivno in podrobnejšo pomoč in podporo pri navajanju na osebno higieno (opominjanje na redno kopanje, pomoč pri pripravi na redno kopanje, opominjanje na redno preoblačenje, pomoč pri pripravi čistega prerila, navajanje na odlaganje perila...))« skozi proces rehabilitacije pa bolj v smislu podpore saj »še vedno potrebuje občasno podporo strokovnih delavcev pri skrbi za osebno higieno (spominjanje na striženje nohtov, katere si zdaj sam striže, brije se z novim električnim brivnikom, podpora pri izbiri primerne obleke za letni čas, predvsem, da ni strgana« kopa in hodi k frizerju brez podpore strokovnih delavcev (ni ga potrebno več opomniti)«.

5. Neposredno financiranje uslug oziroma potreb

V zadnjem obdobju pa se je zaradi fizičnega zdravja ponovno povečal obseg pomoči in podpore strokovnih delavcev, kar smo omenili že pod kategorijo »Potreba po drugih službah« pod točko G. Potrebo po oskrbi na domu bi lahko rešili v naslednji kategoriji, ki je omenjena v katalogu »Neposredno financiranje uslug oziroma potreb«, predvsem, če bi z možnostjo neposrednega financiranja, uredili tudi težave na sistemski ravni, kot so dodatna sredstva na področju skupnostne skrbi, tudi s strani Ministrstva za zdravje.

J.SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

V tej kategoriji potreb so omenjene tudi moške skupine, kjer lahko z akcijo in delom, kar se od moških pričakuje, kompenzirajo z delom na področju gospodinjstva in v raznih drugih oblikah neplačanega dela. Pod to kategorijo potreb bi lahko ponovili potrebe, ki se pri g. V pojavljajo pod različnimi zgoraj omenjenimi kategorijami npr. pod možnosti koristne brezposelnosti, participacija v skupinski dinamiki potreba po vzajemni solidarnosti in samopomoči.

4.1.2 Primer gospoda N.

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

V drugem primeru analize potreb nas zanima g. N, ki je 10 let bival v bolnici Polje predvsem zato, ker ni imel stanovanja. Bil je ločen, njegova matična družina pa ni hotela imeti z njim nikakršnih stikov. G N je eden izmed stanovalcev druge stanovanjske skupine, ki je bila ustanovljena leta 1994, v kateri »je aktivno sodeloval pri adaptiranju in opremljanju stanovanja, kjer naj bi bila druga stanovanjska skupina«, kar potrjuje njegovo potrebo po bivanju v skupnosti, s tem pa tudi potrebo po posebnih prostorih, med možnosti v skupnosti, so tudi stanovanjske skupine. Nedvomno pa se ta potreba potrdi še enkrat ponovno, ko je »v začetku leta 1997 društvo Altra prekinilo sodelovanje z g in nekaj mesecev pozneje dobilo prošnjo g... za ponovno namestitev v stanovanjsko skupino na drugi lokaciji.«

Zagotavljanje potrebe po osmišljanju življenjskih dogodkov, predvsem pa iskanje taktik za osmišljanje situacij, je pri G N potrebno opredeliti, na dva različna obdobja. Obdobje v času prve preselitve v stanovanjsko skupino, ko je iskanje alternativnih taktik osmišljevanja situacij, bilo potrebno zaradi nevezdržnosti »» zaradi odklanjanja zdravljenja (pretiranega uživanja alkohola, opustitev predpisane medikamentozne terapije bil proti svoji volji sprejet na zdravljenje v bolnico Polje « in pritožbe stanovalcev »zaradi prošnje stanovalcev, da g. ...ne sprejmemo nazaj na isto lokacijo« nesmiselno, saj je privedlo do prekinitve sodelovanja. V obdobju po prekinitvi sodelovanja z g N ko je »nekaj mesecev pozneje dobilo prošnjo g... za ponovno namestitev v stanovanjsko skupino na drugi lokaciji.«pa so se alternativne taktike osmišljevanja situacij, pojavile v bolj smiselni obliki« Kljub večkratnemu kršenju pravil bivanja v stanovanjski skupini, smo strokovni

delavci sprejeli sklep, da g. sprejmemo nazaj, «saj je g. M s ponovno vključitvijo v stanovanjsko skupino, dobil tudi možnost novih doživetij in spoznanj, kar pa se je izkazalo, da smo sprejeli dobro odločitev. Pri zagotavljanju potrebe po osmišljanju življenjskih dogodkov v drugem obdobju (po ponovni vključitvi), so bile taktike osmišljanja situacij, kot naloge strokovnega delavca, usmerjene bolj v zavarovanje interesov g N, v času odsotnosti »begov« iz ustaljene situacije, kjer se pozornost usmerja v zagotavljanje potrebe po pomoči pri intenzivnem spremljanju stanja, saj smo »organizirali krizno intervencijo v stanovanjski skupini, prisotni smo bili dopoldan in popoldan, predvsem v času jemanja zdravil« ali pa« ponudimo pomoč in podporo pri nabavljanju hrane, kuhanju in mu delamo družbo na občasnih kosilih v restavracijah, kadar g.N. sprejme ponujeno pomoč.« S tem smo zagotavljali potrebo po gotovosti vsakdanjega življenja, kot so vsakdanje življenjske spretnosti (gospodinjstvo, druženje, nabava hrane). V tej kategoriji moramo omeniti tudi obdobje selitve, ko smo « ....pripravljali g in njegove sostanovalce na planirano preselitev stanovanjske skupine konec leta oz v začetku leta 2000 v stanovanje na drugo lokacijo« in ko je »društvo Altra dobilo obvestilo od Stanovanjskega sklada Ljubljana, da nam bo dodelilo težko pričakovano stanovanje za opravljanje dejavnosti« kar pa je pri g N ».... povzročilo veliko duševno stisko. Kljub zagotovitvi, da bo ostal stanovanjski skupini.« ali zagotavljanju potrebe po gotovosti vsakdanjega življenja »....opazimo da se njegovo zdravstveno stanje, bolj ko se bliža selitev, kljub temu da je bila celodnevna prisotnost strokovnih delavcev, slabša.« bila potrebna hospitalizacija oz zdravljenje v bolnici Polje. »..Na dan selitve se je zaklenil v sobo, v katero smo lahko vstopili le z dežurnim ključavničarjem..... gre prostovoljno na zdravljenje« Pri gospodu N evidentiramo, če se osredotočimo na obdobje po ponovni vključitvi, potrebo po zdravljenju v bolnici le ob selitvah, kar lahko razumemo, če se ponovno vrnemo na prvo potrebo-potrebo po bivanju v skupnosti, se ta potreba nedvomno potrdi, kot njegova temeljna potreba, verjetno tudi zaradi dolgoletne hospitalizacije v bolnici Polje (10 let). Druga potreba, ki je omenjena v tej kategoriji potreb je potreba po gotovosti vsakdanjega življenja, kjer so na začetku ponovne vključitve bolj razvidne dobre spretnosti v gospodinjstvu, ko « . je vsakodnevno pokazal svoje kuharske spretnosti in zelo natančne spretnosti pri skrbi za red in čistočo sobe in ostalih prostorov«, spretnosti za življenje » skrbno ravna z zasluženim denarjem, kupi si novo jakno in čevlje« in delovne spretnosti »kjer je bil poznan kot dober, zanesljiv delavec«, in tudi potreba po večanju izbire nad svojim življenjem na različnih področjih kot si je npr. » želel privoščiti vsaj enkrat mesečno kosilo v različnih restavracijah s hrano, ki je značilna za tuje države« in je

z minimalno podporo strokovnih delavcev tudi izbiral različne restavracije »Skupaj z ostalimi sostanovalci in g. smo strokovni delavci spodbujali to željo, dokler nismo izčrpali vseh možnosti.«oz se » vključeval v javnost in skupnost in v kulturne dejavnosti ,kjer je sam »predlagal je obiske galerij, muzejev in kinopredstav«. » Za kinopredstave je dobil pozitiven odgovor, katerih pa si kljub povabilu ni želel udeleževati, ne glede na to, da je bila to njegova želja«, prav tako je bila njegova želja tudi delo z glino kjer dobi »možnost učenja dela z glino v delavnicah društva Altra, ki jo vodi ...gre .pogledat prostore in delavnico, vendar se zanjo ne odloči.«. Pri analizi potrebe po večanju izbire nad svojim življenjem, katero smo uvrstili kot podzvrst potrebe po gotovosti, se je izkazala potreba po razvrščanju v to kategorijo predvsem zato ,ker je bilo pri g N zelo pomembno (potreba po gotovosti), da je lahko izbiral, soodločal ». Ponudimo mu pomoč in podporo pri naročanju nove (spremstvo k zobozdravniku, pregledi..), ...vendar ne želi z izgovorom, da je s to, ki jo ima, zadovoljen.« Strokovni delavci pa smo čakali oz spoštovali njegovo odločitev ».. čakamo, da g najde oz da se odloči, da gremo skupaj uredit« predvsem zato, ker se je v praksi vsakdanjega dela, kot dobra odločitev, ker se je drugače v nasprotnem primeru, če smo hoteli zadevo hitreje urediti, predvsem se je to pokazalo na področju urejanju pravno formalnih zadev, da se je »zapre vase, kar traja neko obdobje da od njega dobimo zelene informacije oz dokumente«.Pri tem pa se je pokazala , predvsem iz naše strani, kako smo doživljali vedenje g N , tudi nova potreba v tej kategoriji, potreba po učenju asertivnih spretnosti« Spodbujamo ga, da naj pove svoje mnenje brez zadržkov...Predlagamo da se vključi v delavnice asertivnega treninga , o predlogu bo še razmislil.«, predvsem zato ker »malo pove kaj ga moti, kaj si želi in da je z vsem zadovoljen«.

V naslednji omenjeni potrebi v tej kategoriji-potreba po zavarovanju gotovosti uporabnika, se zgoraj omenjena potreba po večanju izbire nad svojim življenjem, odraža še v bolj intenzivni obliki, predvsem ker se dogaja v času »begov« iz ustaljene situacije in se obrača v bolj v škodljive posledice« V letu 2001 strokovni delavci, lečeči psihiater, njegovi sostanovalci začeli opažati, da g. vidno izgublja telesno težo, se zapira vase in se izogiba stikom« zato strokovni delavci ponudimo pomoč in podporo pri nabavljanju hrane, kuhanju in mu delamo družbo na občasnih kosilih v restavracijah, kadar g. sprejme ponujeno pomoč«Potreba po zavarovanju gotovosti se odraža po dodatni pomoči in podpori« Povečamo prisotnost, predvsem v času jemanja predpisane terapije..«, Vendar pa kot smo že zgoraj omenili, je v obdobju selitve stanovanjske skupine iz ene lokacije na drugo g N bil sprejet na zdravljenje. V času zdravljenja v bolnici smo ga « ...redno obiskovali, da

smo ohranjali stik, zaupanje in mu zagotavljali občutek varnosti,, da ga doma čakajo sostanovalci, soba.«.

V obdobju »ponovne rehabilitacije« ob morebitni hospitalizaciji, se g N« ... ponovno vključi v vsakdanje življenje, vendar ne več tako aktivno in motivirano za različne dejavnosti. ... Zapira se v svojo sobo, izogiba se povabilu, da prisede k skupnemu kosilu, kuha samo sebi in to zelo enolično hrano«.

Kljub temu pa »vsak dan pa redno hodi na delo«, zato strokovni delavci iščemo bolj taktike osmišljanja situacij, ki ne bi pripeljale do ponovne hospitalizacije npr. z oceno tveganja, ko smo ».. predlagali, da si naroči kosilo oz hodi jest drugam ..S tem bi rešili problem nerednega prehranjevanja, predvsem pa, da ne bi prišlo zaradi hujšanja do poslabšanja zdravstvenega stanja«G. N. »je nekako sprejel pomoč pri reševanju tega problema, čeprav z odporom, kajti on si je želel kuhati le krompir ne glede na to, da je imel denar« z upoštevanjem potrebe po soodločanju, oz možnost izbire se » med različnimi možnimi rešitvami (kuhanje skupaj s strokovnimi delavci, restavracije, hrana na dom), je odločil za dostavo hrane na dom«. V tem sklopu kategorije potrebe po zavarovanju interesov uporabnika, se pri g N skozi analizo pokaže tudi potreba po tveganju, kjer z podporo oz oceno tveganja »delavci smo pomagali pri organizaciji počitnic (pomoč pri rezervaciji, pri varčevanju denarja, priprava zdravil« g N omogoči potrebo po možnosti novih spoznanj in doživetij in novih socialnih spretnosti, ko« je skupaj s sostanovalcem odšel na počitnice ...in se tudi vrnil nazaj brez večjih težav«.

B. STANOVANJE

V tej kategoriji se je ponovno pokazala potreba po bivanju v skupnosti oz potreba biti nekje, kar verjetno za G N pomeni »nekje« v stanovanjski skupini, samo da ni v bolnici, kjer je bival 10 let «... je aktivno sodeloval pri adaptiranju in opremljanju stanovanja, kjer naj bi bila druga stanovanjska skupina« ali pa »ponovno pomaga pri pripravah na selitve« kasneje, ko se je preselil na drugo lokacijo, izrazi željo po bivanju v večjih prostorih« ... pove, da občasno pogreša lokacijo v kateri je bila stanovanjska skupina, pogreša naravo in hišo, kjer je bilo več prostora« G N se leta 2004 preseli v stanovanje, ki ga je društvo Altra dobilo od Mestne občine Ljubljana, katerega gre predhodno »pogledat stanovanje, katero mu je zelo všeč« z čimer pa mu je omogočen tudi možnost izbire » se odločimo za to

stanovanje, saj je veliko. Vsak stanovalec bi končno dobil svojo sobo.« prostor za zasebnost in za organizacijo identitete, shranjevanje svojih stvari« .... si postavi pohištvo po svojem okusu. Izbere si novo pisalno mizo in stol.« prav tako mu je omogočeno stabilno stanovanjsko razmerje, saj se »stalno prijavi na lokaciji, kjer je locirana stanovanjska skupina«, kar pa mu v preteklosti ni bilo omogočeno« Glede na to, da je imel stalno prebivališče v Ljubljani, vendar na tistem naslovu ni mogel stanovati (hiša staršev« in da društvo Altra ni imelo možnosti da g. stalno ali začasno prijavi«.

C.VSAKDANJE ŽIVLJENJE

V to kategorijo so uvrščeni opravki, kjer je pozornost usmerjena v pomoč pri urejanju birokratskih zadev. G N potrebuje pomoč v smislu olajšanja urejanja opravkov, ki so naporni za vse nas. Ob urejanju birokratskih zadev izkoristimo možnost še za druženje izven okvira stanovanjske skupine«ko »se z.g . dogovorimo v mestu, da bomo skupaj uredili nov dokument in izkoristili priložnost še za kavo.«

D. DELO IN DENAR

G. N. je od začetka bivanja izražal potrebo po delu »... Želja g...je bila prijaviti se na Zavod za zaposlovanje« S pomočjo strokovnih delavcev se je .. prijavil na Zavod kot brezposelna oseba (je bil nazadnje pri njih evidentiran, kot zaposlena oseba leta 74 in je imel 0 let delovne dobe)«vendar je bilo iskanje zaposlitve« Od leta 1995 je bilo iskanje zaposlitve neuspešno...predvsem zaradi premalo evidentiranih delovnih izkušenj, starosti in nezmožnosti težkega fizičnega dela«, kljub pomoči in podpori strokovnih delavcev »pomočjo strokovnih delavcev pisal prošnje .. se redno mesečno javljal na Zavodu za zaposlovanje (zaradi evidence), vendar brezuspešno« Namreč »... Dobil je ponudbe za težka fizična dela po 8 ur dnevno, kar pa je odklonil, ker se ni počutil zmožnega za opravljanje takšnega dela.«, kar je po toliko letih brezposelnosti, tudi razumljivo vsaj in naše strani. Na žalost pa ne za državo oz zakone, kateri so g N š dodatno onemogočili možnost pridobiti zaposlitev« Na podlagi rezultatov testov, starosti (46 let) in premalo evidentiranih delovnih izkušenj,...tretiran kot težje zaposljiva oseba (na trgu dela z minimalnimi možnostmi za zaposlitev«. Strokovni delavci smo skupaj z g N razmišljali o drugih rešitvah, kjer bi mu lahko zapolnili potrebo po delu« ... ponudili možnost dela v Dobroviti (čiščenje parkov)...kar mu ni ustrezalo«. Sprejel pa je delo »delo v terapevtskih

delavnicah v psih. bolnici »Polje...kjer so imeli sklenjeno pogodbo s podjetjem Saturnost. (sestavljanje luči), kar je ..sprejel...bilo plačano bolj kot nagrada za vsako trimesečje.«, z čimer je zapolnil potrebo, ki je omenjena v katalogu ustvarjanje in restitucija delovnih zmožnosti, kot usposabljanje in potrebo po vzdrževanje delovne spretnosti in delovne kondicije« ... je vsak dan redno hodil za 6 ur«. Potrebe v tej kategoriji, lahko v analizi uvrstimo tudi v kategorijo, ki jo v katalogu omenjajo kot potrebo po neplačanem delu in druge dejavnosti. V tej kategoriji je omenjena tudi potreba po izobraževanju, kar je g N tudi « izrazil željo, da bi dokončal poklicno elektromehanično šolo«, vendar je tudi tukaj naletel na ovire s strani države in njenih diskriminatornih zakonov« V okviru programov na Zavodu ni bilo možnosti za financiranje šolanja pri tej starosti. »Obstajala je možnost, da bi si g sam plačeval šolanje, kar je bilo finančno neizvedljivo«. G. N. je v času bivanja v stanovanjski skupini po statusu bivanja še vedno brezposelna oseba, kar je bila ovira tudi za boljše kvaliteto življenja v smislu potreba po denarju za osebne potrebe (žepnina) ». potrebe lahko privoščil le cigarete in mesečno ni imel urejenega statusa (socialni upravičenec) mu je pripadala manjša žepnina, kar pa ni zadostovalo še za nakup vstopnic« Ostale potrebe je pokrival z denarjem iz prehrane« Izrazil je potrebo po oz« izrazil željo, da bi se invalidsko upokojil in da bo sam uredil« » že govoril s svojim lečečim psihiatrom, ki mu je predlagal pridobitev mnenja svoje osebne zdravnice in sprožitev postopka za inv upokojitev« Toda tudi tukaj g N naleti na ovire s strani države, saj je «« ..... invalidska upokojitev praktično nemogoča, glede na to, da je imel premalo delovnih let, kar je pogoj za upokojitev«, kar se pri urejanju vseh birokratskih zadev, kjer ga »...seznamimo g z možnostjo da ne bo sprožen postopek, ..predvsem zato, ker ima premalo delovnih let« tudi potrdi »dobi negativen odgovor«. G. N. nadomesti občutek nekoristnosti zaradi nezaposlenosti, zaradi finančne stiske, zaradi pomanjkanje statusa, z možnostjo koristne brezposelnosti v obliki koristnih del in zapolnjevanja potrebe po recipročnosti, skrb za drugega, ko »je vsakodnevno pokazal svoje kuharske spretnosti in zelo natančne spretnosti pri skrbi za red in čistočo sobe in ostalih prostorov..« Aktivno sodeluje pri vzdrževanju čistoče skupnih prostorov in je v veliko pomoč in podporo starejšemu sosoživalcu«, zanima ga tudi » delo z glino«, za kar mu omogočimo prostore na društvu Altra, in »gre pogledat prostore in delavnico, vendar se zanjo ne odloči.«

E.STIKI IN DRUŽABNOST

Pri g. N. smo opazili »smo opazili veliko previdnost pri navezovanju novih socialnih stikov.« Potrebo po normativnih oz normalen stikih, g n zapolni v začetku v bolj intenzivni obliki, kot danes« Družil se je predvsem s svojimi sostanovalci in drugimi člani društva, ki so zahajali v Klub društva« tudi potrebo po vključevanju v društva, najraje se je družil »navezal nove socialne stike z ljudmi, s katerimi je skupaj delal v obratu Saturnosa.« tudi z strokovnimi delavci kjer zapolni potrebo po vzajemnem spoznavanju s strokovnjaki »Občasno sprejme povabilo strokovnih delavcev na kavo v lokal, ko konča z delom.« ...je na podlagi rednih obvestil naredil plan obiskov galerij in muzejev, na katere smo skupaj hodili.« Z tem je pa zapolnil potrebo po vključevanju v skupnost in javnost« Predlagal je, obiske galerij, muzejev in kinopredstav« Želel si je privoščiti vsaj enkrat mesečno kosilo v različnih restavracijah s hrano, ki je značilna za tuje države« »,..Skupaj z ostalimi sostanovalci in g. smo strokovni delavci spodbujali to željo, dokler nismo izčrpali vseh možnosti.« zapolni tudi potrebo po vzajemni solidarnosti in samopomoči« Aktivno sodeluje pri vzdrževanju čistoče skupnih prostorov in je v veliko pomoč in podporo starejšemu sostanovalcu« Skozi analizo se je pokazala potreba po obnavljanju stikov z svojci in drugimi bližnjimi, kar pa je za G N zelo občutljiva tema ,saj »pred njegovim sprejemom v stanovanjsko skupino edini nasprotniki (tudi bivša žena), da ga bolnica Polje po 10 letih »zdravljenja« odpusti« ... njena mama niti ona ne želita imeti stike z g. N in da naj Center za so. delo kot zakoniti skrbnik g. ukrepa v tej smeri, da prepreči stike G. N s svojo mamo«sorodniki ne želijo imeti stikov , kar g N tudi občuti in tudi sam, predvsem v začetku bivanja »Ponovnih stikov s svojo matično družino (starši, sestra) v tem obdobju še ni želel vzpostaviti », izpostavi pa stike z drugimi sorodniki »po dolgih letih navezal stike s sorodniki iz Postojne, katere je pogosto ob vikendih tudi obiskal.« G. N obišče tudi bivša žena, kjer mu strokovni delavci ponudimo podporo v smislu »nudili podporo tako, da smo prosili sostanovalce, da se umaknejo iz skupnih prostorov, kadar je pričakoval obisk oz smo mu posodili denar, če ga je potreboval«

E.INSTITUCIONALNA KARIERA

V kategoriji potreb je omenjena podkategorija bolnišnično zdravljenje, iz katere izhaja potreba po večanju izbire zdravljenja in strokovnjakov. G. N. strokovni delavci prepuščamo svobodno izbiro pri izbiri zdravnika in urejanje glede ustrezne

medikamentozne terapije lečeči psihiater ... g.N predlagal zamenjavo medikamentalne terapije z eksperimentalnimi zdravili . ...je podpisal, da se strinja« Skozi analizo se je pokazala potreba po spremljanju medikamentozne terapije g n , predvsem kot taktike osmišljanje situacij (krizni tim) v primeru »drugačnih »begov iz ustaljene situacije.

Pod pod-kategorijo nekatere okoliščine kariere, kjer je usmerjena pozornost pri premestitvah, selitvi, in odpustu, kar dopuščamo možnost, da smo potrebe, katere se pojavljajo pri g N v času odpusta, ponovnega sprejema , selitve stanovanjske skupine na drugo lokacijo že opisali v kategoriji pod točko A . In v pozornost, kjer g N ima možnost prevzemanja različnih vlog v delovnem okolju« Na predlog delovnih terapevtov sprejme bolj odgovorno delo.« pri vključevanju v kulturne dejavnosti izven okvira društva« .... je dobil pozitiven odgovor o prostih vstopih ....je na podlagi rednih obvestil naredil plan obiskov galerij in muzejev« v skupinski dinamiki »izrazil tudi željo, da bi v stanovanjski skupini prevzel gospodinjska opravila (kuhanje zase in za sostanovalca«, kakor tudi pri neformalne druženju z strokovnimi delavci na povabilo na kavo »katero je na njegovo vztrajanje pogosto plačal tudi g. N.«.

F.NEVMEŠČENOST IN PRIPRADNOST

G. N. je izrazil željo po osamosvajanju »Želja g. .. je bila s pomočjo strokovnih delavcev oddati vlogo za socialno stanovanje«, kar je dobil podporo tudi s strani strokovnih delavcev ».....napisalo tudi pozitivno mnenje o smiselnosti bivanja g. izven okvira stanovanjske skupine«, kar zapolni potrebo po osamosvajanju od strokovnjakov in institucije oz v njegovem primeru od društva . Vendar pa tudi tukaj naletimo na ovire z strani države, ker g n z svojim statusom brezposelne osebe »ni ustrezal pogojem razpisa za dodelitev socialnega stanovanja.« Kar lahko opozorimo ponovno na diskrimnatorne zakone, saj eden tak zakon z svojimi določili sproži diskriminacijo tudi na drugih področjih kot je zakonodaja , glede urejanja stanovanjskega problema oz temeljen potrebe po stanovanju oz bivati nekje.

Potrebo po pridnanosti ne bi posebej izpostavljali,saj se pokriva z potrebo po vključevanju v društva in druge oblike dejavnosti. Pri potrebi po skrbi zase omenimo iz analize »Zdravstveno stanje (glede na leto 1995, 1996) je bilo v tem letu zelo stabilno in brez posebnosti.«. težave z zobno protetiko«, kjer je g M bil popolnoma samostojen oz imel

možnost izbire tudi po podpri, če bi to izrazil. Potreba po izobraževanju se pri g N pojavi v obliki« V tem letu g. izrazi željo po branju knjig in časopisov...« kjer tudi ponudimo pomoč in podporo »Ponudimo mu pomoč pri vpisu v knjižnico...Priskrbimo knjige iz knjižnice društva Altra in mu vsakodnevno dostavljamo en dan star časopis«.

G.SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

G N ima sina, katerega je nazadnje videl, ko je bil star šest let. Za g N je bila to zelo občutljiva tema, saj je »pri navezovanju ponovnega stika s sinom (po 11 letih) pa je bil g. zelo previden in tudi neodločen glede potrebe po pomoči strokovnih delavcev«. Strokovni delavci smo spoštovali njegovo odločitev« .. Strokovni delavci smo čakali na njegovo odločitev«. hkrati pa smo mu dali vedeti oz da ima zagotovljeno potrebo po varnosti, gotovosti, ko se bo odločil, da v zvezi z to občutljivo in bolečo potrebo po stiku, nekaj spremeni »Pomoč in podporo pri ponovnem navezovanju stikov s sinom je odklonil, saj je menil, da je najbolje, da sinu prepusti prvi korak«.

4.1.3 Primer gospoda R.

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

1.Potreba po bivanju v skupnosti

»V mesecu decembru leta 1998 se je g. R v stiski, brez stanovanja, slovenskega državljanstva, stalnega prebivališča in brez zdravstvenega zavarovanja, obrnil po pomoč na društvo Altra. »Iz tega je razvidna potreba po bivanju v skupnosti oz potreba po bivanju v posebnih prostorih, kot so stanovanjske skupine.

Pri g. R. je iz potrebe po bivanju v skupnosti, predvsem v začetku bivanja, izhajala potreba po gotovosti vsakdanjega življenja, kjer smo se strokovni delavci prioritetno usmerili v urejanje pravno-formalnih zadev.

Če g. R. primerjamo z g V in njegovo potrebo po bivanju v skupnosti vidimo razliko,saj se je v primeru g.V. odražala predvsem potreba po učenju »od učenih spretnosti« z izrazito potrebo po varnosti zaradi dolgoletnega hospitalizma. Iz potrebe po varnosti, se je skozi procese učenja oblikovala tudi potreba po možnosti novih spoznanj. Iz analize je razvidna

tudi potreba po gotovosti vsakdanjega življenja v obdobju zavarovanja interesov v času »begov« iz ustaljene situacije, ki v osnovi izhaja iz potrebe po bivanju v skupnosti..

Drug primer analize je g N, kjer se potreba po bivanju v skupnosti pojavlja v dveh različnih kontekstih. Prvič takoj po obdobju preselitve v stanovanjsko skupino iz bolnice Polje, kjer je bival 10 let. Potrebo po bivanju v skupnosti je izražal že pred preselitvijo v obliki aktivnega sodelovanja in v obdobju ponovne vključitve v stanovanjsko skupino po prekinitvi sodelovanja z društvom Altra,. Njegova potreba se odraža predvsem v smislu potrebe po novih možnosti in spoznanj bivanja v skupnosti, zavarovanje interesov obdobju »begov« iz ustaljene situacije (v času preselitve stanovanjske skupine na drugo lokacijo), ko se je kot v primeru g V pojavila še potreba po gotovosti vsakdanjega življenja., ki je izhajala v osnovi iz potrebe po bivanju v skupnosti.

2. Potreba po osmišljanju življenjskih dogodkov

Potrebo po osmišljanju oz iskanju alternativnih taktik, da ne bi pripeljale do hospitalizacije oz želje po izključitvi drugega, bomo v primeru g R ponovno razložili v kategoriji interakcijskih prekrškov, saj so bile prav zaradi njih v intervencijah strokovnih delavcev potrebne taktike osmišljevanja situacij (naloge), ki ne bi pripeljale g R do izključitve iz Programa mreže stanovanjskih skupin. V zadnjem obdobju bivanja pa so bile taktike osmišljanja situacije zaradi nevezdržnosti usmerjene predvsem v iskanje rešitev v obdobju osamosvajanja. Pri tem dopuščamo možnost, da to podrobneje razložimo v kategoriji nevmeščenost in pripadnost, pod potrebo osamosvajanje. Primer g R se razlikuje od ostalih dveh primerov. Pri g N so taktike osmišljanja situacij, v smislu nalog strokovnih delavcev, usmerjene v zavarovanje interesov v času »begov« iz ustaljene situacije, ki zaradi nevezdržnosti pripelje do hospitalizacije. V primerih g N in g. V. je bila izražena tudi potreba po zdravljenju v bolnici, kljub taktikam osmišljanja situacij (intenzivno spremljanje poslabšanje zdravstvenega stanja). V primeru g V pa so bile potrebne tudi taktike osmišljanja življenjskih dogodkov v začetku bivanja, kjer se zaradi potrebe po učenju «od učenih spretnosti» tudi izraža potreba po sprejemanju drugih interpretacijskih okvirjev, kar pa v ostalih dveh primerih predvsem v primeru g N ne zasledimo.

V primeru g R pa v drugačni obliki, predvsem v smislu »dedramatizacije«, oz vključevanje drugih služb pri reševanja problema zaradi pretiranega uživanja alkohola. «Predlagamo mu, da si poišče ustrezno strokovno službo, ki mu bo pomagala pri razreševanju tovrstnih

težav« kjer ima g. R možnost soodločanja- »Gre na informativni pogovor, nato še dvakrat, vendar to možnost na lastno željo opusti.« V obliki zagovorništva v različnih situacijah kot npr mediatorji v skupinski dinamiki v primerih » v začetku bivanja pri g r opazili težave v zvezi z uživanjem alkohola....Pogosto je užival alkohol že v stanovanjski skupini..potem pa nadaljeval s popivanjem zunaj nje. To popivanje je lahko trajalo več dni« ....še vedno težave z uživanjem alkohola, vendar so njegove turneje krajše in tudi motečih obiskov ne vabi več tako pogosto v stanovanje« Ob teh dnevih nudimo podporo tudi ostalim stanovalcem saj je vedenje g r moteče predvsem za njegove sostanovalce« Kot » zunanji »zagovorniki v primeru ko ga ».... ponoči, sicer je bil v vinjenem stanju, pretepejo policisti in mu čez noč vzamejo prostost, ker je pomagal prijatelju.« rešujemo iz neprijetne situacije . V takšnih situacijah smo tudi «v stalni pripravljenosti (24 telefonsko dežurstvo tudi med prazniki, vikendi)« predvsem zaradi pritožbe sosedov« Njegovo moteče vedenje, preglasna glasba, nočni obiski niso moteči samo za sostanovalce, ampak tudi za sosede, ki nas kličejo ob zelo različnih urah«

Nudimo podporo pri vzdrževanju oz ohranjanju odnosa g. R z njegovo intimno prijateljico »pri g R se srečujemo s težavami v zvezi z alkoholom in posredujemo v različnih situacijah kot mediatorji, tudi pri odnosu z njegovo prijateljico«.

3. Potreba po gotovosti

Če v nadaljevanju usmerimo pozornost v trejo potrebo iz kataloga, torej potrebo po gotovosti, kjer je v primeru g. V zaradi dolgoletnega hospitalizma usmerjena v potrebe, ki iz nje izhajata v potrebo po varnosti in potrebo po ponovnem učenju spretnosti za življenje,postopoma z osvajanjem določenih spretnosti v okviru svojih zmožnosti pa se izraža potreba po možnosti novih spoznaj in večanju izbire nad svojim življenjem. In potreba po prevzemanju različnih vlog v skupnosti, ki je omogočena s potrebo po spremljevalcih, razlagalcih, kulturnih zagovornikih.

V primeru g. N se iz potrebe po gotovosti vsakdanjega življenja izraža potreba po večanju izbire nad svojim življenjem na različnih področjih . Pri g N je bilo zelo pomembno, da je pri vsakdanjih gotovostih življenja lahko izbiral, soodločal, oz imel zadovoljeno potrebo po možnosti izbire, kar pa se je včasih obrnilo njemu v škodo,

predvsem v skupinski dinamiki, zato smo zaznali potrebo po asertivnem obnašanju, za katero pa se do danes ni odločil.

Če se v analizi skozi primerjavo vrnemo na primer g R, so njegove gotovosti vsakdanjega življenja predvsem ob sprejemu v stanovanjsko skupino, kljub neurejenemu statusu bivanja, usmerjene v pomoč pri urejanju pravno formalnih zadev (opravki) hkrati z učenjem spretnosti za življenje. Na podlagi njegove potrebe ko je »izrazil potrebo po pomoči in podpori pri pridobitvi slovenskega državljanstva« smo ponudili pomoč in podporo pri podaljšanju bosanskega potnega lista, ki je bil njegov edini veljavni dokument, poleg odrezkov za slovensko inv pokojnino, ki jih je imel g R. urejene«

Ker g. R. ».. ni imel slovenskega državljanstva, je bil brez določenih pravic, brez stalnega prebivališča, varstvenega dodatka, dodatnega zdravstvenega zavarovanja«. Imel pa je možnost samoplačništva v okviru svojih finančnih zmožnosti » zato » je za svoje bivanje plačeval le iz svojih lastnih sredstev (inv pokojnine).« pomoč pri reševanju finančne stiske.

Vedeli smo, da « se bo njegov finančni problem bistveno spremenil, ko bo imel urejeno slovensko državljanstvo in pravice, ki iz tega izhajajo«

Tudi potreba po pomoči pri sodelovanju z drugimi pomembnimi službami, kjer« smo bili v stalni telefonski povezavi z oddelkom oz sektorjem za migracije in naturalizacijo« S pomembnim potrdilom, ki ga je od nas zahteval Sektor za migracije in naturalizacijo, s katerim smo zagotovili potrebo po varnosti g. R »izdali pozitivno mnenje o namestitvi v stanovanjski skupini in smiselnosti izdaje slovenskega državljanstva«

Gotovosti vsakdanjega življenja so se odražale tudi v obliki potrebe po zagovorništvu s strani strokovnih delavcev- Usmerili smo ga »na brezplačno pravno pomoč, kjer mu pri tej zadevi pomagajo«. Izrazila se je tudi potreba po profesionalnem zagovorništvu, saj «želi sam prijaviti zadevo Varuhu človekovih pravic in pravnemu informacijskemu centru, ki mu pomagajo pri razreševanju neprijetne situacije«. V obdobju šestih mesecev je g R »dobil pozitiven odgovor od Ministrstva za notranje zadeve, ki mu je izdalo odločbo o državljanstvu Republike Slovenije.«. Strokovni delavci se usmerimo (pomoč pri urejanju birokratskih zadev) na pridobivanje pravic, ki izhajajo iz slovenskega državljanstva, npr. pravica do stalnega naslova, pravica do zdravstvenega zavarovanja, pravica do stanovanja). Potreba, ki se je pojavila takoj po pridobitvi slovenskega državljanstva, je bila potreba po

pridobitvi statusa stanovalca in je sicer izhajala iz potrebe po gotovosti vsakdanjega življenja, saj je g R še vedno imel neurejen status bivanja v stanovanjski skupini, in potreba po pomoči pri vračanju finančnih dolgov (spretnosti za življenje). »Ob sprejemu v stanovanjsko skupino imel veliko finančnih dolgov, kar ga je zelo skrbelo« Iz tega je izhajala potreba po denarju oz po boljši kvaliteti življenja, kar pa g. R zaradi velikih finančnih dolgov ni imel zagotovljeno. Strokovni delavci smo ponudili pomoč pri zadovoljevanju spretnosti za življenje (vračanje dolgov), tako da mu je »društvo Altra posodilo denar v znesku njegovega dolga«. S tem smo zmanjšali tveganje (cena tveganja) izsiljevanja upnikov, občutka finančne stiske in brezizhodnosti, hkrati smo ga učili pridobivanja spretnosti za življenje (upravljanje z denarjem v okviru svojih finančnih zmožnosti) «Strokovni delavci pa smo skupaj z g R naredili načrt kako bo društvu Altra vračal posojeni denar in ga s tem učili socialnih spretnosti, saj je večino denarja potrošil za pijačo, predvsem za »prijatelje«, kar je vplivalo na to, da mu proti koncu meseca zmanjkalo denarja za nujne življenjske potrebščine«. Raje smo ga »usmerjali v aktivnosti društva Altra in obiskovanje prostočasnih dejavnosti v okviru društva Altra in izven njega.

4. Potreba po zavarovanju gotovosti uporabnika

Potreba po zavarovanju gotovosti uporabnika je četrta potreba, ki se v analizi pokaže v vseh treh primerih in se med seboj razlikujejo. Če se vrnemo nazaj na g. V, so se v njegovem primeru pod potrebo po zavarovanju gotovosti uporabnika, pojavile potrebe glede na različna obdobja. Potrebe, ki so izhajale iz potrebe po ponovnem vključevanju v skupnost, v obdobju preselitve iz Zavoda Hrastove, so bile v tem obdobju pomembne naloge strokovnih delavcev, ki so to potrebo omogočale: pomoč, učenje in podpora pri vseh spretnosti za življenje (osnovnih, spretnosti za življenje in za življenje v skupnosti, socialnih spretnosti, skrb za samega sebe), učenje asertivnih veščin, spodbujanje k skupinski dinamiki, sodelovanje z drugimi službami. Potrebo po zavarovanju interesov v času preselitve so omogočale tudi naloge strokovnih delavcev (taktike osmišljanja situacij), ki so izhajale iz potrebe po spremljevalcih, zagovornikih, razlagalcih, iz potrebe po oceni tveganja in nenazadnje iz potrebe po sprejemanju drugih interpretacijskih okvirjev.

Druga potreba ki izhaja iz potrebe po zavarovanju gotovosti uporabnika v času »begov« iz ustaljene situacije, je potreba po intenzivnem spremljanju - poslabšanje zdravstvenega stanja (potreba po kriznem timu), ki se v primeru g. V kaže v bolj intenzivni pomoči že

osvojenih spretnosti. Iz potrebe po intenzivnem spremljanju poslabšanja zdravstvenega stanja (krizni tim) izhaja potreba po zagovornikih in spremljevalcih, potreba po varnosti, potreba po spremljanju zdravstvenega stanja zaradi spremenjene medikamentozne terapije. Če pa v primeru g. V pride do možne hospitalizacije, pa je pozornost umerjena v potrebo po varnosti oz po gotovosti vsakdanjega življenja v obdobju vikend izhodov iz bolnice. Pri zagotavljanju potrebe po ponovni »rehabilitaciji« nazaj v skupnost ob morebitni hospitalizaciji, smo usmerjeni v potrebo po varnosti in v potrebo po intenzivnejši pomoči pri vračanju nazaj v vsakdanje življenje. V dveh situacijah se je pokazala potreba po intenzivnejši pomoči predvsem zaradi neustreznega zdravljenja v bolnici.

V primeru g. N glede na g. V se pri ugotavljanju potrebe po zavarovanju gotovosti uporabnika, iz katere izhaja potreba po zavarovanju gotovosti uporabnika v času »begov« iz ustaljene situacije, v izraziti obliki pokaže še potreba po večanju izbire nad svojim življenjem, kar pa lahko vodi tudi v hospitalizacijo, kljub intenzivnejšemu spremljanju poslabšanja zdravstvenega stanja (krizni tim), kar vključuje tudi pomoč pri osnovnih življenjskih spretnosti (skrb za samega sebe). V obdobju rehabilitacije ob morebitni hospitalizaciji je pozornost pri g. N usmerjena v taktike osmišljanja situacij (ocena tveganja), da ne bi pripeljale v možno hospitalizacijo, s katerimi je zadovoljena tudi potreba po skrbi za samega sebe (redna prehrana), seveda z možnostjo soodločanja in izbiranja (npr. hrane, restavracije, čas obrokov)

Če se vremo nazaj na primer g. R., se pri ugotavljanju potrebe po zavarovanju gotovosti uporabnika pojavijo popolnoma druge potrebe, kot v zgoraj omenjenih primerih. Iz potrebe po zavarovanju uporabnikovih interesov, zaradi kršenja človekovih pravic, izhaja nova potreba, ki se pri g. R. pojavlja v bolj izraziti obliki, je potreba po »razbremenilnih« pogovorih, ki izhaja iz potrebe po varnosti. G. R. je namreč »...potreboval čas za pogovor in podporo pri razumevanju notranje bolečine.« Z g. R. smo v tem obdobju imeli poglobljene in razgovore« Zaradi kršenja temeljne človekove pravice (pravica do svobode), npr. v primerih, ko g. R. »dan pred vročitvijo pisne odločbe o slovenskem državljanstvu, v mestu ustavijo policisti in ga legitimirajo«- G. R. je bil še vedno v postopku pridobitve slovenskega državljanstva, zato pri sebi ni imel nobenega osebnega dokumenta, razen potrdila od Ministrstva za notranje zadeve. »Policisti tega ne upoštevajo in ga odpeljejo na policijsko postajo, kjer ga hočejo deportirati v prehodni dom« Pod kategorijo potreba po zavarovanju gotovosti uporabnika, je nova potreba po intervenciji strokovne

službe društva Altra glede na druge službe. Ko smo poklicali »na policijsko postajo, na kateri je bil g.R pridržan«, uradna oseba ni upoštevala ne strokovnega mnenja društva Altra, ne dejstva, da bo g R v bližnji prihodnosti dobil tudi odločbo o državljanstvu«. Kljub našemu posredovanju ga »odpeljejo v prehodni dom za tujce« Pod potrebo po zavarovanju gotovosti uporabnika, se pri g R pojavi potreba po zavarovanju interesov v času razreševanja notranjih stisk (bolečina), zaradi sorodnikov in hčerke, ki so bili v času vojne doma (v Bosni). »Skrb za mamó in zavedanje, da je sam brez moči, mu je povzročalo veliko notranjo bolečino« Prav tako zaradi hčerke (spolno specifične potrebe)»...izrazil strah pred tem, da je bila izpostavljena, ker ima očeta bosanske narodnosti«. V tem sklopu se pojavi tudi nova potreba, katere nismo zasledili v primeru g V in g N. to je potreba po zavarovanju interesov uporabnika v času odsotnosti. Pod pojmom odsotnost je v primeru g R mišljena hospitalizacija zaradi operacije oči in odsotnost v obdobju počitnic v Bosni, kar je v kategoriji pojmov tudi omenjeno. Strokovni delavci v času njegove »odsotnosti« » skupaj s prijateljico poskrbimo za njegovega psa (peljati na sprehod, hrana, voda)«. .

B. STANOVANJE

V tej kategoriji, kjer je omenjena potreba po stabilnem stanovanjskem razmerju, lahko opozorimo na razliko od ostalih dveh primerov. G. R. v času preselitve v stanovanjsko skupino ni imel urejenega stalnega prebivališča, kar je bila tudi glavna ovira pri postopku pridobivanja slovenskega državljanstva, in statusa stanovalca stanovanjske skupine po zakonskih določilih. Takoj po pridobitvi slovenskega državljanstva (Ministrstvo za notranje zadeve mu je izdalo odločbo o državljanstvu Republike Slovenije) smo za rešitev urejanja potrebe po stalnem prebivališču »prosili lastnika hiše, kjer je bila locirana stanovanjska skupina. Ta je g R glede na to, da je imel urejeno slovensko državljanstvo, tudi stalno prijavil«.

V tej kategoriji bi omenili le, da je imel g. R tako kot g N in g M, zadovoljeno potrebo po bivanju nekje, po prostoru za shranjevanje svojih potrebščin in prostoru za zasebnost.

C. VSAKDANJE ŽIVLEJNJE

V tej kategoriji je omenjena potreba po gospodinjstvu, pri kateri je g R popolnoma samostojen, saj analiza ni pokazala nobene posebnosti. Pod kategorijo opravljanja se je

pokazala podobnost z g V in g M., ker smo tudi g R »nudili pomoč in podporo pri pridobivanju ostale dokumentacije (varstveni dodatek, prenakazilo pokojnine na stalni naslov, zdravstveno zavarovanje)«. To samo potrjuje trditev iz kataloga, da so opravitki naporni in ponižujoči, tudi za g. R. V prostem času g R večinoma časa preživi s svojo prijateljico; »skupaj s prijateljico odpotuje v Bosno na načrtovane počitnice« in načrtuje ponovni obisk Bosne v prihodnjem letu. G. R se tako kot g V in g N »redno udeležuje glasbene delavnice in aktivno sodeluje v Altra bendu«.

Svoj prosti čas preživi tudi z bežnimi znanci. »Zaradi težav z alkoholom je imel g R težave z obiski, katere je povabil v stanovanjsko skupino in so bili zelo moteči za ostale sostanovalce« Prosti čas preživlja tudi s strokovnimi delavci, tako kot g. N in g.V. Zaradi tega smo dopuščali možnost, da smo to prikazali pod kategorijo stiki in družabnost, saj se potreba po stikih in družabnosti pokriva s potrebo po prostem času.

D. DELO IN DENAR

1. Potreba po denarju oz neplačanem delu

G R ima tako kot g V status invalidskega upokojenca. Pri g. V se zaradi potrebe po denarju oz dodatnemu zaslužku, kljub statusu invalidskega upokojenca, odraža tudi potreba po iskanju alternativnih taktik, v smislu osmišljanja situacij, in potreba po iskanju drugih interpretacijskih okvirjev, predvsem zaradi »zakoreninjenih navad«. Potrebo po denarju oz dodatnemu zaslužku je g V zapolnil tudi s prodajanjem svoje pesniške zbirke. G N je imel status socialnega upravičenca; v primerjavi z g V in g R je imel slabšo kvaliteto življenja, saj je bila v bolj začetnem obdobju bivanja v stanovanjski skupini njegova žepnina bistveno nižja od žepnine g. V. in g. R. Tudi v času ugodnih finančnih sprememb, ko »se je spremenil sistem financiranja mreže stanovanjskih skupin, je vsak stanovalec dobil individualni mesečni znesek za prehrano in žepnino«, je bil g N v slabi finančni situaciji, ker ni dobil regresa, ki je izhajal le iz pravice do pokojnine.

G N izrazi željo po invalidski upokojitvi, kar pa mu zaradi diskriminatornih zakonov ni omogočeno.

Če se vremo nazaj na g R, ki potrebuje denar predvsem zaradi pomanjkanja spretnosti za življenje in mu skozi procese učenja tudi »nudimo pomoč pri finančnem načrtu, ki

vključuje vračanje dolgov glede telefona «oz učenje socialnih spretnosti» večino denarja potroši za pijačo, predvsem za »prijatelje«, kar vpliva na to, da mu proti koncu meseca zmanjka denarja za nujne življenjske potrebščine«.

Potreba po neplačanem delu oz koristne brezposelnosti je pri g V izražena v učenju 'odučeni' spretnosti in prevzemanju novih vlog v skupnosti in javnosti, kot tudi v pisanju pesmi in izdaji pesniške zbirke. G N izraža izrazito potrebo po delu, ki je zaradi diskriminatornega zakona nezadovoljena. G N. zapolni potrebo po delu bolj v smislu usposabljanja, vzdrževanja delovne kondicije, kar pa lahko zaradi izredno nizke nagrade uvrstimo pod potrebo po neplačanem delu in druge oblike koristne brezposelnosti.

G R izkoristi možnost koristne brezposelnosti v smislu ustvarjanja, saj »je izrazil potrebo, da mu društvo Altra omogoči prostor, kjer bi lahko ustvarjal svoje glinene izdelke«. Tako »smo g R omogočili, da se je v hiši, kjer je bila locirana stanovanjska skupina, v kateri je bival g R, našli tudi takšen prostor, da je lahko v miru ustvarjal«. Potreba po dodatnem denarju je omogočena iz prodajne razstave ko »ima s podporo strokovnih delavcev tudi prvo razstavo svojih umetniških glinenih izdelkov na društvu Altra, kamor povabi ljudi iz svoje socialne mreže«. Razstavlja tudi v drugi enoti društva Altra, na primer »na Prevaljah ima samostojno razstavo svojih glinenih izdelkov.« in v Kud-u , kjer izvede »s podporo študentov socialnega dela razstavo svojih glinenih izdelkov«. Nudimo mu podporo pri realiziranju njegove želje, kjer bi bila možnost dodatnega zaslužka. Prav tako mu »nudimo podporo pri realiziranju njegovega cilja, da bi imel samostojno stojnico, kar je njegova želja že nekaj let« Vsi trije stanovalci pa zadovoljijo potrebo po neplačanem delu oz možnost koristne brezposelnosti tudi v obliki gospodinjskih opravil oz priprav na selitev, kjer so vsi aktivno sodelovali Tudi g R ko »pomaga pri prenovi stanovanja in je v veliko pomoč pri generalnem pospravljanju stanovanja in osebnih stvari pri sostanovalcu.«.

E.INTERAKCIJSKI PREKRŠKI

V tej kategoriji ne bomo še enkrat izpostavljali potrebo po interakcijskih prekrških pri g V in potrebe, ki izhajajo iz nje. To izbiro si dopuščamo predvsem zato, ker je g V s svojimi »navadami« iz Zavoda Hrastovec, katere so sprožile tudi potrebo po okvirjanju nenavadnih dogodkov v bolj smiselne interpretacije (naloge strokovnega delavca oz taktike), prav

poseben primer, ki je podrobno opisan v njegovi analizi . V primeru g N smo večinoma uporabljali taktike osmišljanja situacij, da ne bi prišlo do hospitalizacije.

V primeru g R pa smo uporabljali taktike osmišljanja situacij - naloge (že zgoraj opisane), da ne bi pripeljale do prekinitve sodelovanja zaradi pritožb sostanovalcev, sosedov in stanovanjskega sklada in nenazadnje zaradi konstantnega kršenja pravil bivanja v stanovanjski skupini.

F.STIKI IN DRUŽABNOST

Potreba po družabnosti

G. R ima potrebo po obnavljanju stikov s sorodniki. »Zaradi razmer v Bosni (vojna) in njegove osebne situacije v Sloveniji, je nazadnje imel stike s sorodniki leta 1990.« »Izrazil je potrebo po pomoči in podpori pri vzpostavljanju stika s svojo družino« kar mu tudi nudimo. Saj »smo skupaj z g R razmišljali kako bi lahko ponovno navezali stike s sorodniki.« V obdobju bivanja v stanovanjski skupini je »za g R izredno pomembno, saj prvič po 10 letih odpotuje v Bosno, kjer vidi sorodnike« in tudi »prvič vidi svojo mamo, ki enkrat na leto za nekaj mesecev pripotuje iz Norveške« V času odsotnosti (počitnic) nudimo podporo v smislu zavarovanja gotovosti uporabnika v času odsotnosti, ker »strokovni delavci in njegova prijateljica na podlagi njegove želje skrbimo tudi za njegovega hišnega ljubljence.« In nenazadnje tudi podpora s strani strokovnih delavcev, da ima g. R možnost realizirati potrebe po obnavljanju stikov s sorodniki. V tej kategoriji bi izpostavili tudi potrebo po vzajemnem spoznavanju s strokovnjaki, saj smo »strokovni delavci čas pri individualnih razgovorih v večji meri namenili spoznavanju in izpostavljanju medsebojnega zaupanja«, kar je verjetno botrovalo tudi temu, da »strokovni delavci g R in njegovi prijateljici zaradi težav pri prevozu v Bosno ponudimo prevoz« in s tem »izpolnimo njegovo željo, da nam pokaže svoj rojstni kraj in okolico. Obiščemo tudi grob njegovega očeta in spoznamo sorodnike, ki živijo v neposredni bližini.«

Tudi v primeru g V se skozi analizo pokaže prijateljsko razmerje do strokovnih delavcev in vzajemno spoznavanje v sproščenih situacijah, kot so zabave in dejavnosti društva Altra, in v drugih situacijah, kjer zapolnimo tudi potrebo po obnavljanju stika s svojci. G N se v tej potrebi razlikuje od ostalih dveh, saj pri obnavljanju stikov s svojci ne želi podpore. Iz

njegovega primera pa je razvidno tudi neformalno druženje s strokovnimi delavci, in sicer pri udeleževanju kulturnih dejavnosti, počitnic na morju, kjer zadovoljimo tudi potrebo po vključevanju v skupnost in javnost.

2. Potreba po stikih

G R ima informativne stike predvsem z bivšo ženo, ker je le-ta »po ločitvi prekinila vse stike z njim in mu prepovedala kakršnekoli stike s hčerko.« in »naveže stike s svojo bivšo ženo preko pisem, v katerih jo prosi za obisk hčerke.« V tej situaciji ima g R podobno izkušnjo z obnavljanjem stika z bivšo ženo, zaradi potrebe po očetovstvu kot g. N, kar pa v primeru g V ni razvidno.

«G R je že v začetku bivanja v stanovanjski skupini imel razvito socialno mrežo« Pri g M opazimo bolj previdnost pri navezovanju socialnih stikov.

G V pa se prav tako udeležuje različnih dejavnosti v okviru društva Altra in izven njega, kjer spoznava tudi nove ljudi. Vsi trije pa imajo potrebo po vzajemni solidarnosti in pomoči. Tudi g R je »bil v veliko pomoč in podporo strokovnim delavcem in ostalim stanovalcem pri pripravah na selitev«.

G R ima zadovoljene potrebe tudi po ljubezenskih stikih, saj je »spoznal prijateljico, s katero je imel resno razmerje« in pri njej je tudi »dobil veliko podpore pri premagovanju čustvenih stisk, ki so se še vedno pojavljale«. G R je imel podporo v smislu vzdrževanja odnosa tudi s strani strokovnih delavcev, predvsem v času »interakcijskih prekrškov« kot dnevi, ki »so naporni tudi za prijateljico g R., zato ga strokovni delavci spodbujamo, da preneha s takšnim vedenjem, ki vpliva tudi na odnos z njegovo prijateljico.« Vendar po petih letih »opazimo, da ga prijateljica, s katero je skupaj že od konca leta 1999, ne obiskuje več tako pogosto« G. R prekine stike s svojo prijateljico na podlagi njene želje«. Po enem letu spozna in se »zbliža z novo prijateljico, ki večkrat pri njem prespi z dovoljenjem sstanovalecev in strokovnih delavcev«. Vendar za razliko v odnosu s prejšnjo prijateljico »z novo prijateljico ne razmišlja o skupnem življenju, kljub temu, da že par mesecev zelo pogosto prespi pri njemu in sta skupaj vsak dan.«

G.INSTITUCIONALNA KARIERA

1. Potreba po možnosti novih spoznanj

Vsi trije imajo zagotovljeno potrebo po možnosti novih spoznanj in doživetjih, vendar v drugačni obliki, zato analize v primeru g V in g N ne bi ponavljali.

Pri g R se pojavi v drugačni obliki, saj se potreba po interakcijskih prekrških pokaže samo v eni situaciji. Pri g R namreč v zadnjem obdobju bivanja v novem velikem stanovanju, kjer ima zagotovljeno tudi potrebo po zasebnosti, opažamo, da se »sicer vključi v novo okolje, vendar pogosto potoži, da se v Ljubljani ne počuti dobro« in »da se najbolje počuti v naravi, kjer najlažje umetniško ustvarja«. V tem obdobju so »interakcijski prekrški pojavljajo v še bolj izraziti obliki kot vsa leta doslej. »Njegovo moteče vedenje, preglasna glasba, nočni obiski niso moteči samo za sostanovalce, ampak tudi za sosede, ki nas kličejo ob zelo različnih urah« S podporo strokovnih delavcev (individualni razgovori), kjer pomagamo (načrtujemo), tako da «z g R razmišljamo kako rešiti nastalo situacijo«

G. R predlaga, da bi »obiskal mamo na Norveškem, kamor ga je že večkrat v teh letih povabila« Naredili smo tudi oceno tveganja; «nudimo pomoč in podporo pri načrtovanju potovanja na Norveško...Naredimo finančni plan, ki vključuje tudi prevoz in prehrano«. Na dan odhoda, konec leta 2004, ga odpeljemo na letališče. Poskrbimo tudi, da so zavarovani njegovi interesi v času odsotnosti (potreba po skrbi za drugega) »Za hišnega ljubljence bo poskrbela sodelavka društva Altra, ki si želi prevzeti skrb. S tem se strinja tudi g R.« Tudi »v času bivanja na Norveškem« strokovni delavci naredimo oceno tveganja. »Kontaktiramo ga preko spletne kamere in internetnega omrežja.(pomoč ponudi starejši brat).« Zaradi njegove predčasne vrnitve »uredimo vse potrebno glede rezervacije in prihoda z letalom...pridemo ga iskat na letališče«. Pri g R se je poleg potrebe po obnovitvi stikov s sorodniki izrazila tudi potreba po možnosti novih doživetjih in spoznanj, ki vključuje tudi letenje, saj «zaradi dobre priprave glede potovanja z letalom ni imel nobenih težav, kljub temu, da je prvič tako potoval.« Iz potrebe po analizi tveganja izhaja tudi potreba po učenju novih spretnosti za življenje v skupnosti. Počaka ga »mlajši brat, s katerim (tudi z mamo g R) kontaktiramo strokovni delavci«. Uredimo letalsko vozovnico, rezervacijo in ga učimo, kakšen je postopek na letališču, prav tako mu »damo pomembne številke, e-mail naslove«.

G R pridobi možnost novih doživetij in spoznanj tudi, ko «načrtuje ponovni obisk Bosne v prihodnjem letu skupaj s svojo prijateljico». Iz te potrebe izhaja tudi potreba po možnosti izbire saj ima pri potovanju na Norveško »na izbiro avtobusni prevoz, prevoz z avtoprevozniki ali letalo« Glede na zdravstveno stanje (utrujenost od pogostega uživanja alkohola, nestrpnost..) se g. R odloči za letalski prevoz«. Iz obiska »se vrne predčasno, kot je bilo planiramo, zaradi spora z mlajšim bratom, ki živi pri mami.«

2. Potreba po pozornosti, pri premestitvah, odpustu, selitvah

V sklopu pod-kategorije nekatere okoliščine kariere, se zapolni potreba po pozornosti pri premestitvah, selitvah, odpustu kot pri ostalih dveh. Zlasti je podobnost pri pozornosti ob selitvah, saj so vsi trije živeli v isti stanovanjski skupini.

V primeru g R bi usmerili pozornost na obdobje preselitve v stanovanjsko skupino, po pridobitvi slovenskega državljanstva, kjer smo »na podlagi stalnega prebivališča, statusa invalidskega upokojenca in osebe, ki ima težave v duševnem zdravju, za g R urejali namestitve v stanovanjsko skupino po zakonskih postopkih namestitve bivanja«. G R je oddal vlogo za sprejem v stanovanjsko skupino na Center za socialno delo, ki je bil zanj pristojen v okviru stalnega prebivališča«. Priložili smo strokovno mnenje lečečega psihiatra g R in strokovno mnenje društva Altra o smiselnosti bivanja v stanovanjski«, vendar je v okviru zakonskih določil »center za socialno. delo z odločbo zavrnil vključitev g R v stanovanjsko skupino (zavrnilo so koriščenje tovrstnih oblik varstva) «Društvo Altra je zaradi »tega negativnega sklepa s strani centra za socialno delo, kar je posledično vplivalo na to, da društvo Altra ni imelo urejen sistem sofinanciranja za g R (oskrbni dan) s strani države« in« bi strokovni delavci stanovanjskih skupin morali prekiniti sodelovanje z g R.« iskalo rešitve tako, da smo g R stalno prijavili na drugi lokaciji (s pomočjo lastnika stanovanja kjer je locirana stanovanjska skupina), kjer smo »ponovno nudili podporo pri oddaji prošnje na pristojni Center za socialno delo za vključitev v stanovanjsko skupino«, ki »je izdal pozitivno odločbo o vključitvi g R v program mreže stanovanjskih skupin«. V tem primeru lahko opozorimo na delovanje drugih služb, ki lahko s svojimi določili bistveno vplivajo na položaj človeka, ki je v stiski, kar je g. R nedvomno v začetku bivanja tudi bil. S temi taktikami smo nedvomno zapolnili tudi potrebo po varnosti in gotovosti.

Pri g V so se pri potrebi po pozornosti pri premestitvah v stanovanjsko skupino pokazale tudi potrebe po varnosti in gotovosti, sicer v drugačnih oblikah, bolj v smislu učenja spretnosti za življenje, pomoči, analize tveganja. V primeru g M je potreba po pozornosti ob odpustu, selitvi in preselitvi, dobra izkušnja tudi za strokovne delavce. Z odpustom in možnostjo ponovnega sprejema v drugo stanovanjsko skupino, ali samo premestitev je dobra alternativa, ki prepreči odpust in hkrati zadovolji potrebo po možnosti novih spoznanj in doživetjih, tudi z možnostjo soodločanja in izbiranja (sprejemanje pogojev, ki so bili sprejemljivi za g N).

H. NEVMEŠČENOST IN PRIPADNOST

1. Osamosvajanje

Tako g R kot g. N izrazita željo po osamosvajanju oz samostojnem življenju. Pri g V pa se kaže bolj v obliki učenja od učenih spretnosti, in z osvajanjem novih spretnosti in prevzemanje različnih vlog, katere smo opravljali v začetku bivanja, skupaj z g V tudi strokovni delavci, npr pri skrbi za bivalno okolje. Osvojene spretnosti so na en način tudi osamosvajanje od strokovnjakov.

Pri g R se kaže osamosvajanje v obliki razmišljanja, «da bi v prihodnosti poskusil s samostojnim življenjem». »Vsako leto od leta 2000 sicer oddaja vlogo za socialno stanovanje, vendar brez uspeha«. Tudi v primeru g N opazimo podobno izkušnjo, kjer lahko ponovno opozorimo na »zakrnelo« zakonodajo. Vendar ima g.R za razliko od g. N na izbiro še druge možne rešitve. »Mama g R spodbuja, da bi ostal v Bosni in mu pove, da bi nanj prepisala hišo«. G R izraža svojo potrebo po osamosvajanju tudi od strokovnjakov in društva v zelo različnih situacijah, npr., ko se ob preselitvi »sicer vključi v novo okolje, vendar pogosto potoži, da se v Ljubljani ne počuti dobro«. To njegovo počutje se odraža tudi v pogostih interakcijskih prekrških v zadnjem obdobju. «Njegovo moteče vedenje, preglasna glasba, nočni obiski niso moteči samo za sostanovalce, ampak tudi za sosede, ki nas kličejo ob zelo različnih urah«. Na strokovne delavce se začnejo obračati sostanovalci v smislu nevzdržne situacije, sosede s pritiski (da se izselijo vsi) in nenazadnje tudi lastnik stanovanja, s katerim imamo sklenjeno pogodbo». Stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana opozori društvo Altra na pritožbe sosedov, kjer je locirana stanovanjska skupina«. V tem obdobju (pritiskov) se g R še vedno ».. ne ozira ne na sostanovalce ne na sosede«

tudi vnašanje alkohola v stanovanjsko skupino, kljub pravilom hišnega reda«. Razmišljali smo o možnih rešitvah, povabili smo tudi prostovoljno sodelavko, ki je naredila revizijo načrta, ki je vključeval možne rešitve. S «tem smo g R ustno seznanili in z njim opravili razgovor o naši podpori pri iskanju najboljše rešitve za njegovo prihodnje življenje.»

2. Skrb za zdravje

Skrb za zdravje g R rešuje sam, saj «nima zdravstvenih težav, razen z očmi (siva mrena), katere ureja sam pri svoji osebni zdravnici in okulistu.» G R se razlikuje od g V in g N tudi po tem, da po dveh letih bivanja »več ne jemlje medikamentozne terapije, po potrebi vzame samo pomirjevalo«. Pri skrbi za drugega lahko omenimo tudi, da si v začetku bivanja v stanovanjski skupini «g R želi psa «in ga na podlagi možnosti izbire in soodločanja, da »bo sam odgovorno skrbel za psa in vzdrževal higieno v skupnih prostorih« tudi dobi.

I. SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

Potreba po očetovstvu

G R in g N se pri potrebi po očetovstvu razlikujeta po odločitvi glede na možnost izbire po pomoči in podpori strokovnih delavcev. Pri ponovnem obnavljanju stika s sinom v primeru g N in v primeru g R s hčerko.

G. R žena pisno odgovori, »da ne želi imeti nobenih stikov z njim in da nima smisla, da po toliko letih s svojimi obiski obremenjuje hčerko«. Vendar g. R. »poskuša s podporo strokovnih delavcev in svoje prijateljice ponovno navezati stike s svojo hčerko«, in sicer preko pisem, tako, da «ob pomembnih obletnicah hčerki tudi piše in ji preko pošte pošlje darila in denar.« Iskali različne načine v oblikah tako da smo ».. razmišljali kako vzpostaviti stik s hčerko in iskali druge možnosti za vzpostavitev stika«. ali « ...ponudimo g r možnost, da vključimo pristojni center za socialno delo pri razreševanju teh težav« ali po »posredovanju strokovnih delavcev spozna, soc delavko , ki dela na Centru za socialno delo v Banji Luki«, kjer mu pustimo možnost prevzemanja vloge v sodelovanju z drugimi službami da lahko sam« ... opiše težave pri vzpostavljanju stika s svojo hčerko, katere se še vedno pojavljajo«. Toda situacija je nemogoča saj socialna. delavka »pokliče g R, z

novico, da so razmere katastrofalne kar se tiče urejanja teh zadev in da ni uspela ničesar urediti pusti telefonsko številko, da bosta še vedno v stiku.«

G. R. ima možnost soodločanja in izbiranja« saj » bo sam izrazil potrebo po začetku postopka v zvezi z urejanjem stikov s hčerko ali v situaciji « v času počitnic v Bosni, ko želi navezati stik s svojo hčerko »kar ». mu odsvetuje tudi njegov brat, ki je bil aktivno udeležen v vojni in spremlja razmere po vojni v srbskem predelu Bosne, kjer s hčerko živi bivša žena«.

J. SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE

G R »se je odločil, da se preseli v najemniško stanovanje, ki ga je dobil po ugodni ceni.«

Podpora s strani društva Altra je »da pomembne osebne stvari hrani še vedno v društvu Altra v kleti in, da g R obdrži stalno prebivališče vsaj še eno leto zaradi pošte in vloge za socialno stanovanje«.

V nadaljevanju raziskave bi lahko nadaljevali z naslednjo analizo (študija primera gdč. M.), kjer se v vsakdanjem življenju izrazijo enake potrebe kot v primeru g. R in g. N. Ena izmed njih je v primeru, ko na «podlagi želje gdč. M nudimo podporo pri oddaji vloge za neprofitno stanovanje« potreba po osamosvajanju. Vendar tudi v primeru gdč. M. naletimo na diskriminirajoča zakonska določila, ki gdč. M. onemogočajo, da se uvrsti na prednostno listo kandidatov za socialna stanovanja, kljub temu da ima status zaposlene osebe. Pri gdč. M se pojavi nova potreba, ki je ne zasledimo v prejšnjih primerih. Pokaže se potreba po vzdrževanju delovnega mesta, predvsem potreba po tolerantnosti in fleksibilnosti delodajalca v določenih primerih. «Občasno se namreč dogaja, da se pojavijo težave zaradi utrujenosti oz stranskih učinkov predpisane terapije. Vodji oddelka opraviči nezmožnost pri delu in se dogovori, da ga bo nadomestila z drugim dnevom oz podaljšanjem delovnega časa.« V takih situacijah se pojavlja tudi podpora s strani strokovnih delavcev »Še vedno zamuja v službo...razen kadar ji nudimo pomoč in podporo strokovni delavci (predčasno zbudimo, se zmenimo na jutranji kavi«.

Analizo bi lahko nadaljevali po istem vzorcu naprej tudi pri naslednjih stanovalcih oz po vzorcu prve študije primera kot je npr. g. V. Iz same analize so se pojavljale že v

posamezni študiji primera nove potrebe v primerjavi s katalogom potreb. Prav tako so se ene potrebe navezovale na druge potrebe v različnih situacijah ali pa so se v podobnih situacijah pokazale različne potrebe v primeru g. V., g. N. ali g. R. Analizo smo zaradi obsežnosti razprave zaključili s tretjim primerom. Pri ugotavljanju potreb iz vsakodnevnega življenja stanovalcev in z dopolnjevanjem novih potreb iz kataloga se je izkazalo, da ne moremo posploševati oz. izpustiti potrebo, ki se je izrazila v neki določeni situaciji. Iz same raziskave je razvidno, da so se so se pojavljale tudi različne vloge strokovnih delavcev pri zadovoljevanju določene potrebe v posameznem primeru.. Če se vrnemo na začetek raziskovalnih vprašanj. Na vprašanje, ali je delo socialnega delavca v stanovanjski skupini društva Altra odgovor na temeljne potrebe ljudi, ki so vključeni v program mreže stanovanjskih skupin, lahko odgovorimo pritrdilno, kar se je skozi analizo nedvomno potrdilo. Delo socialnega delavca v stanovanjski skupini je odgovor na temeljne potrebe ljudi. Na vprašanje, ali so naloge socialnega delavca pripomogle k večjemu vplivu stanovalca na svoje življenje, lahko odgovorimo pritrdilno, saj je to analiza nedvomno potrdila. Naloge strokovnega delavca v stanovanjski skupini so pripomogle k večjemu vplivu stanovalca na svoje življenje.

5. SKLEPI

Rezultati analize in razprave so potrdili naslednje ugotovitve:

1 Delo socialnega delavca je odgovor na temeljne potrebe ljudi, ki so vključeni v program..

2. Delo socialnega delavca je odgovor na nove potrebe, ki so se pojavljale ob zadovoljevanju, temeljnih potreb.

3. Pokazala se je potreba po pod-kategorizaciji temeljnih potreb iz kataloga »potreb« na podlagi novih potreb, ki so se izrazile skozi raziskavo.

4. Pri vsakodnevnem delu s stanovalci se upoštevajo temeljna načela normalizacije (večanje izbire, razvijanje udeležbe, individualizacija, stopnjevanje druženja in poglobljanje odnosov)

5. Strokovni delavci pri svojem neposrednem delu s stanovalci upoštevajo inovativne metode (načrtovanje storitev, individualni pristop, oceno tveganja, asertivne veščine, zagovorništvo, krepitev moči, zavarovanje uporabnikovih interesov v času »begov« iz ustaljene situacije in etnografska metoda)

6... Rezultati raziskave so pokazali nezadovoljene potrebe, kot so:

a) potreba po stanovanju v primeru g. R.. g. N.

b) potreba po delu v primeru g. N.

c) potreba po samostojnem življenju v primeru g.R.

d) potreba po drugih službah (zdravstvena nega in oskrba na domu) oz sistemsko urejeno financiranje s strani Ministrstva za zdravje v primeru g. N.

e) spolno specifična potreba

-moški (potreba po očetovstvu)

f) potreba po inv. upokojitvi g.N.

a) Pri g. R, g. N. se je pokazala potreba po stanovanju. Iz analize raziskave je razvidno, da smo strokovni delavci ponudili ustrezno pomoč in podporo pri zadovoljevanju te potrebe. Naleteli pa smo na ovire s strani države oz zakonskih določil, ki veljajo na področju urejanja stanovanjske problematike. G. N. zaradi statusa nezaposlene osebe ne izpolnjuje razpisnih pogojev za socialno stanovanje..

b) V primeru g. N. se pokaže potreba po delu, kot nezadovoljena, predvsem zaradi statusa težje zaposljive osebe. G. N. je zaradi desetletne hospitalizacije izločen iz delovnega procesa. Zaradi tega ima pri iskanju ponovne zaposlitve ob daljši odsotnosti z dela, minimalne možnosti za primerno zaposlitev. Druga ovira, ki se pojavlja ob potrebi po delu, je delovna kondicija, ki je bila prekinjena za 10 let. Prav tako niso razvidne delovne spretnosti pred dolgoletno hospitalizacijo, saj je g. N. delal na črno pri svaku.

c) G. R., ki z razliko od ostalih kaže izrazito potrebo po samostojnem življenju, ima tudi več možnosti izbire, saj lahko gre v najemniško stanovanje ali sprejme ponudbo mame, ki mu hoče prepisati hišo, ali nenazadnje se preseli skupaj s prijateljico. Odloči se za najemniško stanovanje. V primeru g. R se je izkazalo kot dobra odločitev, da se je osamosvojil, glede na to, da se je v stanovanjski skupini v zadnjem obdobju počutil utesnjenega.

d) V primeru g. V. se je izkazala potreba po drugih službah, kot je oskrba na domu. G V je danes star 75 let. V njegovem primeru se zaradi starostnih težav, predvidevamo tudi zaradi dolgotrajnega jemanja predpisane medikamentozne terapije, pojavljajo zdravstvene težave, ki zahtevajo storitve s področja zdravstvene nege in oskrbe na domu.

e) Spolno specifične potrebe, v katero spada potreba po očetovstvu, v primeru g. R niso bile zadovoljene, zaradi razmer v Bosni po vojni, kljub ustrezni podpori strokovnih delavcev. G R.. ima v tej situaciji možnost izbire, glede pomoči in podpore s strani ustreznih služb v Sloveniji. V primeru g.N pa je potreba po očetovstvu nezadovoljena, ker g. N. ne želi pomoči in podpore s strani strokovnih delavcev pri obnavljanju ponovnega stika s sinom.

f) G. N. ne izpolnjuje pogojev za invalidsko upokožitev po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

6. PREDLOGI

Iz analize potreb se je pokazala potreba po spremembi stanovanjske zakonodaje. Ljudje (invalidski upokojenci, brezposelne osebe, težje zaposljive osebe, samski) spadajo nedvomno v kategorijo ljudi, ki jih Stanovanjski zakon zaradi njihovih potreb zaradi specifičnih situacij, v kateri so se znašli, še dodatno diskvalificira. Primer g. R. in primer g. N. spadata v to kategorijo ljudi. Predvsem pri G. R. se je pokazal potreba po ureditvi stanovanjskega vprašanja, tudi s strani strokovnih delavcev, saj bi se s tem rešila tudi potreba po samostojnem življenju v smislu bolj varnega in stabilnega razmerja. V tem položaju bi imel g. R. tudi možnost izbire glede motečih obiskov in prevzemanja novih vlog in doživetjih pri prevzemanju odgovornosti zaradi nesoglasij s sosedi.

Druga potreba se je pokazala po spremembi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Zakon bi moral upoštevati potrebe ljudi, ki so se znašli v specifičnih situacijah. Tak primer je nedvomno primer g. N., in sicer zaradi dolgoletne hospitalizacije (10 let), ki je bila potrebna predvsem zaradi neurejenih družinskih odnosov in potrebe po stanovanju. Poleg gotovosti vsakdanjega življenja je z institucionalizacijo izgubil tudi delovne spretnosti in kondicijo, predvsem pa delovna leta, ki so pogoj za zadovoljitev potrebe po invalidski upokojitvi. Drugo področje je neurejena zakonodaja na področju dela in delovnih razmerij. G. N. je bil zaradi starosti, pomanjkanja delovne kondicije in spretnosti, po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov obravnavan, kot težje zaposljiva oseba, kar je na trgu predstavljalo dodatno oviro.

V primeru g. V se je pokazala potreba po drugih službah oz. potreba po zdravstvenih storitvah, ki vključujejo zdravstveno nego in oskrbo na domu. Na podlagi potrebe po drugih službah se odpira potreba po ureditvi ustreznega statusa stanovanjskih skupin na način, da bo lahko Zavod za zdravstveno zavarovanje ta del storitev tudi finančno podprl. Zaradi nove nastale potrebe po drugih storitvah, ki so nastale zaradi staranja stanovalcev, potrebujejo v prvi vrsti rešitve na sistemski ravni, da bodo lahko zadovoljene potrebe ljudi v specifičnih situacijah.

7. LITERATURA

Beck, U. (2003) Zmote globalizma-odgovori na globalizacijo. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.

Božič, D. (1992). Stigma, Sub-Psihiatrične študije, 19, 137:154.

Brandon, D.A. (1994). Jin in Jang načrtovanja psihosocialne skrbi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Brandon, D. A. (1992). Praktični priročnik za delo z ljudmi s posebnimi potrebami. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič-Vogrinčič, G. (2002). Koncept delovnega odnosa v socialnem delu, Socialno delo, 41, 91:96.

Dokumentacija programa mreže stanovanjskih skupin društva Altra (1992-2007). Ljubljana: Društvo Altra.

Flaker, V.(1994). Analiza tveganja, Socialno delo, 33, 189:195.

Flaker, V. (1995). Vizija služb za ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami, Socialno delo, 43, 419:426.

Flaker, V. (1995). K navadnosti izjemnega: možnosti paradigmatskega premika, Socialno delo, 34, 361:371.

Flaker, V. (1995). Skupinsko dinamična in institucionalna protislovja prostovoljnega dela-procesi dezinstucionalizacije duševnega zdravja v Sloveniji, doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 497:547.

Flaker, V. in sodelavci. (1995) . Načrtovanje razvoja psihosocialnih služb na podlagi potreb ljudi z dolgotrajnimi psihosocialnimi stiskami na področju R. Slovenije, raziskovalno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 176:195.

Flaker, V. in sodelavci. (1999). Oblike bivanja za odrasle ljudi, ki potrebujejo organizirano skrb in podporo, analiza in predlog ukrepov. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo. 95:144.

Flaker, V. (1998). Opis stanovanjskih skupin v Sloveniji in analiza modelov življenja v njih, Socialno delo, 37, 257:269.

Flaker, V. (2001). Intervju kot umetnost spoznavanja: Etnometodološke beležke o tem, kako strokovnjaki spoznavajo uporabnike, Socialno delo, 40, 77:103.

Flaker, V. (2001). Kaj je duševno zdravje v skupnosti? Socialno delo, 40, 69:73.

Flaker, G. Stubbs P. (2003) Globalizacija in transformacija socialnega: konformizem in nasprotovanje, Socialno delo, 42, 293:298.

- Goffman, E. (1988). Azilli, Hrastovski anali za leto 1987. Ljubljana: RKZSMS. 76:93
- Lamovec, T. (1995). Ko rešitev postane problem. Ljubljana: Lumi.
- Lamovec, T. (1997). Kako ravnamo z osebo v psihični krizi. Ljubljana: Društvo Altra.
- Lamovec, T. (1998). Psihosocialna pomoč v duševni krizi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 253:267.
- Lamovec, T. (2000). Ali je v človeku res zver?, Socialno delo, 39, 217:225.
- Lamovec, T. (2001). Življenje vsakega človeka je vredno romana, Socialno delo, 40, 231:235.
- Lamovec, T. (2003). Vpliv izključenosti z dela na kvaliteto življenja uporabnikov psihiatrije, Socialno delo, 42, 231:235.
- Lamovec, T. (2004). Pravica do stvarnosti, Socialno delo, 43, 311:314.
- Leškošek, V. (2002). Mesto nevladnih v socialnem varstvu, Socialno delo, 41, 351:363.
- Mesec, B. (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana:Fakulteta za socialno delo.
- Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja za obdobje 2006-2008. (2006). Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
- Osredkar R. (2005). Uporabniška evalvacija društva za duševno zdravje v skupnosti-Altra, stanovanjske skupine, Ljubljana
- Romelspacher, B. (2003). Socialno delo in človekove pravice, Socialno delo, 42, 205:209.
- Ramon, S. (2003). Osrednja vloga dezinstitucionalizacije v socialnem delu in izobraževanju v socialnem delu, Socialno delo, 42, 211:218.
- Rapoša-Tajnšek, P. (1996) Profesionalna identiteta socialnih delavk in delavcev in ugled socialnega dela v javnosti, Socialno delo, 36, 445.450.
- .
- Pravilnik o sistematizaciji delovnega mesta (strokovni delavec v stanovanjski skupini) društva Altra, (2002). Ljubljana: Društvo Altra.
- Resolucija nacionalnega programa, Ur.l. RS 39/2006
- Urek, M. (2001). Življenjske zgodbe in njihov pomen, Socialno delo, 40, 119:149.
- Vovk, F. (1995). Pesmi modrosti in norčevanja. Ljubljana: Društvo Altra.

Zaviršek, D.(1996). Socialne inovacije v socialnem delu:Vizija ali iluzija devetdesetih?, Socialno delo, 35, 31:39.

Zaviršek, D. Škerjanc, J. (2000). Analiza položaja izključenih družbenih skupin v Sloveniji in predlogi za zmanjševanje njihove izključenosti v sistemu socialnega varstva, Socialno delo, 39, 387:419.

Zaviršek, D. Zorn, J. Videmšek, P.(2002). Inovativne metode v socialnem delu-opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Ljubljana: Študentska založba.

Zaviršek, D. (2003). Notranja nasprotja socialnega dela v postmodernih družbah pri uresničevanju človekovih pravic v postmodernih družbah, Socialno delo, 42, 219:229.

8. POVZETEK

Bolj ko se je družba skozi zgodovino spreminjala, bolj so se odražale krivice družbenega sistema, s tem pa se je pokazala potreba po novih storitvah socialnega varstva. S procesom dezinsitucionalizacije in normalizacije, ki je opozarjal na probleme ljudi, zaprte v institucijah, je leta 1987 v Sloveniji začela delovati civilna pobuda, v kateri so sodelovali profesorji in študentje. Leta 1992 je bila ustanovljena prva stanovanjska skupina za ljudi s težavami v duševnem zdravju, kjer so živeli prvi stanovalci, ki so se preselili iz zavoda Hrastovec.

Te civilne pobude so nedvomno omogočile pozitivni premik na področju duševnega zdravja. Z ustanovitvijo prve stanovanjske skupine je na področju socialnega dela prišlo do sprememb pri obravnavi ljudi. V skladu s temi spremembami se je v sami stroki strokovnega dela pokazala potreba po inovativnih metodah v smeri individualnega pristopa, načrtovanja storitev, zagovorništva, učenja asertivnih veščin, zavarovanja gotovosti uporabnika v času odsotnosti, »begov iz ustaljene situacije«, sprejemanja drugih interpretacijskih kontekstov, analize tveganja in krepiteve moči uporabnika.

Stanovanjske skupine so vmesni prostor med civilno in institucionalno obravnavo ljudi. Dosedanje raziskave so v praksi pokazale potrebo po novih oblikah skupnostne skrbi na področju duševnega zdravja, kot so na primer stanovanjske skupine, tako s strani uporabnikov kot s strani države. S strani države so bile priznane kot primeri dobre prakse. Storitve strokovnega dela v stanovanjski skupini izhajajo iz potreb stanovalcev, ki so nameščeni v program mreže stanovanjskih skupin.

Naloga strokovnega delavca v stanovanjski skupini pri neposrednem delu z ljudmi v vsakdanjih situacijah je, da upošteva normalizacijska načela. Poseben poudarek se kaže na večanju izbire uporabnika nad svojim življenjem, razvijanju udeležbe v skupnosti, poglobljanju odnosov, individualizaciji in stopnjevanju druženja. Z upoštevanjem teh načel pri stanovalcih ugotavljamo nove potrebe, hkrati pa tudi ovire, ki onemogočajo zadovoljitev potreb.

Rezultati analize so pokazali nove potrebe, ki so se pojavile v vsakdanjih situacijah stanovalcev. Gre za nove potrebe v primerjavi z že uveljavljenim katalogom temeljnih potreb. Ovire, ki so se pri tem pojavile, so opozarjale tudi na mačehovski odnos države do urejanja področja duševnega zdravja oziroma do potreb ljudi s težavami v duševnem zdravju. Pomanjkljivosti se kažejo predvsem na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, stanovanjske politike, zaposlovanja oziroma poklicne rehabilitacije in zaposlovanja invalidov. Skozi študije primerov so se te pomanjkljivosti, na katere je opozarjalo že veliko strokovnjakov na področju duševnega zdravja, ponovno potrdile.

9. PRILOGE

Priloga številka 1 (Vzorec kodiranja)

	besedilo	Pojmi-potrebe	Vloga socialnega delavca/ke
01	...opazili izrazit strah pred vrnitvijo v Zavod Hrastovec	potreba po varnosti, zaupanju posledica hospitalizma	
02	... da ima v stanovanjski skupini svobodo, katere v Zavodu ni imel	pravica do svobode	
03	...in da raje naredi samomor, kot da se vrne nazaj v Hrastovec.	potreba po gotovosti	
04	...smo vedno pomirili in mu zagotovili, da ni nobenega razloga za strah.	potreba po gotovosti	Zagotavljanje gotovosti stanovalca
05	..zaradi slabih preteklih izkušenj iz bolnišnice Polje (kraja osebnih predmetov)...	Nezaupanje, strah, posledica hospitalizma	
06	... nezaupljiv do novih sosožalcev.	Odnos do novih sosožalcev	
07	Opazili smo izrazito močan strah pred krajo osebnih predmetov (denarja, pesmic...).	Nezaupanje, strah Posledica hospitalizma	
08	.....dobil ključ od sobe in od omarice, ...kjer je lahko varno zaklenil svoje pomembne osebne stvari	Pravica do zasebnosti	Spoštovanje zasebnosti
09	...če določene osebne stvari ni takoj našel (založil, pozabil kam je odložil, nered),	Pomanjkanje osnovnih življenjskih spretnosti- spretnosti za življenje-Potreba po učenju	
10	..zelo razburil, začel kričati in obtoževati sosožalce.	pomanjkanje socialnih spretnosti	
11	..... takoj pomirili,		Sprejemanje drugih interpretacijskih okvirov
12	...prav tako tudi sosožalce, ki so se razburili zaradi krivičnega obtoževanja		Mediacija
13	..... smo takoj ponudili pomoč pri iskanju izgubljenega predmeta		Pomoč pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih spretnosti
14	...obljuba, da bomo stvar skupaj poiskali takoj, ko bomo prisotni v stanovanjski skupini		Poglabljanje odnosa na zaupanju, zavarovanje gotovosti uporabnika
15	..... soočali z možnostjo, da je predmet lahko sam izgubil, spet založil v svojem neredu		
16	..... lahko pogrešano stvar kupi oz. nadomesti z novim predmetom. Največkrat je založil svojo osebno izkaznico ali mesečno vozovnico	Pravica do napake, zmote	Ozaveščanje, spoštovanje pravice do zmote
17	Ob sprejemu v stanovanjsko skupino je imel .... težave pri uporabi jedilnega pribora.		
18	..... smo ga učili uporabljati vilice in nož.... (v Zavodu je jedel z žlico, hrano so mu pasirali).	Pomanjkanje osnovnih življenjskih spretnosti-potreba po učenju	
19	..... težave tudi z žvečenjem hrane	motnja v načinu prehranjevanja	

Priloga številka 2 UREDITEV POJMOV

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

1.POTREBA PO BIVANJU V SKUPNOSTI

Potreba po bivanju v skupnosti

01...opazili izrazit strah pred vrnitvijo v Zavod Hrastovec

03...in da raje naredi samomor, kot da se vrne nazaj v Hrastovec

80.. ..sosedji so bili zelo prijazni in tolerantni, nekateri pa bi želeli, da se g.... takoj izseli v dom za ostarele.

Potreba po varnosti

04.. smo vedno pomirili in mu zagotovili, da ni nobenega razloga za strah.

81... tako želel, da bi zbujal čim manj pozornosti s svojimi trenutnimi nezmožnosti, da se je hotel čimprej naučiti zgoraj omenjenih spretnosti....

smo povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu«.

potrebo po možnosti novih spoznanj.

....zelo kratkem obdobju je brez večjim težav osvojil novo lokacijo, blok, vrata«

2.POTREBA PO OSMIŠLJANJU ŽIVLJENJSKIH DOGODKOV

Alternativne taktike za osmišljanje situacij (naloge strokovnih delavcev kot odgovor na potrebe)

3.POTREBA PO GOTOVOSTI

-potreba po varnosti (posledica hospitalizma)

05.....zaradi slabih preteklih izkušenj iz bolnišnice Polje (kraja osebnih predmetov)...

07....Opazili smo izrazito močan strah pred krajo osebnih predmetov (denarja, pesmic...).

32.. .....od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebelji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila

35.. ...je iz strahu oz. zaradi nezaupanja do sosoživalcev hrano skrival v svoji sobi

86... Še vedno je hrano shranjeval v sobi...

-potreba po ponovnem učenju

Osnovnih življenjskih spretnosti

17...Ob sprejemu v stanovanjsko skupino je imel .... težave pri uporabi jedilnega pribora.

24... Prav tako so se pojavile težave pri pripravi enostavnega obroka

25.... se e je čutil zmožnega, da bi se z dodatno pomočjo dežurnih delavcev naučil skuhati mleko oz. čaj na električnem štedilniku,

31.....v začetku potreboval bolj intenzivno in podrobnejšo pomoč in podporo pri navajanju na osebno higieno (opominjanje na redno kopanje, pomoč pri pripravi na redno kopanje, opominjanje na redno preoblačenje, pomoč pri pripravi čistega prerila, navajanje na odlaganje perila....)

34... od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekcijiranju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo, svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene

Prav zaradi nakopičenih predmetov oz nereda v sobi, se je večkrat pojavil problem, da je pogosto založil kakšen dokument

77..smo na selitev pripravljali tudi tako, da smo skupaj z njim selekcijirali potrebne in nepotrebne stvari, ki so se nabrale v teh letih (selil se je v manjše prostore) in mu pomagali pri pakiranju stvari v škatle.

85....vendar smo g... v takih samoiniciativnih situacijah ponudili pomoč še pri ostalih večjih predmetih (stare reklame, časopisi, premajhne obleke...)

91....Predvsem pri g. ... nastal problem prehranjevanja, saj je bil še vedno nezmožen priprave samostojnega obroka,

119...Spodbujamo ga tudi, da nova očala pospravi v škatlo za očala, ko jih ne potrebuje (samo za branje).

Socialne spretnosti
-Posledica hospitalizma

22.... smo opazili, da je vedno, ko je hotel vzeti hrano iz hladilnika ali oditi na stranišče, predhodno prosil za dovoljenje

Spretnosti za življenje

.nesamostojen pri jemanju predpisane terapije
...učenje upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi (zaradi omejitve opomba)

Spretnosti za življenje v skupnosti

38.... pozabil oz. imel težave pri ponovnem spoznavanju določenih predelov Ljubljane
41 ..... začetku še potreboval pomoč pri spoznavanju nove okolice, kjer so bile organizirane prostočasne dejavnosti v različnih društvih (Altra, Paradoks
47 .....Zaradi nesamostojnosti pri urejanju dokumentacije...
49..... Na začetku je bilo potrebno učenje uporabe telefona,radia..

Po zagovornikih, spremljevalcih, razlagalcih

45.. .....spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih.

-potreba po pomoči

226..tako da je pri urejanju pravno formalnih zadev potreboval spremstvo in pomoč strokovnih delavcev .
..Prav tako je enkrat mesečno potreboval spremstvo strokovnih delavcev na redne kontrole k lečečemu psihiatru

-Potreba po razvijanju udeležbe

76.... postopoma pripravljali na novo lokacijo. in sicer z učenjem spoznavanja nove okolice, vožnje z avtobusi
155.... pomoč in podporo pri osvojitvi nove lokacije (uporaba dvigala, avtobusa, odklepanje vhodnih vrat bloka in stanovanja).

- Potreba po večanju izbire nad svojim življenjem

82.....zelo kratkem obdobju je brez večjim težav osvojil novo lokacijo, blok, vrata
83.....Selekcije nekaterih predmetov, ki jih ni 'potreboval', se je pogosto lotil kar sam in nas zjutraj prijetno presenetil z novo podobo svoje sobe.
84....bolj malo opazilo, ker se je bolj osredotočil na njemu nepotrebne predmete, torej papirje, listke,
89... se je . spremenil sistem financiranja mreže stanovanjskih skupin, vsak stanovalac je dobil individualni mesečni znesek za prehrano in žepnino
90... s sistemom financiranja se je spremenil tudi ritem in način prehranjevanja stanovalcev v stanovanjskih skupinah
.... želi,da ga na redne kontrole k lečeči psihiatrinji spremljamo strokovni delavci.
96.... začel pritoževati, da je hrana v restavraciji predraga.
145.. ... je sam opazil, ko smo mu pripravili zdravila v njegovo škatlico, da so drugačna
158..Odklanjal je sodelovanje pri selitvi.
167... se je g.odločil, da bo poskusil vsak dan hoditi na kosilo v domačo gostilno v Stari Ljubljani,
180...g na lastno željo poskusil ukiniti zdravila za spanje, ki so mu bila predpisana po potrebi in brez katerih po prihodu iz bolnice Polje ni mogel zaspati
187..počuti bolj varnega, če mu zdravila pripravijo strokovni delavci.
202.. Še vedno prinaša in zbira njemu pomembne stvari
211..Proti konca leta 2006 se z g ..dogovarjamo, da mu bomo ponudili pomoč pri menjavi tolarjev v novo valuto
213....se sam loti praznjenja žepov plašča..

263.. Prve dni je kljub dogovoru, da bo počival, šel na večerne maše v cerkev, zaradi česar so se bolečine v križu povečale. Le to ga je ustavilo in je nato spoštoval dogovor, da bo, po strogih navodilih njegove osebne zdravnice, počival

-potreba po možnosti pridobivanja novih izkušenj na podlagi osvojenih spretnosti za življenje v skupnosti

30.. Po določenem obdobju ga je bilo potrebno le še spomniti na določena opravila, ki jih je zelo natančno in lepo naredil sam

73..Predpisano medikamentozno terapijo, katero smo strokovni delavci pripravljali v posebnih posodicah za zdravila, je g. že redno in vestno jemal.

92.. ..vendar pa je že brez večjih težav uporabljal vilice in nož

120... že brez dodatnega spremljevalca (strokovnega delavca) hodil k svoji osebni zdravnici

190..V izjemnih primerih (bolezen, poškodba) pa še vedno potrebuje spremstvo strokovnih delavcev

227.. še vedno ni potrebno spremljati k splošnemu lečečemu zdravniku, ko gre za rutinske preglede

219..Do maja 2007 pri g. ni bilo zaznati nobenih bistvenih sprememb. G.V je, kot že leta doslej, enkrat na teden izrazil potrebo po pomoči pri skrbi za bivalno okolje

221.. je bilo potrebno spomniti, da poskrbi za svojo osebno higieno in, da se redno preoblači.

222.. je imel g.V zagotovljen tudi en topel obrok

4. ZAVAROVANJE GOTOVOSTI UPORABNIKA

-Potreba po pomoči pri vračanju v vsakdanje življenje po dolgoletni hospitalizaciji

učenje osnovnih življenjskih spretnosti

18..... smo ga učili uporabljati vilice in nož.... (v Zavodu je jedel z žlico, hrano so mu pasirali).

...19... težave tudi z žvečenjem hrane

...20..... smo ga naučili rezati meso na drobne koščke.

36.. .... večkrat na teden preverjali, da v sobi ni ostala hitro pokvarljiva hrana....

pomoč pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih spretnosti

77.. ..... smo na selitev pripravljali tudi tako, da smo skupaj z njim selekcionirali potrebne in nepotrebne stvari, ki so se nabrale v teh letih (selil se je v manjše prostore) in mu pomagali pri pakiranju stvari v škatle.

spodbujanje participacije k skupinski dinamiki

27.. Spodbujali smo ga, da je pomagal pri pripravi obroka in opravilih, katera je zmogel (lupljenje krompirja, dolivanje vode, poiskati osnovne sestavine, priprava mize...)

28.. ..... v začetku z minimalno pomočjo strokovnih delavcev

29..participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju

učenje asertivnih veščin

23.. Opogumljali smo ga, da si samostojno vzame hrano in uporablja skupne prostore

37.. opogumljali k uporabi hladilnika

učenje spretnosti za življenje v skupnosti

39.. ..... ponovno po zelo podrobnih korakih naučili vožnje z avtobusom (vstopna/izstopna postaja, prava številka avtobusa...)

40.... smo mu pomoč in podporo pri spoznavanju bližnje okolice (trgovina, cerkev, avtobusna postaja) in ostalih predelov mesta

76.. .... postopoma pripravljali na novo lokacijo. in sicer z učenjem spoznavanja nove okolice, vožnje z avtobusi..

93.. je vsaj štirikrat na teden prehranjeval v različnih restavracijah (poceni),.... kar smo ga predhodno naučili

pomoč pri zadovoljevanju spretnosti za življenje v skupnosti

64.. ....smo v prostem času pretipkavali pesmice, da so bile arhivirane v boljši obliki.

66.. Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko.

sodelovanje z prostovoljci

65..Za pomoč smo prosili tudi študente prostovoljce.

ocena tveganja

42.. ....učili tudi varnega prečkanja ceste (počakati na zeleno luč, pogledati ali je prazna cesta...). S tem smo zmanjšali tveganje nesreče zaradi nepozornosti na avto in tudi vlak

57.. Želel si je videti papeža v Ljubljani in v Mariboru

58...omogočili, da ga je videl (priprava zdravil, napisane pomembne telefonske številke, priprava prtljage, organizacija spremljevalca

78..smo povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu

79.. ..... zmanjšali pozornost » radovednih sosedov« ob kakšnih nepredvidljivih situacijah (pozvonil na napačna vrata, odklepal napačna vrata

95.. Pozorni smo bili le ... da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi

delo z skupino

98.. .... pomagali pri razporejanju denarja oz bili zagovorniki (pregled vsakodnevnih računov iz trgovine), da je bila nabava hrane finančno pravična za oba.

mediatorji

99.. pogosto vzrok konfliktnih situacij med sostanovalci v stanovanjski

učenje spretnosti za življenje

44.. Postopno (prisotnost, kasneje le spominjanje ob določeni uri na zdravila) smo ga navajali na samostojno jemanje terapije v pripravljenih posodicah za zdravila.

51.. ...učenje upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi

pomoč pri zadovoljevanju spretnosti za življenje

44.. ..... je bilo ...potrebno ponuditi pomoč in podporo pri urejanju osebnih dokumentov (osebna, zdravstvena izkaznica

pomoč pri obnavljanju stikov oz socialnih spretnosti

53.. Vsako leto je ob večjih praznikih s pomočjo strokovnih delavcev pisal voščilnice svojim sorodnikom

spremljevalci

45.. .....spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih.

54..Pred dnevom mrtvih so strokovni delavci ... spremljali na pokopališče, kjer so pokopani njegova mama, oče in sestra

sodelovanje z drugimi službami

21.....Naročili smo ga tudi k zobozdravniku, da mu uredi novo zobno protetiko

sprejemanje drugih interpretacijskih okvirjev

70.. Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar...
72.. Od tega vedenja smo ga sproti odvrčali ..smo bili bolj pozorni na poškodbe na roki (ožgane prste)

-Potreba po pomoči strokovnih delavcev pri skrbi za zdravje

Pomoč pri odpravljanju težav zaradi starosti

pomoč pri osnovnih življenjskih spretnosti

127... prinašal hitro pokvarljivo hrano.... svojo hrano je večkrat pozabil
130..... potreboval je vsakodnevno pomoč pri skrbi za osnovno higieno
.. zalagal osebne dokumente oz jih izgubljal..

133... Tudi strokovno mnenje psihiatrinje je bilo, da se te težave pojavljalo bolj zaradi starosti, kot pa kakršnikoli znakov za poslabšanje psihičnega zdravstvenega stanja.

Podpora....spretnosti za življenje

...129.... potrebno opozarjati na jemanje medikamentozne terapije

- zaradi spremenjene medikamentozne terapije

101...Po 14 dneh smo strokovni delavci in njegovi sostanovalci opazili spremembe v njegovem vedenju...je postajal čedalje bolj nemiren..

-Zavarovanje uporabnikovih interesov v času »drugačnih begov » iz ustaljene situacije

-Potreba po intenzivnem spremljanju zdravstvenega stanja

Potreba po varnosti

103... Povečali smo celodnevno prisotnost strokovnih delavcev ... v stanovanjski skupini, tudi med vikendom

Potreba po pomoči

244.. ... poslabšale, tako da je potreboval pomoč in podporo strokovne delavke in sodelavca bolj intenzivno. Pri ostalih... sedaj potrebna vsak dan (pri skrbi za sebe, za bivalno okolje).

Potreba po mediaciji

239.. izbruhi so se pojavljali čedalje pogosteje, tudi v večernih urah in ob vikendih, tako, da smo morali pogosto intervenirati v sami stanovanjski skupini, kakor kot tudi v bližnji okolici
150...je bil izredno moteč za ostale sostanovalce. Ponovno je prinašal staro, pokvarjeno hrano, ponoči je zbujal sostanovalce, da ne more spati

-zaradi spremenjene medikamentozne terapije

101...Po 14 dneh smo strokovni delavci in njegovi sostanovalci opazili spremembe v njegovem vedenju...je postajal čedalje bolj nemiren..

-Potreba po zdravljenju v instituciji

104.... bili pripravljani na možno hospitalizacijo, s katero se je strinjal tudi g. .. saj je bil že povsem izmučen.
107....14.12.2001 prva prostovoljna hospitalizacija g. v bolnici Polje po letu 1992, ko je prišel iz Zavoda Hrastovec.

136.....Kljub povečani prisotnosti strokovnih delavcev v stanovanjski skupini in rednem jemanju spremenjene medikamentne terapije se zdravstveno stanje g ni izboljšalo.

151.. Kljub posredovanju strokovnih delavcev, se njegovo vedenje oz zdravstveno stanje ni izboljšalo.

153...Decembra 2003 je sam izrazil željo, da bi bil rad hospitaliziran. v bolnico Polje ...

240.. Strokovna delavka in sodelavec sta bila pogosteje prisotna, spremljala sta jemanje medikamentozne terapije, vendar se stanje ni izboljšalo.

164.. Kljub terapiji se njegovo stanje po enem tednu ni izboljšalo. g. je sam želi biti hospitaliziran

245.. Konec junija 2007 je bil g. V. prostovoljno hospitaliziran v bolnici Polje.

Potreba po zavarovanju interesov v času zdravljenja v bolnici

Po varnosti

108.. V obdobju hospitalizacije smo strokovni delavci štirikrat na teden obiskovali g. .. v bolnici, da smo mu zagotavljali občutek varnosti, zaupanja, da se bo vrnil v stanovanjsko skupino...

246.. V času zdravljenja v bolnici smo g. V. intenzivno spremljali in ga obiskovali v bolnici, ter mu tako nudili občutek varnosti

Po spremljevalcih, zagovornikih

143...prišli iskat v bolnico Polje, kjer nam je osebje bolnice pripravilo nova zdravila za g... in ga spremljali domov..

147...Ponovno se vrnemo po prava zdravila, ki g. pomagajo, da lahko ponoči normalno spi. Vikend brez večjih težav preživi v stanovanjski skupini.

Po gotovosti

154..V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g. ... pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino.

Potreba po zagovornikih v času zdravljenja v instituciji

139...Strokovni delavci smo prosili oddelčno psihiatrinjo za strokovno mnenje o razlogih poslabšanja psihičnega stanja g. V

141...Zaradi očitnih nesoglasij z njegovo psihiatrinjo iz bolnice Polje ...smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, in prosili, da posreduje oz spremlja njegovo zdravljenje

-potreba po »rehabilitaciji« nadaljevanje in obnavljanje vsakdanjega življenja ob morebitni hospitalizaciji

Potreba po varnosti

109... Po enem mesecu je bil odpuščen iz bolnice, zato smo povečali prisotnost, da se je lahko brez večjih težav ponovno vključil v vsakdanje življenje.

249.. obdobju povečala prisotnost v stanovanjski skupini, da se je g V. postopoma vrnil v običajno vsakodnevno življenje.

Pomoč pri vračanju v vsakdanje življenje

110... Po odpustu iz bolnice Polje je imel povečano medikamentozno terapijo (dodatna opoldanska terapija), zato so se pojavljale težave pri jemanju zdravil, ker ni bil vajen opoldne jemati terapije.

148.. tudi po odpustu iz bolnice ni v dobrem psihičnem stanju. Ni bil zainteresiran za udeleževanje prostočasnih dejavnosti, ...ni sprejemal pomoči strokovnih delavcev pri učenju skrbi za osebno higieno

149.. Medikamentno terapijo je jemal le še ob pomoči strokovnih delavcev...

157.. odpustu iz bolnice spet v slabem zdravstvenem stanju, predvsem zaradi spremenjene terapije, ki mu očitno ni ustrezala, ..so bile priprave na preselitev izredno težavne.

161.....je bilo potrebno tudi vsak dan paziti, da je pojedel vsaj en topel obrok.

5.POTREBA PO TVEGANJU

Možnost novih doživetij in spoznanj

učenje spretnosti za življenje v skupnosti

42.....učili tudi varnega prečkanja ceste (počakati na zeleno luč, pogledati ali je prazna cesta...).

57... Želel si je videti papeža v Ljubljani in v Mariboru

58....omogočili, da ga je videl (priprava zdravil, napisane pomembne telefonske številke, priprava prtljage, organizacija spremljevalca

78.....smo povečali prisotnost, da smo ga učili vožnje z dvigalom, prepoznanja vhodnih vrat stanovanja, odklepanja vhodnih vrat bloka oz odpiranja vrat po domofonu

79.. ..... zmanjšali pozornost » radovednih sosedov« ob kakšnih nepredvidljivih situacijah (pozvonil na napačna vrata, odklepal napačna vrata

82.. zelo kratkem obdobju je brez večjim težav osvojil novo lokacijo, blok, vrata

95... Pozorni smo bili le ... da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi
156... pri osvajanju nove okolice opominjali na varno prečkanje ceste in železniške proge.
215... Spodbujamo ga da bi šli predvsem zaradi varnosti z njim (zaradi kraje), in da naj se odloči.
216.. G. sam zamenja denar in prinese pokazat listek in denar /evre. Vse se natančno ujema
256..Zaradi zdravstvenih težav (težko hodi, težko dviguje noge) smo naredili oceno tveganja (velika možnost poškodbe) pri kopanju
257...smo uredili varno kopanje (ročaj za držanje, podloga proti zdrsu) v tuš kabini, kar je za g V. lažje kot kopalna kad, kjer mora visoko dvigniti noge in je nevarnost poškodbe večja V času njegovega kopanja je tudi vedno nekdo prisoten (strokovni delavci ali sostanovalci).

6.SPREJEMANJE NESMISLA

32.. od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebelji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila
34.. ..... od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekcioniranju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo, svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene svinčnike, ženske in otroške obleke
69.. ... opazili, da je g.... v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja (ima žepnino, prodajal je svojo pesniško zbirko), da je (v začetku njegove namestitve), znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar
70.. Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar...

B.STANOVANJE

1.POTREBA BITI NEKJE

-bivališče

... še vedno vključen v program Mreže stanovanjskih skupin. Živi v štirisobnem stanovanju v centru mesta Ljubljane.

-stalni naslov

.stalno prijavljen na lokaciji, kjer je locirana stanovanjska skupina

-prostor za shranjevanje svojih potrebščin in drugih stvari

potreba po varnosti

08....kjer je lahko varno zaklenil svoje pomembne osebne stvari

-prostor za organizacijo identiteto

32.. .....od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebelji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila
202.. Še vedno prinaša in zbira njemu pomembne stvari

-prostor za zasebnost

08.. ..dobil ključ od sobe in od omarice, kjer je lahko varno zaklenil svoje pomembne osebne stvari

184.. se počuti dobro, ker ima svojo sobo.

-bivati skupaj z drugimi ljudmi

-učenje »od učenih« socialnih spretnosti, ki so posledica hospitalizma

06.. ... nezaupljiv do novih sostanovalcev.

10.. zelo razburil, začel kričati in obtoževati sostanovalce.

35.. je iz strahu oz. zaradi nezaupanja do sostanovalcev hrano skrival v svoji sobi.

88.. Hrane sicer ni shranjeval v sobi zaradi nezaupanja do sostanovalcev, da bi mu jo pojedli, ampak predvsem zato, da je ni pozabil jesti,...

131.. ni več obtoževal sostanovalce, da so ga ukradli

185.. Omenil je obiske pri sosoanovalcu, včasih tudi v poznih nočnih urah, ki so ga s preglasno glasbo tudi zbudili.

186.. Z drugim sosoanovalcem se razume, vsako jutro ga čaka skodelica kave.

2.STANOVANJSKO RAZMERJE

-lahka dostopnost

155.. .... pomoč in podporo pri osvojitvi nove lokacije (uporaba dvigala, avtobusa, odklepanje vhodnih vrat bloka in stanovanja

-stabilno razmerje

G V ima urejeno stalno bivališče, kjer živi.

-potreba po posebnih prostorih(stanovanjske skupine.)

Živi v stanovanjski skupini

C.VSAKDANJE ŽIVLJENJE

1.GOSPODINJSTVO

učenje

27.. Spodbujali smo ga, da je pomagal pri pripravi obroka in opravilih, katera je zmogel (lupljenje krompirja, dolivanje vode, poiskati osnovne sestavine, priprava mize

29.. participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju ...

91.. Predvsem pri g. ... nastal problem prehranjevanja, saj je bil še vedno nezmožen priprave samostojnega obroka,

204.. Skupaj z njim izvedemo več »čistilnih akcij«.

222.. V tem obdobju je imel g.V zagotovljen tudi en topel obrok

potreba po vključevanju v skupnost

možnost prevzemanja različnih vlog

93.. je vsaj štirikrat na teden prehranjeval v različnih restavracijah (poceni).. kar smo ga predhodno naučili

167.. se je g.odločil, da bo poskusil vsak dan hoditi na kosilo v domačo gostilno v Stari Ljubljani

223.. obrok v njemu znani restavraciji, kamor je vsak dan tudi redno hodil

spoštovanje

234..Gospodinjska opravila g. V opravlja v okviru svojih zmožnosti.

235..Z ostalimi sosoanovalci smo se dogovorili, da g.V, glede na to, da je star že 75 let, ni potrebno več opravljati gospodinjskih opravil, kot je na primer čiščenje stanovanja.

2.PROSTI ČAS

Vključevanje v skupnost, v društva

56 .... Ožja okolica (cerkev,soseka) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlet

194.. Pisnemu povabilu na kakšno prireditev pa se še vedno z veseljem odzove. Spoznava nove ljudi iz bližnje cerkve na novi lokaciji in se raje udeležuje njihovih prireditev

172..Opazili smo, da so ga spet začele zanimati tudi stare prostočasne dejavnosti,

173.. ...tako sta se strokovna delavca sproti z njim dogovarjala, kdaj bo v stanovanjski skupini

spretnosti

61.. Njegova največja želja pa je še vedno bilo pisanje pesmi.

62..Vsak prosti trenutek je izkoristil za pisanje nove pesmi.....

63.. ..... smo našli veliko število pesmi, ki jih je pisal še v Hrastovcu. Nekatere so bile napisane še pred bivanjem v Hrastovcu

64.. ....smo v prostem času pretipkavali pesmice, da so bile arhivirane v boljši obliki

174.. Ponovno je začel pisati pesmi

Druženje z prostovoljci

176.. ...mu organizirali tudi prostovoljce študente , predvsem za druženje oz pisanje pesmic

pomembni dogodki

124.. V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti.

125.. V mesecu septembru g. v za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra

vzajemno spoznavanje z strokovnjaki

181... Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan

196.. Popoldne gre rad počivat.

D.DELO IN DENAR

1.Invalidnost

Potreba po dodatnem zaslužku

66. Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko.

67..Denar od prodanih knjig je dobil g ..

69.. ... opazili, da je g.... v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja (ima žepnino, prodajal je svojo pesniško zbirko), da je (v začetku njegove namestitve), znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar

2.Denar

potreba po denarju

69.. ... opazili, da je g.... v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja (ima žepnino, prodajal je svojo pesniško zbirko), da je (v začetku njegove namestitve), znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar

89.. se je . spremenil sistem financiranja mreže stanovanjskih skupin, vsak stanovalec je dobil individualni mesečni znesek za prehrano in žepnino

95.. Pozorni smo bili le ... da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi.

122.. .... več denarja za osebne potrebe in prehrano, tudi privarčevanega denarja, se »neprimerno« vedenje še vedno občasno pojavlja (pobiranje cigaretnih ogorkov, beračenje, brskanje po smeteh

216.. G. sam zamenja denar in prinese pokazat listek in denar /evre. Vse se natančno ujema.

231.. je menil, da je dobil, kljub temu, da je nekaj privarčeval, premalo denarja.

242.. V tem obdobju se je pojavilo tudi njegovo »neprimerno« vedenje, kot je beračenje za cigarete in za denar, čeprav ni imel razloga za takšno početje

učenje spretnosti za življenje

50.. Zaradi nizkih dohodkov (žepnina)je bilo potrebno ...

51...učenje upravljanja z denarjem za osebne potrebe, pomoč in podpora pri nabavi

70.. Od tega »neprimernega« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. . In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar...

211.. Proti konca leta 2006 se z g ..dogovarjamo, da mu bomo ponudili pomoč pri menjavi tolarjev v novo valuto

212..Spodbujamo ga, da sam pregleda žepe hlač, plašča. oz po sobi, če ima shranjen denar

232.. Te zaplete bolj pripisujemo starostnim težavam, saj smo mu zadevo pojasnili. Našo razlago je razumel, vendar je naslednjič na to že pozabil in vsa zadeva pojasnjevanja (individualni razgovori) se je ponovila

Ocena tveganja

95.. Pozorni smo bili le ... da je imel pri sebi le manjšo količino denarja (zaradi kraje), večjo količino denarja pa je puščal doma v zaklenjeni omarici v svoji sobi.

3. Neplačano delo in druge dejavnosti

možnosti koristne brezposelnosti

- 61.. Njegova največja želja pa je še vedno bilo pisanje pesmi.
 62.. Vsak prosti trenutek je izkoristil za pisanje nove pesmi....
 63.. ..... smo našli veliko število pesmi, ki jih je pisal še v Hrastovcu. Nekatere so bile napisane še pred bivanjem v Hrastovcu.
 64...smo v prostem času pretipkavali pesmice, da so bile arhivirane v boljši obliki. 174...Ponovno je začel pisati pesmi

učenje osnovnih življenjskih spretnosti

27..Spodbujali smo ga, da je pomagal pri pripravi obroka in opravilih, katera je zmožel (lupljenje krompirja, dolivanje vode, poiskati osnovne sestavine, priprava mize

možnost prevzemanja različnih vlog v vsakdanjem življenju-recipročnost

29..participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju

174...Ponovno je začel pisati pesmi

234.. Gospodinjstva opravila g. V opravlja v okviru svojih zmožnosti.

E.INTERAKCIJSKI PREKRŠKI

1.Interakcijski prekrški

Posledica hospitalizma

09...če določene osebne stvari ni takoj našel (založil, pozabil kam je odložil, nered),

10...zelo razburil, začel kričati in obtoževati sostanovalce

32.....od začetka bivanja v svoji sobi kopiči zanj pomembne predmete (na začetku bivanja več kot 50 škatlic vžigalic, zamaški, pokvarjeni svinčniki, stare reklame, žebliji, kamni, kosi lesa, ženska in otroška oblačila

68.... opazili, da je na sprehodih po mestu pogosto pobiral smeti, ogorke, žeblje...(veliki zbiratelj).

69..... opazili, da je g.... v mestu, kljub temu, da mu ni primanjkovalo denarja (ima žepnino, prodajal je svojo pesniško zbirko), da je (v začetku njegove namestitve), znane ali neznane ljudi pogosto prosjačil za denar

71... je pogosto (na začetku bivanja) rad preizkušal svojo bolečino, in sicer tako, da je polagal roke na vročo ploščo, prijel vročo vodo ali pustil prižgano cigareto, da mu je zgorela do prstov.

122.... več denarja za osebne potrebe in prehrano, tudi privarčevanega denarja, se »neprimerno« vedenje še vedno občasno pojavlja (pobiranje cigaretnih ogorkov, beračenje, brskanje po smeteh

170...Občasno smo opazili, da se je pojavilo »neprimerno vedenje«, predvsem prosjačenje za cigarete, katere bi si lahko glede na privarčevani denar in mesečno žepnino kupil tudi sam.

-dedramatizacija

11.. ..... takoj pomirili,

12...prav tako tudi sostanovalce, ki so se razburili zaradi krivičnega obtoževanja

-sprejemanje drugih interpretacijskih okvirjev

13.. ..... smo takoj ponudili pomoč pri iskanju izgubljenega predmeta

14...obljuba, da bomo stvar skupaj poiskali takoj, ko bomo prisotni v stanovanjski skupini

-interes drugih za nenavadna doživetja

34 ... od začetka bivanja izraža potrebo po pomoči pri pospravljanju in selekciananju zanj pomembnih stvari (pesmice v eno škatlo,svinčnike v drugo) in nepomembnih stvari, katere lahko odvržemo le z njegovim dovoljenjem (stare reklame, zlomljene svinčnike, ženske in otroške obleke....).

70.. Od tega »neprimerne« vedenja smo ga odvrčali le, ko smo ga pri tem »zasačili«. . In še takrat bolj na sprejemljiv način, v smislu, da mu tega ni potrebno delati, ker ima denar...

72.. Od tega vedenja smo ga sproti odvrčali ...smo bili bolj pozorni na poškodbe na roki (ožgane prste)

-zavarovanje uporabnikovih interesov v času odsotnosti »begov« iz ustaljene situacije

potreba po zaupnikih, razlagalcih, prevajalcih

160...je bil vsak dan brez volje, nemotiviran za kakršnokoli dejavnost. Jezil se je zaradi malenkosti, vse dejavnosti in opravila, ki jih je že opravljal brez pomoči (skrb za osebno higieno, preoblačenje, čiščenje sobe), je opravljal s težavo, odklonilno.

...241 tudi v času njegovega prehranjevanja v restavraciji, saj je tudi tam prihajalo do zapletov. G. V. se je razburjal in glasno vpil

242.. V tem obdobju se je pojavilo tudi njegovo »neprimerno« vedenje, kot je beračenje za cigarete in za denar, čeprav ni imel razloga za takšno početje

243.. Strokovna delavka je morala intervenirati predvsem v vlogi kulturne zagovornice tudi v teh situacijah, da ne bi prišlo do zapletov v restavraciji oz. v neposredni okolici.

2. Potreba po zaupnikih, razlagalcih, posrednikih in »kulturnih zagovornikih«

-Potreba po gotovosti

45....spremljati in biti v vlogi neposrednega sogovornika oz. zagovornika pri osebnemu zdravniku, lečečemu psihiatru in pri ostalih preventivnih pregledih.

-potreba po tveganju

261... Zaradi zelo počasne hoje, zunanjšega videza (nagnjen v eno stran), predvsem pa zaradi ocene tveganja (nevarnost nesreče zaradi možnega padca), smo g V. vsakodnevno spremljali.

F.STIKI IN DRUŽABNOST

1.STIKI

-normativni oz normalni stiki

stiki z strokovnimi delavci stanovanjske skupine

124.. V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti

169..Večkrat smo se mu za družbo in zaradi dobrega vzdušja pridružili tudi strokovni delavci

176.. mu organizirali tudi prostovoljce študente , predvsem za druženje oz pisanje pesmic

181... Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan

stiki iz bližnje okolice

56 .... Ožja okolica (cerkev,soseska) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlete

193...Socialne stike iz lokacije, ko je bil sprejet v stanovanjsko skupino, še vzdržuje, vendar bolj redko

-informativni

57... Želel si je videti papeža v Ljubljani in v Mariboru

58.. ....omogočili, da ga je videl (priprava zdravil, napisane pomembne telefonske številke, priprava prtljage, organizacija spremljevalca

211.. Proti konca leta 2006 se z g ..dogovarjamo, da mu bomo ponudili pomoč pri menjavi tolarjev v novo valuto

224.. Za zajtrk in večerjo si je kupoval sam v bližnji trgovini

225.. .je samostojno uporabljal sredstva javnega prevoza.

-usodni

stiki z ljudmi, ki jih je usoda pripeljala v podobno situacijo

41.. začetku še potreboval pomoč pri spoznavanju nove okolice, kjer so bile organizirane prostočasne dejavnosti v različnih društvih (Altra, Paradoks..)

125.. V mesecu septembru g. v za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra.

-po vzajemni solidarnosti in pomoči-poleg praktičnih tudi normativno vrednost

29.. participiral pri skupnih opravilih (čiščenje stranišča, pometanje kuhinje, pospravljanje sobe, pomoč pri pranju ...

Potreba po spremljevalcih, razlagalcih

54.....Pred dnevom mrtvih so strokovni delavci ... spremljali na pokopališče, kjer so pokopani njegova mama, oče in sestra

-podpora

197.. Stike s sorodniki vzdržuje preko novoletnih voščilnic.

262.. Zaradi nastalih težav in zdravniškega mnenja, da mora počivati, je g. V. prekinil tudi zunanje socialne stike, v kar ga je bilo izredno težko pregovoriti.

2. DRUŽABNOST

Potrebo po širjenju mreže

55.....ni imel težav pri navezovanju novih socialnih stikov

194.. Pisnemu povabilu na kakšno prireditev pa se še vedno z veseljem odzove. Spoznava nove ljudi iz bližnje cerkve na novi lokaciji in se raje udeležuje njihovih prireditev

Potrebo po prisotnosti v javnosti in skupnosti

56 .... Ožja okolica (cerkev,soseska) ga je lepo sprejela, zlasti ljudje iz cerkve, s katerimi še danes občasno hodi na izlete

193...Socialne stike iz lokacije, ko je bil sprejet v stanovanjsko skupino, še vzdržuje, vendar bolj redko

194.. Pisnemu povabilu na kakšno prireditev pa se še vedno z veseljem odzove. Spoznava nove ljudi iz bližnje cerkve na novi lokaciji in se raje udeležuje njihovih prireditev

-vključenost v društva in druge oblike asociativnosti

59... se je zelo rad udeleževal prostočasnih dejavnosti v različnih društvih

172...Opazili smo, da so ga spet začele zanimati tudi stare prostočasne dejavnosti,

195.. Sam pravi da je že star in da se mu več ne da toliko udeleževati prostočasnih dejavnosti.

228.. V tem obdobju se je še vedno samostojno udeleževal prostočasnih dejavnosti v okviru društva Altra, predvsem tistih, ki so ga zanimale.

Potrebo po obnavljanju stika z svojci in drugimi bližnjimi

52..... je želel obdržati stike s sorodniki.

53 Vsako leto je ob večjih praznikih s pomočjo strokovnih delavcev pisal voščilnice svojim sorodnikom

Potrebo po pomoči in podpori strokovnih delavcev

53 Vsako leto je ob večjih praznikih s pomočjo strokovnih delavcev pisal voščilnice svojim sorodnikom

54.....Pred dnevom mrtvih so strokovni delavci ... spremljali na pokopališče, kjer so pokopani njegova mama, oče in sestra

123...S pomočjo strokovnih delavcev obišče svojega brata (edini živeči od bratov in sester) v domu starejših občanov v Metliki

189.. Želi si videti domači kraj, rojstno hišo in svoja nečaka, s katerima še ohranja stike

217.. Konec leta 2006 po vnaprej dogovorjenem terminu (sobota dopoldan)g ..s pomočjo strokovnih delavcev obišče svoja nečaka v svoji rojstni vasi.

218.....V času obiska so prišli g. pozdravit tudi stari prijatelji, katerih ni videl odkar je odšel v Ljubljano

Potrebo po vzajemnem spoznavanju s strokovnjaki

169..Večkrat smo se mu za družbo in zaradi dobrega vzdušja pridružili tudi strokovni delavci.

181... Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan.

183.. Proti koncu leta se udeleži tradicionalne novoletne zabave, kjer skupaj z nami praznuje do jutranjih ur (pleše in se zabava ob novodobni glasbi).

-spremljevalci

- 39.. ..... ponovno po zelo podrobnih korakih naučili vožnje z avtobusom (vstopna/izstopna postaja, prava številka avtobusa...)
- 40.. .... smo mu pomoč in podporo pri spoznavanju bližnje okolice (trgovina, cerkev, avtobusna postaja) in ostalih predelov mesta
- 41.. ...začetku še potreboval pomoč pri spoznavanju nove okolice, kjer so bile organizirane prostočasne dejavnosti v različnih društvih (Altra, Paradoks..)
- 42.. ....učili tudi varnega prečkanja ceste (počakati na zeleno luč, pogledati ali je prazna cesta...). S tem smo zmanjšali tveganje nesreče zaradi nepozornosti na avto

G..INSTITUCIONALNA KARIERA

1.BOLNIŠNIČNO ZDRAVLJENJE

-možnost zapustiti zdravljenje

154.. V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g. ... pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino.

-večanje izbire zdravljenja in strokovnjakov
potreba po zagovornikih

138.. ... smo opazili, da je bil v času hospitalizacije (po 2 mesecih hospitalizacije) g. .. v zelo slabem psihofizičnem stanju (občutno shujšan, prestrašen).

139..Strokovni delavci smo prosili oddelčno psihiatrinjo za strokovno mnenje o razlogih poslabšanja psihičnega stanja g

140..Njeno strokovno mnenje je, da poslabšanje psihofizičnega stanja pri g ni nenavadno, glede na to, da ima g.v zaradi starosti napovedano (strokovno mnenje psihiatra iz Hrastovca) slabo prognozo in, da je zelo malo verjetnosti, da se bo g. v ponovno vključil v vsakdanje življenje v stanovanjski skupini ...

148.. . tudi po odpustu iz bolnice ni v dobrem psihičnem stanju. Ni bil zainteresiran za udeleževanje prostočasnih dejavnosti, ...ni sprejemal pomoči strokovnih delavcev pri učenju skrbi za osebno higieno.

149..Medikamentno terapijo je jemal le še ob pomoči strokovnih delavcev...

150.... je bil izredno moteč tudi za ostale sstanovalce. Ponovno je prinašal staro, pokvarjeno hrano, ponoči je zbujal sstanovalce, da ne more spati...

151.. Kljub posredovanju strokovnih delavcev, se njegovo vedenje oz zdravstveno stanje ni izboljšalo.

153.. Decembra 2003 je sam izrazil željo, da bi bil rad hospitaliziran. v bolnico Polje..

157.. .... odpustu iz bolnice spet v slabem zdravstvenem stanju, predvsem zaradi spremenjene terapije, ki mu očitno ni ustrezala, ...so bile priprave na preselitev izredno težavne.

160.. ...je bil vsak dan brez volje, nemotiviran za kakršnokoli dejavnost. Jezil se je zaradi malenkosti, vse dejavnosti in opravila, ki jih je že opravljal brez pomoči (skrb za osebno higieno, preoblačenje, čiščenje sobe), je opravljal s težavo, odklonilno.

164.. Kljub terapiji se njegovo stanje po enem tednu ni izboljšalo. g. je sam želi biti hospitaliziran.

-možnost učinkovite pritožbe

potreba po zagovornikih

141.. Zaradi očitnih nesoglasij z njegovo psihiatrinjo iz bolnice Polje ...smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, in prosili, da posreduje oz spremlja njegovo zdravljenje.

142....njegovo zdravstveno stanje se je počasi izboljševalo.

143..prišli iskat v bolnico Polje, kjer nam je osebje bolnice pripravilo nova zdravila za g... in ga spremljali domov..

..144.. Dva vikenda so nam pripravili pomanjkljiva ali napačna zdravila za spanje.

...145.. je sam opazil, ko smo mu pripravili zdravila v njegovo škatlico, da so drugačna ...

146..Ko se je podobna situacija zgodila tudi naslednji vikend in g. ni ponoči mogel spati, nas je oddelčna sestra vprašala....če g. ne bi raje ostal kar v bolnici za vikend....

147.. Ponovno se vrnemo po prava zdravila, ki g. pomagajo, da lahko ponoči normalno spi. Vikend brez večjih težav preživi v stanovanjski skupini

-informiranost(o zdravilih in stranskih učinkih, o poteku zdravljenja, alternative,, izven bolnišnične službe, zagovorništvo in pravice,ukinitve kaznovalni vidikov zdravljenja..

100.. Konec leta 2001 je.. njegova lečeča psihiatrinja spremenila (prej več let enako) medikamentozno terapijo.

- 101.. .. Po 14 dneh smo strokovni delavci in njegovi sostanovalci opazili spremembe v njegovem vedenju...je postajal čedalje bolj nemiren..
- 102.. Zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja smo obvestili njegovo lečečo psihiatrinjo, ki mu je (ko smo ga pripeljali na kontrolo) takoj predpisala staro terapijo.
- 103 Povečali smo celodnevno prisotnost strokovnih delavcev ... v stanovanjski skupini, tudi med vikendom
- 104....bili pripravljene na možno hospitalizacijo, s katero se je strinjal tudi g. .. saj je bil že povsem izmučen.
- 107.. 14.12.2001 prva prostovoljna hospitalizacija g. v bolnici Polje po letu 1992, ko je prišel iz Zavoda Hrastovec.
- 134.. Julija 2003 lečeča psihiatrinja g. zamenja staro zdravilo z novim, ker starih zdravil nimajo več v prodaji.
- 135.... v se nekaj dneh zdravstveno stanje opazno poslabša (ne spi, nemiren, zelo otožen, brezvoljen
- 136..Kljub povečani prisotnosti strokovnih delavcev v stanovanjski skupini in rednem jemanju spremenjene medikamentne terapije se zdravstveno stanje g ni izboljšalo.
- 137... je bil ponoči julija 2003 v spremstvu strokovnega delavca prostovoljno hospitaliziran.

2.POTREBA PO DRUGIH SLUŽBAH

Zdravje g. V.

- 238.. Konec maja 2007 pa smo pri g V. začeli opaziti spremenjeno vedenje. Vsakodnevno se je razburil zaradi malenkosti, pogosto smo bili priče nekontroliranega vpitja zaradi
- 250.. Kljub rehabilitaciji po odpustu iz bolnice, v začetku meseca septembra, smo pri g. V. opazili spremembe v njegovem zdravstvenem stanju
- 251.. Hodil je zelo počasi, kar je bilo opazno tudi v njegovem zunanem videzu. Po mnenju njegove lečeče psihiatrinje, je do tega prišlo zaradi povečane medikamentozne terapije, zaradi starosti (75 let) in napredovanja njegove bolezni, za katero je bila že pred 17 leti napovedana slaba prognoza.
- 252.. V tem obdobju smo pri g.V. opazili težave z zadrževanjem urina

Potreba po pomoči in podpori

- 254..sodelavec morata biti vsakodnevno pozorna na njegov urejen videz, predvsem na obleko, da ni umazana zaradi zgoraj navedenih zdravstvenih težav.
- 255.. Vsakodnevno se soočamo s pregovarjanjem, da zamenja obleko, ker ima neprijetne vonjave. G V se mora prav tako umivati še bolj pogosto, kar pa zaradi že tako okrnjenih sposobnosti za skrb za samega zase v teh letih povzroča težave (pregovarjanje). Potrebno je veliko individualnih razgovorov, da g.V dopovemo, da se mora še bolj pogosto umivati
- 258.. Prvi teden po odpustu iz bolnice je strokovna delavka organizirala redno prehrano za g. V. v restavraciji v bližini njegovega doma
- 259.. Vsak dan je v času njegovega kosila prisoten strokovni delavec ali sodelavec, da mu pomaga pri izbiri obroka, plačilu in uporabi pribora (rezanje mesa

-pri skrbi za zdravje

- 260.. pri g. V. poleg vseh zgoraj omenjenih zdravstvenih težav pojavile še hude bolečine v hrbtenici., zaradi česar so se težav pri hoji še dodatno povečale

-analiza tveganja

- 256.. Zaradi zdravstvenih težav (težko hodi, težko dviguje noge) smo naredili oceno tveganja (velika možnost poškodbe) pri kopanju
- 257.. smo uredili varno kopanje (ročaj za držanje, podloga proti zdrsu) v tuš kabini, kar je za g V. lažje kot kopalna kad, kjer mora visoko dvigniti noge in je nevarnost poškodbe večja V času njegovega kopanja je tudi vedno nekdo prisoten (strokovni delavci ali sostanovalci).
- 261.. . Zaradi zelo počasne hoje, zunanjega videza (nagnjen v eno stran), predvsem pa zaradi ocene tveganja (nevarnost nesreče zaradi možnega padca), smo g V. vsakodnevno spremljali.

-mediacija

- 253.. To je povzročilo pritoževanja njegovih sostanovalcev (potreba po mediaciji strokovnih delavcev), saj je bilo stranišče vsak dan umazano

Potreba po drugih službah

- 264.. predvsem pri zgoraj omenjenih sposobnostih oz spretnostih za življenje in spretnosti za življenje v skupnosti, predvsem pa vsakodnevne življenjske spretnosti, kot so skrb samega zase in skrb za bivalno

okolje, lahko pri g V. pričakujemo le še bolj izrazito potrebo po pomoči in podpori pri zadovoljevanju le – teh. Predvsem v tem obdobju se je pojavila potreba po strokovnih kadrih, katerih do zdaj nismo potrebovali. Pri skrbi za sebe (pedikura, manikura, britje, striženje las), g V. zaenkrat rešuje z zunanjimi storitvami. V primeru trajnih težav pri hoji (izredno počasi premikanje nog), bo potreboval te storitve tudi doma

3. NEKATERE OKOLIŠČINE KARIERE

Potrebo po pozornost pri premestitvah, odpustih, selitvi

17.. Ob sprejemu v stanovanjsko skupino je imel .... težave pri uporabi jedilnega pribora.

...18.... smo ga učili uporabljati vilice in nož.... (v Zavodu je jedel z žlico, hrano so mu pasirali).

74.. Leta 2000 se je g... z ostalimi sostanovalci ...preselil na novo lokacijo

75..Sprememba za g.... ni bila samo nova lokacija, ampak tudi zamenjava mirnega okolja, kjer je v hiši živel samo z ostalimi sostanovalci, za dvanajstnadstropni blok z dvigalom, enakimi vrati stanovanj in sosedi...

76..... postopoma pripravljali na novo lokacijo. in sicer z učenjem spoznavanja nove okolice, vožnje z avtobusi..

77..... smo na selitev pripravljali tudi tako, da smo skupaj z njim selekcionirali potrebne in nepotrebne stvari, ki so se nabrale v teh letih (selil se je v manjše prostore) in mu pomagali

154.. V tem obdobju, predvsem med vikend izhodi do meseca marca 2004, smo g. ... pripravljali na načrtovano selitev stanovanjske skupine v neposredno bližino.

155.... pomoč in podporo pri osvojitvi nove lokacije (uporaba dvigala, avtobusa, odklepanje vhodnih vrat bloka in stanovanja).

156... pri osvajanju nove okolice opominjali na varno prečkanje ceste in železniške proge.

Potrebo po možnosti prevzemanja različnih vlog

92..vendar pa je že brez večjih težav uporabljal vilice in nož

94....Pri upravljanju z denarjem je bil že popolnoma samostojen.

93.. ...je vsaj štirikrat na teden prehranjeval v različnih restavracijah (poceni)

167... se je g.odločil, da bo poskusil vsak dan hoditi na kosilo v domačo gostilno v Stari Ljubljani

168...Vsak dan je brez večjih težav sam hodil na kosilo.

177...Predpisano medikamentozno terapijo je g. jemal sam v pripravljenih posodah.

..Sproti je preverjal, ali smo pravilno pripravili.

180.. g na lastno željo poskusil ukiniti zdravila za spanje, ki so mu bila predpisana po potrebi in brez katerih po prihodu iz bolnice Polje ni mogel zaspati

185..Omenil je obiske pri sostanovalcu, včasih tudi v poznih nočnih urah, ki so ga s preglasno glasbo tudi zbudili.

188.. Spodbujamo ga, da nas opomni sam, kdaj jih zmanjkuje in preveri, če smo pravilno jih pripravili

189.... sam obiskuje osebnega zdravnika, kadar mu zmanjka splošnih zdravil

192.. Spodbujamo ga, da sam hodi v lekarno po predpisano terapijo,

199.. Še vedno potrebuje občasno podporo strokovnih delavcev pri skrbi za osebno higieno (spominjanje na striženje nohtov, katere si zdaj sam striže, brije se z novim električnim brivnikom , podpora pri izbiri primerne obleke za letni čas, predvsem, da ni strgana

200..g. redno kopa in hodi k frizerju brez podpore strokovnih delavcev (ni ga potrebno več opomniti

201.. Pri menjavi posteljnine nas g v sam opozori in prosi za pomoč pri menjavanju

.203.. .. spodbujamo da bi se sam znebil večine odvečnih stvari, obenem dopuščamo, da sam odloči, katerih predmetov ne potrebuje

223..v njemu znani restavraciji, kamor je vsak dan tudi redno hodil.

224.. Za zajtrk in večerjo si je kupoval sam v bližnji trgovini

225..je samostojno uporabljal sredstva javnega prevoza.

229.. V tem obdobju se je društvo Altra preselilo na novo lokacijo, ki jo je g.V. že dobro poznal, saj je živel v neposredni bližini, tako da nismo zaznali nikakršnih težav glede privajanja na novo okolje.

230.. Z denarjem, ki je dobil enkrat tedensko oz. mesečno je racionalno razpolagal in tudi živel v okviru svojih finančnih zmožnosti

233.. še vedno pripravljamo vsakodnevno predpisano medikamentozno terapijo, ki jo redno jemlje. Občasno se zgodi, da pozabi vzeti predpisana zdravila, kar nam tudi pozneje pove.

I. NEVMEŠČENOST IN PRIPADNOST

1. OSAMOSVJANJE

-od institucije in strokovnjakov

157., ... odpustu iz bolnice spet v slabem zdravstvenem stanju, predvsem zaradi spremenjene terapije, ki mu očitno ni ustrezala, ..so bile priprave na preselitev izredno težavne.

158..Odklanjal je sodelovanje pri selitvi.

161.. ....je bilo potrebno tudi vsak dan paziti, da je pojedel vsaj en topel obrok.

162.. Kuhanje s sostanovalcem je odklonil .

173.. ... tako sta se strokovna delavca sproti z njim dogovarjala, kdaj bo v stanovanjski skupini

181.. Za njegov roj. dan si g. želi ,da nas povabi ven na kosilo in pijačo. Skupaj preživimo lep popoldan.

-osamosvajanje

..... 22..smo opazili, da je vedno, ko je hotel vzeti hrano iz hladilnika ali oditi na stranišče, predhodno prosil za dovoljenje

23.. Opogumljali smo ga, da si samostojno vzame hrano in uporablja skupne prostore

25.. se e je čutil zmožnega, da bi se z dodatno pomočjo dežurnih delavcev naučil skuhati mleko oz. čaj na električnem štedilniku,

26... kar je sicer po določenem obdobju tudi osvojil.

80.. sosedi so bili zelo prijazni in tolerantni, nekateri pa bi želeli, da se g.... takoj izseli v dom za ostarele.

81.... tako želel, da bi zbujal čim manj pozornosti s svojimi trenutnimi nezmožnosti, da se je hotel čimprej naučiti zgoraj omenjenih spretnosti....

96.. .... začel pritoževati, da je hrana v restavraciji predraga.

97..Skupaj še z enim sostanovalcem sta se zmenila, da si bosta razdelila stroške za kosilo, kar je bilo za oba bistveno cenejše

144.. .. Dva vikenda so nam pripravili pomanjkljiva ali napačna zdravila za spanje.

145... je sam opazil, ko smo mu pripravili zdravila v njegovo škatlico, da so drugačna ...

2. PRIPADNOST

Glej družabnost, stiki

3. NESMISEL, ZABAVA, UMETNOST

66.. Leta 1995 je .... s pomočjo takratnih sodelavcev društva Altra, zunanjih simpatizerjev in sponzorstev izdal prvo pesniško zbirko.

124.. V letu 2002 g... praznuje 10 obletnico bivanja v stanovanjski skupini in hkrati 10 obletnico prve stanovanjske skupine na področju duševnega zdravja v skupnosti

125.. V mesecu septembru g. v za 70 obletnico njegovega roj. dne pripravimo zabavo v dnevnem centru Društva Altra.

4. SKRB ZASE

Pomoč in podpora strokovnih delavcev

-- za boljše fizično počutje

113..... so se občasno pojavljale tudi težave s prebavo,

116.... G ... je opomnil da ima težave pri branju (ne vidi)

117.. ..in si zato želi očala

118...nudimo pomoč in podporo (spremljanje k zdravniku okulistu , konzultacija z zdravnikom okulistom , varno shranjena napotnica).

121...v izrednih situacijah, če se je dogajalo kaj novega (dodatni pregledi), vedno obvestil strokovnega delavca, da potrebuje dodatne preiskave pri zdravnikih –specialistih

126... Strokovni delavci smo na začetku leta 2003 pri g. ... opazili težave z spominom ...

179...predvsem zaradi neurejene prebave po potrebi obiskala tudi patronažna sestra in nudili pomoč pri ureditvi nove zobne protetike

207...Septembra 2006 je bil g. urgentno (v enem dnevu) sprejet na Gastrološko kliniko v Ljubljani, zaradi preiskav na črevesju

-za boljši izgled

31... ..v začetku potreboval bolj intenzivno in podrobnejšo pomoč in podporo pri navajanju na osebno higieno (opominjanje na redno kopanje, pomoč pri pripravi na redno kopanje, opominjanje na redno preoblačenje, pomoč pri pripravi čistega prerila, navajanje na odlaganje perila....)

199.. Še vedno potrebuje občasno podporo strokovnih delavcev pri skrbi za osebno higieno (spominjanje na striženje nohtov, katere si zdaj sam striže, brije se z novim električnim brivnikom , podpora pri izbiri primerne obleke za letni čas, predvsem, da ni strgana

Samostojnost

200.. kopa in hodi k frizerju brez podpore strokovnih delavcev (ni ga potrebno več opomniti

J.SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

Moške skupine

-akcija in delo (glej pod neplačano delo in druge možnosti)

Priloga številka 3

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

POTREBA PO BIVANJU V SKUPNOSTI

01.. je aktivno sodeloval pri adaptiranju in opremljanju stanovanja, kjer naj bi bila druga stanovanjska skupina

37.. V začetku leta 1997 je društvo Altra prekinilo sodelovanje z g

38.. Nekaj mesecev pozneje dobilo prošnjo g... za ponovno namestitev v stanovanjsko skupino na drugi lokaciji.

POTREBA PO OSMIŠLJEVANJU ŽIVLJENJSKIH DOGODKOV

-iskanje alternativnih taktik osmišljanja situacij (naloge strokovnega delavca)

zavarovanje interesov uporabnika v času odsotnosti »begov« iz ustaljene situacije

POTREBA PO GOTOVOSTI

osnovne življenjske spretnosti

44.. .... je vsakodnevno pokazal svoje kuharske spretnosti in zelo natančne spretnosti pri skrbi za red in čistočo sobe in ostalih prostorov

Spretnosti za življenje

172.. .... skrbno ravna z zasluženim denarjem, kupi si novo jakno in čevlje.

Spretnosti za življenje v skupnosti -koristna dela v soc. združbah.

77....kjer je bil poznan kot dober, zanesljiv delavec

Možnost izbire

14.. Zanj zelo pomembna odločitev, predvsem pa želja, je bila vrnitev poslovne sposobnosti.

54.. .... za kinopredstave je dobil pozitiven odgovor, katerih pa si kljub povabilu ni želel udeleževati, ne glede na to, da je bila to njegova želja

55.. ....smo na vsake toliko časa spodbujali za ogled določenih zanimivih filmov, vendar je to vedno odklonil.

66..... g.N predlagal zamenjavo medikamentalne terapije z eksperimentalnimi zdravili ...je podpisal, da se strinja. lečeči psihiater

79...katero je na njegovo vztrajanje pogosto plačal tudi g. N.

86.. Za kroženje po istih restavracijah g. ni bil več zainteresiran.

90...da se je zelo zaprl vase in ni hotel komentirati obiske bivše žene.

124... Na predlog delovnih terapevtov sprejme bolj odgovorno delo.

125.. Malico v dopoldanskem času (na delu) pogosto odkloni ali se ji izogne.

128.. Ponudimo mu pomoč in podporo, katero odkloni z izgovorom, da bo sam

150.. želi ustaviti postopek za nekaj časa in izrazi željo, da bo zaprosil za pomoč pri razreševanju prodanega premoženja

164...zaenkrat še ne želi obiskovati prostočasnih dejavnosti in, da bo sam izrazil potrebo po

obiskih.Ponudimo možnost, da se udeleži poletnega tabora....O predlogu bo še razmislil

167. .... možnost učenja dela z glino v delavnicah društva Altra, ki jo vodi ...gre .pogledat prostore in delavnico, vendar se zanjo ne odloči.

168.. ....sam naroči kosilo za celi teden.

171.. Ponudimo mu pomoč in podporo pri naročanju nove (spremstvo k zobozdravniku, pregledi..),

...vendar ne želi z izgovorom, da je s to, ki jo ima, zadovoljen.

191.. čakamo, da g najde oz da se odloči, da gremo skupaj uredit)

Potreba po tveganju

186.. Želi si odpovedati hrano

190...zapre vase, kar traja neko obdobje da od njega dobimo želene informacije oz dokumente.

193.. ....seznanimo g z možnostjo da ne bo sprožen postopek, ..predvsem zato, ker ima premalo delovnih let

Potreba po učenju asertivnega treninga

- 152.. kupuje skupna čistila za stanovanjsko skupno iz svojega denarja, čeprav je v dolgoletni praksi ,da si stanovalci stroške razdelijo.
- 153.. Spodbujamo sostanovalce in predvsem g da vsak, ki iz lastnega denarja kupi stvari za skupne potrebe, prosi sostanovalce, da mu svoj del stroškov vrnejo.
- 154.. Ponudimo jim tudi podporo, če se ne bodo mogli sami dogovoriti, kar se občasno tudi dogaja.
- 162.. malo pove kaj ga moti, kaj si želi in da je z vsem zadovoljen,
- 163.. Spodbujamo ga, da naj pove svoje mnenje brez zadržkov....Predlagamo da se vključi v delavnice asertivnega treninga , o predlogu bo še razmislil.

ZAVAROVANJE GOTOVOSTI UPORABNIKA

-Zavarovanje uporabnikovih interesov v času »drugačnih begov« iz ustaljene situacije

- 102.. Organizirali smo krizno intervencijo v stanovanjski skupini, prisotni smo bili dopoldan in popoldan, predvsem v času jemanj zdravil....
- 104.. ....sodeloval, redno jemal predpisano terapijo, hodil na izredne kontrole k lečečemu psihiatru, in dokaj redno tudi na delo v Satrunos
- 100..... povzročilo veliko duševno stisko, kljub zagotovitvam, da bo ostal stanovanjski skupini..
- 105.. zato smo skupaj z lečečim psihiatrom presodili , da ni potrebe po zdravljenju v bolnici Polje
- 106.. Pozorni smo bili tudi, da je g. imel redno prehrano, glede na to, da je izgubljal telesno težo.
- 116... pri kateri je g še aktivno sodeloval, čeprav so se pri njemu pojavile hude duševne stiske
- 117.. Kljub povečani prisotnosti strokovnih delavcev, ko je g. redno jemal predpisano povečano terapijo, se zdravstveno stanje g. N tudi na novi lokaciji, stiki
- 110. ....je bolj izogibal socialnim stikom in prostočasni dejavnosti izven stanovanjske skupine, katerih se je rad udeleževal
- 113.. Povabila na skupna kosila v restavracijah oz da skupaj skuhamo v stanovanjski skupini, je odklanjal. Tudi v času kosila se je umikal iz kuhinje.
- 114.. ....je odklanjal tudi stike z bivšo ženo in s sorodniki iz Postojne.
- 132.. V letu 2001 strokovni delavci, lečeči psihiater, njegovi sostanovalci začeli opazati, da g. vidno izgublja telesno težo, se zapira vase in se izogiba stikom
- 159.. Strokovni delavci povečano prisotnost v času jemanja zdravil. Po enem tednu se zdravstveno stanje g. stabilizira

Potreba po podpori pri osnovnih življenjskih spretnosti

- 111.. Gospodinske spretnosti, predvsem kuhanja, ni več prakticiral s takim navdušenjem, kot pred meseci
- 112.. Jedel je bolj enolično hrano z manj kalorijami oz nenasitno.
- 133.. Povečamo prisotnost, predvsem v času jemanja predpisane terapije..
- 134.. Strokovni delavci ponudimo pomoč in podporo pri nabavljanju hrane, kuhanju in mu delamo družbo na občasnih kosilih v restavracijah, kadar g. sprejme ponujeno pomoč.
- 178.. opazimo da se njegovo zdravstveno stanje, bolj ko se bliža selitev, kljub temu da je bila celodnevna prisotnost strokovnih delavcev, slabša.

Možnost izbire

- 135.. Največkrat jo odkloni
- 136... Tudi sostanovalci ga povabijo na kosilo, kar odkloni

-Potreba po zdravljenju v bolnici

- 24. ....je julija 1995 na podlagi zdravniškega mnenja njegovega psihiatra bil prostovoljno sprejet v psihiatrično bolnico Polje.
- 31.. V tem obdobju je zaradi odklanjanja zdravljenja (pretiranega uživanja alkohola, opustitev predpisane medikamentozne terapije...bil proti svoji volji sprejet na zdravljenje v bolnico Polje.
- 34,,Zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja je bil ponovno sprejet v bolnico Polje.
- 119.. ni popravilo...sprejel prostovoljno zdravljenje v bolnici Polje.
- 137.. Zaradi odklanjanja hrane in posledično vidnega izgubljanja teže, lečeči psihiater predlaga hospitalizacijo, kar g. n sprejme.
- 151.. Poleti 2002 je g n zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja... ponovno sprejet na zdravljenje v bolnico.
- 179.. Na dan selitve se je zaklenil v sobo, v katero smo lahko vstopili le z dežurnim ključavničarjem...
... gre prostovoljno na zdravljenje.

-Zavarovanje uporabnikovih interesov v času zdravljenja v bolnici

120.. ....redno obiskovali, da smo ohranjali stik, zaupanje in mu zagotavljali občutek varnosti,, da ga doma čakajo sostanovalci, soba.

-Potreba po« rehabilitaciji» nadaljevanje in obnavljanje vsakdanjega življenja ob morebitni hospitalizaciji

Potreba po gotovosti

25.. o vrnitvi iz zdravljenja, v jeseni 1995, se je brez večjih težav ponovno vključil v vsakdanje življenje

41..Na novi lokaciji (druga polovica 1997) je g. zaživel....redno je jemal predpisano medikamentozno terapijo in obiskoval lečečega psihiatra

121... ponovno vključi v vsakdanje življenje, vendar ne več tako aktivno in motivirano za različne dejavnosti.

122.. Zapira se v svojo sobo, izogiba se povabilu, da prisede k skupnemu kosilu, kuha samo sebi in to zelo enolično hrano

123.. Vsak dan pa redno hodi na delo...

tveganje.

138.. Po hospitalizaciji smo skupaj z g. (še vedno si želi kuhati le krompir, kljub temu da zna kuhati)

.. predlagali, da si naroči kosilo oz hodi jest drugam ..S tem bi rešili problem nerednega prehranjevanja, predvsem pa, da ne bi prišlo zaradi hujšanja do poslabšanja zdravstvenega stanja

možnost izbire

139.. .... je nekako sprejel pomoč pri reševanju tega problema, čeprav z odporom, kajti on si je želel kuhati le krompir ne glede na to, da je imel denar

140.. Med različnimi možnimi rešitvami (kuhanje skupaj s strokovnimi delavci, restavracije, hrana na dom), se je odločil za dostavo hrane na dom

POTREBA PO TVEGANJU

-možnost doživetjih in novih spoznanj

81.. delavci smo pomagali pri organizaciji počitnic (pomoč pri rezervaciji, pri varčevanju denarja, priprava zdravih

82.. ....je skupaj z sostanovalcem odšel na počitnice ...in se tudi vrnil nazaj brez večjih težav.

97.. ..... tudi seznanili, vendar smo ga spodbujali, da poskusi in da pri svoji osebni zdravnici sproži postopek za inv. upokojitev

B. STANOVANJE

POTREBA BITI NEKJE

01.. je aktivno sodeloval pri adaptiranju in opremljanju stanovanja, kjer naj bi bila druga stanovanjska skupina

160.. .... pove, da občasno pogreša lokacijo v kateri je bila stanovanjska skupina, pogreša naravo in hišo, kjer je bilo več prostora

177.. . Ponovno pomaga pri pripravah na selitve

-prostor za zasebnost

175.. se odločimo za to stanovanje, saj je veliko. Vsak stanovalec bi končno dobil svojo sobo.

-prostor za organizacijo identitete in shranjevanje svojih stvari

118.. na katero smo se že preselili in s skupnimi močmi uredili po njegovi želji (oprema, police),

174.. pogledat stanovanje, katero mu je zelo všeč

180.. Po zdravljenju ...se brez težav vklopi v novo okolje... in novo stanovanje, v katerem ima svojo sobo in .... si postavi pohištvo po svojem okusu. Izbere si novo pisalno mizo in stol.

-bivati skupaj z drugimi ljudmi

STANOVANJSKO RAZMERJE

-stabilno razmerje(lastništvo ali varen najem)

04..Glede na to, da je imel stalno prebivališče v Ljubljani, vendar na tistem naslovu ni mogel stanovati (hiša staršev

05.. in da društvo Altra ni imelo možnosti da g. stalno ali začasno prijavi
06.. je g imel potrdilo o začasnem bivanju, ki ga je lahko napisalo le društvo Altra

182...stalno prijavi na lokaciji, kjer je locirana stanovanjska skupina.

C. VSAKDANJE ŽIVLJENJE

PROSTI ČAS

18...je z ostalimi sostanovalci in strokovnimi delavci udeležil enotedenskih počitnic na morju.

45.. V individualnih razgovorih je ..izrazil željo po zapolnitvi prostega časa

46.. Predlagal je, obiske galerij, muzejev in kinopredstav

51.. pomagali napisati prošnjo za sponzoriranje obiskov galerij in muzejev.

80.. Poleti 1998 si je g. želel preživeti nekaj dni na morju

OPRAVKI

-Potreba po podpori

Spretnosti za življenje v skupnosti

03.. nudili pomoč in podporo pri urejanju ustrezne dokumentacije oz potrdil

146...tudi omeni, da bi potreboval pravno pomoč pri razreševanju delitve premoženja od prodane hiše

127.. ...je potrebno urediti nove dokumente (zdravstveno kartico , za katere najprej pravi, da jih bo sam uredil, potem tega ne stori

130.. ....se z .g dogovorimo v mestu, da bomo skupaj uredili nov dokument in izkoristili priložnost še za kavo.

169.. ...izgubi zdravstveno kartico in sam prijavi izgubo in izrazi potrebo, da bi mu pomagali pri urejanju nove zdravstvene kartice.

64... Večkrat je potožil o bolečinah, zato smo g.spodbujali, da gre na pregled k osebnemu zdravniku Na pregled k specialistu je odšel v spremstvu strokovnih delavcev.

181.. ... dobi vabilo od osebne zdravnice, da bodo sprožili postopek upokojitve. ...nas prosi, če ga spremljamo

192.. .... dokumente g uredi s pomočjo strokovnih delavcev...

183.. Nudimo podporo pri urejanju nove osebne izkaznice

D. DELO IN DENAR

POTREBA PO DELU

10... Želja g...je bila prijaviti se na Zavod za zaposlovanje

11... S pomočjo strokovnih delavcev se je .. prijavil na Zavod kot brezposelna oseba (je bil nazadnje pri njih evidentiran, kot zaposlena oseba leta 74 in je imel 0 let delovne dobe)

13.. Od leta 1995 je bilo iskanje zaposlitve neuspešno...predvsem zaradi premalo evidentiranih delovnih izkušenj, starosti in nezmožnosti težkega fizičnega dela.

57.. ...pomočjo strokovnih delavcev pisal prošnje .. se redno mesečno javljal na Zavodu za zaposlovanje (zaradi evidence), vendar brezuspešno

možnost izbire

58... Dobil je ponudbe za težka fizična dela po 8 ur dnevno, kar pa je odklonil, ker se ni počutil zmožnega za opravljanje takšnega dela.

75.. Na podlagi rezultatov testov, starosti (46 let) in premalo evidentiranih delovnih izkušenj,...tretiran kot težje zaposljiva oseba (na trgu dela z minimalnimi možnostmi za zaposlitev

vzdrževanje delovne kondicije in delovne spretnosti

76.. ... je vsak dan redno hodil za 6 ur

USTVARJANJE IN RESTITUCIJA DELOVNIH ZMOŽNOSTI

-Usposabljanje

-možnost izbire

76... ponudili možnost dela v Dobroviti (čiščenje parkov)...kar mu ni ustrezalo

75..delo v terapevtskih delavnicah v psih. bolnici Polje...kjer so imeli sklenjeno pogodbo s podjetjem Saturnus. (sestavljanje luči), kar je ..sprejel...bilo plačano bolj kot nagrada za vsako trimesečje.

-Izobraževanje

69.. je izrazil željo, da bi dokončal poklicno elektromehanično šolo stigma

71... V okviru programov na Zavodu ni bilo možnosti za financiranje šolanja pri tej starosti.

72.. Obstajala je možnost, da bi si g sam plačeval šolanje, kar je bilo finančno neizvedljivo..

INVALIDNOST

94.. izrazil željo, da bi se invalidsko upokojil in da bo sam uredil

.

95.. ... že govoril s svojim lečečim psihiatrom, ki mu je predlagal pridobitev mnenja svoje osebne zdravnice in sprožitve postopka za inv upokojitev

96.. ..... invalidska upokojitev praktično nemogoča, glede na to, da je imel premalo delovnih let, kar je pogoj za upokojitev

189.. na SPIZ_U sprožijo postopek o inv upokojitvi

pojavi se manjše težave v zvezi z dostavo pomanjkljivih dokumentov, ki so zelo pomeni za štetje delovnih let

193.. ....seznanimo g z možnostjo da ne bo sprožen postopek, ..predvsem zato, ker ima premalo delovnih let

194..... dobi negativen odgovor

NEPLAČANO DELO IN DRUGE DEJAVNOSTI

Uporabna brezposelnost

recipročnost

43.. ... izrazil tudi željo, da bi v stanovanjski skupini prevzel gospodinjstva opravila (kuhanje zase in za sstanovalca)

44.... je vsakodnevno pokazal svoje kuharske spretnosti in zelo natančne spretnosti pri skrbi za red in čistočo sobe in ostalih prostorov..

109.. .....je v izredno pomoč sstanovalcu in strokovnim delavcem

185.. Aktivno sodeluje pri vzdrževanju čistoče skupnih prostorov in je v veliko pomoč in podporo starejšemu sstanovalcu

165.. Zanima ga delo z glino...

166.. .... možnost učenja dela z glino v delavnicah društva Altra, ki jo vodi stanovalka ženske stanovanjske skupine in končuje diplomu

167...gre pogledat prostore in delavnico, vendar se zanjo ne odloči.

DENAR

47.. .... potrebe lahko privoščil le cigarete in mesečno ni imel urejenega statusa (socialni upravičenec) mu je pripadala manjša žepnina, kar pa ni zadostovalo še za nakup vstopnic

48.. .... iz denarja za osebne vozovnice

49.. Ostale potrebe je pokrival z denarjem iz prehrane.

51.. pomagali napisati prošnjo za sponzoriranje obiskov galerij in muzejev

52.. .... je dobil pozitiven odgovor o prostih vstopih

...je na podlagi rednih obvestil naredil plan obiskov galerij in muzejev,

83.. ... privarčeval mesečno nekaj denarja.

E.STIKI IN DRUŽABNOST

STIKI

16.. ...smo opazili veliko previdnost pri navezovanju novih socialnih stikov.

17.. Družil se je predvsem s svojimi sostanovalci in drugimi člani društva, ki so zahajali v Klub društva
42.. Z novimi sostanovalci se je dobro razumel...

91.. nudili podpora tako, da smo prosili sostanovalce, da se umaknejo iz skupnih prostorov, kadar je pričakoval obisk oz smo mu posodili denar, če ga je potreboval

98.. ...navezal nove socialne stike z ljudmi, s katerimi je skupaj delal v obratu Saturnus.

136.. Tudi sostanovalci ga povabijo na kosilo, kar odkloni.

143.. ....na začetku leta 2002 bivša žena g ponovno naveže stike z g.

145.. ....omeni, da bi njegova bivša žena rada vzpostavila stik tudi s strokovnimi delavci društva Altra.

-po vzajemni solidarnosti in pomoči

177..Ponovno pomaga pri pripravah na selitve....

185.. Aktivno sodeluje pri vzdrževanju čistoče skupnih prostorov in je v veliko pomoč in podporo starejšemu sostanovalcu

DRUŽABNOST

-prisotnost v javnosti in skupnosti

46.. Predlagal je, obiske galerij, muzejev in kinopredstav

80..Poleti 1998 si je g. želel preživeti nekaj dni na morju

84.. Želel si je privoščiti vsaj enkrat mesečno kosilo v različnih restavracijah s hrano, ki je značilna za tuje države

85,..Skupaj z ostalimi sostanovalci in g. smo strokovni delavci spodbujali to željo, dokler nismo izčrpali vseh možnosti.

187.. dogovorimo, da bo hodil na kosilu v bližnjo domačo restavracijo, kjer se dobro počuti

-vzajemno spoznavanje s strokovnjaki

53...je na podlagi rednih obvestil naredil plan obiskov galerij in muzejev, .na katere smo skupaj hodili.

85.. Skupaj z ostalimi sostanovalci in g. smo strokovni delavci spodbujali to željo, dokler nismo izčrpali vseh možnosti.

126.. Občasno sprejme povabilo strokovnih delavcev na kavo v lokal, ko konča z delom.

-obnavljanje stika z svojci in drugimi bližnjimi

19... Ponovnih stikov s svojo matično družino (starši, sestra) v tem obdobju še ni želel vzpostaviti

20.. pred njegovim sprejemom v stanovanjsko skupino edini nasprotniki (tudi bivša žena), da ga bolnica Polje po 10 letih »zdravljenja« odpusti

21... Pri navezovanju ponovnega stika s sinom (po 11 letih) pa je bil g. zelo previden in tudi neodločen glede potrebe po pomoči strokovnih delavcev

61... njena mama niti ona ne želita imeti stike z g. N in da naj Center za so. delo kot zakoniti skrbnik g. ukrepa v tej smeri, da prepreči stike G. N s svojo mamo

62.. ...je povedal, da je obiskal mamo, vendar ni vedel, da je to takšen problem, glede na to,da je ni videl že 13 let.

87.. .....po dolgih letih navezal stike s sorodniki iz Postojne, katere je pogosto ob vikendih tudi obiskal.

88.. .... po prvem obisku v Postojni, ga je prvič obiskala v stanovanjski skupini tudi bivša žena

143.. ....na začetku leta 2002 bivša žena g ponovno naveže stike z g.

149.. ....katera je v zelo slabem zdravstvenem stanju in je odklonilna do g. Na srečanju od zahteva njega, da se odpove kakršnemukoli dedovanju po starših

-denar za družbene in rekreativne dejavnosti

47.. ....ni imel urejenega statusa (socialni upravičenec) mu je pripadala manjša žepnina, kar pa ni zadostovalo še za nakup vstopnic

48.. .... iz denarja za osebne potrebe lahko privoščil le cigarete in mesečno vozovnico

49.. Ostale potrebe je pokrival z denarjem iz prehrane

-vključenost v društva in druge oblike asociativnosti

17..Družil se je predvsem s svojimi sostanovalci in drugimi člani društva, ki so zahajali v Klub društva

56.. Sprejel pa je povabilo na dejavnosti, ki so se dogajale v okviru Društva Altra.

F. INSTITUCIONALNA KARIERA

BOLNIŠNIČNO ZDRAVLEJNJE

-večanje izbire zdravljenja in strokovnjakov

66.... lečeči psihiater ... g.N predlagal zamenjavo medikamentalne terapije z eksperimentalnimi zdravili .
...je podpisal, da se strinja.

NEKATERE OKOLIŠČINE KARIERE

-Pozornost pri premestitvah, odpustu, selitvi
odpust

35.. Zaradi prošnje sostanovalcev, da g. ...ne sprejmemo nazaj na isto lokacijo

36.. ....smo namreč morali g. predlagati preselitev v drugo stanovanjsko skupino

Društvo Altra v tistem obdobju ni razpolagalo s prostimi mesti za vključitev v program mreže stanovanjskih skupin na drugi lokaciji

37.. V začetku leta 1997 je društvo Altra prekinilo sodelovanje z g

ponovni sprejem

38.. Nekaj mesecev pozneje dobilo prošnjo g... za ponovno namestitev v stanovanjsko skupino na drugi lokaciji.

39.. Kljub večkratnemu kršenju pravil bivanja v stanovanjski skupini, smo strokovni delavci sprejeli sklep, da g. sprejmemo nazaj,

40.. ....vendar pod posebnimi pogoji, s katerimi se je strinjal

selitev

99.. ....pripravljali g in njegove sostanovalce na planirano preselitev stanovanjske skupine konec leta oz v začetku 2000 v stanovanje na drugo lokacijo

100.. .... povzročilo veliko duševno stisko, kljub zagotovitvi, da bo ostal stanovanjski skupini..

102.. Organizirali smo krizno intervencijo v stanovanjski skupini, prisotni smo bili dopoldan in popoldan, predvsem v času jemanj zdravil

103.. Prav tako smo bili telefonsko dosegljivi ob vikendih , praznikih, ponoči....

108.. ....je aktivno pomagal pri selekcioniranju stvari, pospravljanju , pakiranju

115.. V letu 2000 je bila .organizirana načrtovana selitev na drugo lokacijo

116.. pri kateri je g še aktivno sodeloval, čeprav so se pri njemu pojavile hude duševne stiske

119.. ni popravilo...sprejel prostovoljno zdravljenje v bolnici Polje.

173.. društvo Altra dobi obvestilo od Stanovanjskega sklada Ljubljana, da nam bo dodelilo težko pričakovano stanovanje za opravljanje dejavnosti ..

174.. pogledat stanovanje, katero mu je zelo všeč

176.. Leto 2004 je za g N spet prelomno, saj se skupaj pripravljamo na preselitev...

177. Ponovno pomaga pri pripravah na selitve...

178.. ....opazimo da se njegovo zdravstveno stanje, bolj ko se bliža selitev, kljub temu da je bila celodnevna prisotnost strokovnih delavcev, slabša.

179..Na dan selitve se je zaklenil v sobo, v katero smo lahko vstopili le z dežurnim ključavničarjem...
.... gre prostovoljno na zdravljenje.

-možnost prevzemanja različnih vlog

43.. izrazil tudi željo, da bi v stanovanjski skupini prevzel gospodinjska opravila (kuhanje zase in za sostanovalca)

52.. .... je dobil pozitiven odgovor o prostih vstopih ....je na podlagi rednih obvestil naredil plan obiskov galerij in muzejev,

82.. je skupaj z sostanovalcem odšel na počitnice ...in se tudi vrnil nazaj brez večjih težav.

79...katero je na njegovo vztrajanje pogosto plačal tudi g. N.

124... Na predlog delovnih terapevtov sprejme bolj odgovorno delo.

DRUGE SLUŽBE

14.. Zanj zelo pomembna odločitev, predvsem pa želja, je bila vrnitev poslovne sposobnosti.

15..Strokovni delavci so na podlagi želje g... na pristojni Center za socialno delo, ki je bil tudi uradni skrbnik g. .. vložili prošnjo za začetek postopka za vrnitev poslovne sposobnosti

26.. Društvo Altra je v letu 1995 dobilo dopis od pristojnega centra za socialno delo, da je zaprosilo za zdravniško mnenje pristojnega psihiatra o smotrnosti vrnitve poslovne sposobnosti,

27...vendar v roku enega meseca niso dobili pozitivnega odgovora.

28.. Strokovni delavci so na podlagi želje g. v prvi polovici leta 1996 , ... vložili ponovno prošnjo na pristojni Center za socialno delo, da nadaljuje s postopkom vrnitve poslovne sposobnosti

60.. društvo Altra dobilo dopis od pristojnega centra za socialno delo iz katerega je razvidno, da so se na Centru oglasili sorodniki(sestra g. , da želijo vedeti kdo je odpustil iz bolnice

61...njena mama niti ona ne želita imeti stike z g. N in da naj Center za so. delo kot zakoniti skrbnik g. ukrepa v tej smeri, da prepreči stike G s svojo mamo

146.. ..tudi omeni, da bi potreboval pravno pomoč pri razreševanju delitve premoženja od prodane hiše

148.. ....pomagamo poiskati brezplačno pravno pomoč in se ....udeležimo tudi srečanja z g in zagovorniki, kamor pride tudi njegova bivša žena

150.. ...želi ustaviti postopek za nekaj časa in izrazi željo, da bo zaprosil za pomoč pri razreševanju prodanega premoženja

G.NEVMEŠČENOST IN PRIPRADNOST

OSAMOSVAJANJE

-od isnutcije od strokovnjakov

02...Želja g. .. je bila s pomočjo strokovnih delavcev oddati vlogo za socialno stanovanje

07..... napisalo tudi pozitivno mnenje o smiselnosti bivanja g. izven okvira stanovanjske skupine

09...ni ustrezal pogojem razpisa za dodelitev socialnega stanovanja.

65.. .... želi vložiti ponovno vlogo za socialno stanovanje, kljub temu da ne izpolnjuje osnovnih pogojev...
.Ponovno je njegova vloga zavrnjena

PRIPADNOST (glej pod stike in družbnost)

SKRB ZASE

-skrb za zdravje

63.. V letu 1997 g je imel edine zdravstvene težave s kilo.

68..Zdravstveno stanje (glede na leto 1995, 1996) je bilo v tem letu zelo stabilno in brez posebnosti.

170.. težave z zobno protetiko

-izobraževanje

141... V tem letu g. izrazi željo po branju knjig in časopisov...

142.. Ponudimo mu pomoč pri vpisu v knjižnico...

Priskrbimo knjige iz knjižnice društva Altra in mu vsakodnevno dostavljamo en dan star časopis

H. SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

-očetovstvo

21... Pri navezovanju ponovnega stika s sinom (po 11 letih) pa je bil g. zelo previden in tudi neodločen glede potrebe po pomoči strokovnih delavcev

92.. Pomoč in podporo pri ponovnem navezovanju stikov s sinom je odklonil, saj je menil, da je najbolje, da sinu prepusti prvi korak.

22.. Strokovni delavci smo čakali na njegovo odločitev.

A. NAMESTO HOSPITALIZACIJE IN INSTITUCIONALIZACIJE

POTREBA PO BIVANJU V SKUPNOSTI

01.. Decembra 1998 se je G R v stiski, brez stanovanja, slovenskega državljanstva, stalnega prebivališča, zdravarovanja , obrnil po pomoč na Društvo Altra.

POTREBA PO OSMIŠLJEVANJU ŽIVLJENJSKIH DOGODKOV Smostojno življenje

POTREBA PO GOTOVOSTI

Potreba po pomoči pri pridobivanju slovenskega državljanstva

09.. ni imel slovenskega državljanstva, je bil brez določenih pravic, brez stalnega prebivališča, varstvenega dodatka, dodatnega zdravstvenega zavarovanja

22.. se bo njegov finančni problem bistveno spremenil, ko bo imel urejeno slovensko državljanstvo in pravice, ki iz tega izhajajo

Zavarovanje uporabnikovih interesov

64.. .... ne glede na neurejen sistem financiranja s strani države, še naprej vključen v rehabilitacijski program mreže stanovanjskih skupin.

Potreba po ureditvi statusa

02.. mu Društvo Altra ni moglo urediti sofinanciranja iz strani države.

03.. ... je za svoje bivanje plačeval le iz svojih lastnih sredstev (inv pokojnine).

Možnost izbire

04.. ....se je strinjal s splošnimi pravili bivanja, ki veljajo za vse stanovalce.

-potreba po zagovornikih, spretnosti za življenje v skupnosti

08.. ...izrazil potrebo po pomoči in podpori pri pridobitvi slovenskega državljanstva

34.. ...pomoč in podporo usmerili k pridobivanju državljanstva

35.. ...smo ponudili pomoč in podporo pri podaljšanju bosanskega potnega lista, edini veljavni dokument, poleg odrezkov za slovensko inv pokojnino, katere je imel g r. urejene

36.. ...smo mu pomoč pri oddaji vloge za pridobitev slovenskega državljanstva

37.. ....izdali pozitivno mnenje o namestitvi v stanovanjski skupini in smiselnosti izdaje slovenskega državljanstva za

38.. je imel urejeno slovensko pokojnino in je bil brez ostalih državljanstev pravic

39.. ...smo bili v stalni telefonski povezavi z oddelkom oz sektorjem za migracije in naturalizacijo.

41.. ...ponudili pomoč pri urejanju dokumentacije.

-profesionalno zagovništvo

56.. ...usmerimo na brezplačno pravno pomoč, kjer mu pri tej zadevi pomagajo..

55.. ...si želi nastalo situacijo prijaviti Varuhu človekovih pravic.

130.. ...želi sam prijaviti zadevo Varuhu človekovih pravic in pravnemu inf centru, kateri mu pomagajo pri razreševanju neprijetne situacije

PRIDOBITEV SLOVENKEGA DRŽAVLJANSTVA

40.. ....dobil pozitiven odgovor od Ministrstva za notranje zadeve, ki mu je izdalo odločbo o državljanstvu Republike Slovenije..

-potreba po zagovornikih

08.. ...izrazil potrebo po pomoči in podpori pri pridobitvi slovenskega državljanstva

34.. ...pomoč in podporo usmerili k pridobivanju državljanstva

35.. ...smo ponudili pomoč in podporo pri podaljšanju bosanskega potnega lista, edini veljavni dokument, poleg odrezkov za slovensko inv pokojnino, katere je imel g r. urejene

- 36.. ...smo mu pomoč pri oddaji vloge za pridobitev slovenskega državljanstva
- 37.. ....izdali pozitivno mnenje o namestitvi v stanovanjski skupini in smiselnosti izdaje slovenskega državljanstva
- 38.. je imel urejeno slovensko pokojnino in je bil brez ostalih državljskih pravic
- 39.. ...smo bili v stalni telefonski povezavi z oddelkom oz sektorjem za migracije in naturalizacijo.
- 41.. ...ponudili pomoč pri urejanju dokumentacije.

STATUS STANOVALCA

- 84.. je izdal pozitivno odločbo o vključitvi G r v program mreže stanovanjskih skupin
- 85.... Vrne tudi dolgove iz preteklosti...

Učenje spretnosti za življenje

- 07... Posledica tega so bile večdnevne alkoholne turneje in težave s financami (dolgovi).
- 19.. ob sprejemu v stanovanjsko skupino imel veliko finančnih dolgov, kar ga je zelo skrbelo.
- pomoč
- 20.. Društvo Altra mu je posodilo denar v znesku njegovega dolga
- 21.. ....strokovni delavci pa smo skupaj z g r naredili načrt kako bo društvu Altra vračal posojeni denar.
- 62.. ....je sicer imel urejeno stalno prebivališče, slovensko državljanstvo, zdr zavarovanje, osebne dokumente, vendar je še vedno imel finančne dolgove (kredit) in dolg do društva Altra, ki mu je v začetku bivanja posodilo denar
- 116.. večino denarja potroši za pijačo, predvsem za »prijatelje«, kar vpliva na to, da mu proti koncu meseca zmanjka denarja za nujne življenjske potrebščine

spretnosti za življenje

- 159.. Nudimo mu pomoč pri fin planu , ki vključuje vračanje dolgov glede telefona
- .
- 158.. ....naredi velik telefonski račun.
- 178.. ...smo mu ponudili pomoč pri novem finančnem planu, kjer je vključeno tudi vračanje dolgov zaradi prevelikega telefonskega računa iz preteklega leta (2004).
- 179.. ... V letu 2005 g r vrača dolgove iz finančnega plana

-socialne spretnosti...

- 29.. Zaradi težav z alkoholom je imel g r težave z obiski, katere je povabil v stanovanjsko skupino in so bili zelo moteči za ostale sostanovalce
- 69.. ...imeli z g r individualne razgovore, kjer smo ga usmerjali oz spodbujali, da prekine z uživanjem alkohola, ker težav s tem ne rešuje, kvečjemu le povečuje

-podpora pri razvijanju soialnih. spretnosti

- 32.. smo pri g r spodbujali, da se pri spoznavanju novih ljudi bolj usmerja na tiste, ki nimajo težav z uživanjem alkohola in so bolj kreativni.
- 33.. Usmerjali smo ga v aktivnosti društva Altra in obiskovanje pristočasnih dejavnosti v okviru društva Altra in izven njega.

ZAVAROVANJE GOTOVOSTI UPORABNIKA

Zavarovanje uporabnikov interesov pri razreševanju notr. stisk

- 12.. Skrb za mamu in zavedanje, da je sam brez moči, mu je povzročalo veliko notranjo bolečino
- 17.. ...izrazil strah pred tem, da je bila izpostavljena, ker ima očeta bosanske narodnosti
- 53.. Za g r je bila to huda čustvena stiska
- 75.. ...je bil po pisnemu odgovoru v čustveni stiski, posledično so bile s tem povezane tudi težave z alkoholom.
- 93.. Po prihodu iz rojstnega kraja potrebuje podporo(individualni razgovori) strokovnih delavcev in prijateljice, saj so se pri g R odprle stare čustvene stiske
- 153.. g r je to huda čustvena stika

Potreba po varnosti

- 13.. ....potreboval čas za pogovor in podporo pri razumevanju notranje bolečine.
54.. ... po izpustitvi iz prehodnega doma nudimo veliko podpore....
76.....imeli z g r v tem obdobju poglobljene ind razgovore

-zavarovanje uporabnikovih interesov v času odsotnosti
zaradi odsotnosti(operacija oči,počitnice)

- 121.. .... skupaj s prijateljico poskrbimo za njegovega psa (peljati na sprehod, hrana, voda).
137.. Strokovni delavci in prijateljica poskrbimo za njegovega psa in ga obiskujemo v bolnici, kamor mu dostavljamo potrebne stvari.

Zavarovanje uporabnikovih interesov zaradi kršenja človekovih pravic

- 46... Dan pred vročitvijo pisne odločbe o slovenskem državljanstvu, g r v mestu ustavijo policisti in ga legitimirajo

- 47.. ...je bil g R še vedno v postopku pridobitve slovenskega državljanstva, ni imel pri sebi nobenega osebnega dokumenta, razen potrdilo od Ministrstva za notranje zadeve, ...
48.. Policisti tega ne upoštevajo in ga odpeljejo na policijsko postajo, kjer ga hočejo deportirati v prehodni dom
51.. ....kljub temu odpeljejo v prehodni dom za tujce

intervencija

- 49.. Strokovne delavce pokliče prijateljica g r, ki je tudi novinarka (kasneje tudi napiše članek o izbrisanih) in jih obvesti o nesrečni situaciji.
50.. kličemo na policijsko postajo, na kateri je bil g.R pridržan...Uradna oseba ne upošteva ne strokovnega mnenja Društva Altra, ne dejstva, da bo g r v bližnji prihodnosti (teden dni) dobil tudi odločbo o državljanstvu
52.. Naslednje jutro smo strokovni delavci poklicali osebo iz Ministrstva za notranje zadeve, ki je urejala postopek pridobitve državljanstva ...

B. STANOVANJE

POTREBA BITI NEKJE

-prostor za zasebnost,intimnost

- 141.. ...kmalu po preselitvi, kjer je imel g r končno svojo sobo, ...
143.. Redko prespi pri g r, glede na to, da je stanovanje veliko ....

STANOVANJSKO RAZMERJE

-stabilno razmerje(lastništvo ali varen najem)

- 42.. Še vedno ni imel urejenega stalnega prebivališča
44.. ....prosili lastnika hiše, kjer je bila locirana stanovanjska skupina, kateri je g r glede na to, da je imel urejeno slovensko državljanstvo, tudi stalno prijavil
139.. Društvo Altra g.R. na tem naslovu stalno prijavi.

C.VSAKDANJE ŽIVLEJNJE

GOSPODINJSTVO

PROSTI ČAS

- 108.... skupaj s prijateljico odpotuje v Bosno na načrtovane počitnice
96. ....načrtuje ponovni obisk Bosne v prihodnjem letu skupaj s svojo prijateljico.
126. ...veliko potuje s prijateljico, ki je v tem letu naredila izpit in si kupila avto.ALI DRUŽABNOST

OPRAVKI

-pomoč in podpora pri urejanju pravno-formalnih zadev-spretnosti za življenje v skupnosti

45.. nudili pomoč in podporo pri pridobivanju ostale dokumentacije (varstveni dodatek, prenakazilo pokojnine na stalni naslov, zdravstveno zavarovanje)

D. DELO IN DENAR

NEPLAČANO DELO IN DRUGE DEJAVNOSTI

23.. je izrazil potrebo, da mu društvo Altra omogoči prostor, kjer bi lahko ustvarjal svoje glinene izdelke -podpora

24..smo g r omogočili, da se je v hiši, kjer je bila locirana stanovanjska skupina, v kateri je bival g r, našel tudi takšen prostor, da je lahko g r v miru ustvarjal.

100.. ima s podporo strokovnih delavcev tudi prvo razstavo svojih umetniških glinenih izdelkov na društvu Altra, kamor povabi ljudi iz svoje socialne mreže

135.. ima na Prevaljah (enota društva Altra) tudi samostojno razstavo svojih glinenih izdelkov.

189.. nudimo podporo pri realiziranju njegovega cilja, da bi imel samostojno stojnico, kar je njegova želja že nekaj let

191.. ima s podporo študentov socialnega dela tudi razstavo svojih glinenih izdelkov

-možnost izbire

119... vendar g R., kljub prostorski stiki v stanovanju, ustvarja doma (v kuhinji).

188.. r pogosto umetniško ustvarja

Spretnosti za življenje v skupnosti-podpora

107.. ima s podporo strokovnih delavcev tudi prvo razstavo svojih umetniških glinenih izdelkov na društvu Altra, kamor povabi ljudi iz svoje socialne mreže

118.. društvo Altra g r ponudi prostor za ustvarjanje z glinenimi izdelki.,

E.INTERAKCIJSKI PREKRŠKI

-dedramatizacija

26.... v začetku bivanja pri g r opazili težave v zvezi z uživanjem alkohola...Pogosto je užival alkohol že v stanovanjski skupini..potem pa nadaljeval s popivanjem zunaj nje. To popivanje je lahko trajalo več dni

67.. so se nadaljevale težave v zvezi z uživanjem alkohola.

89.. še vedno težave z uživanjem alkohola, vendar so njegove turneje krajše in tudi motečih obiskov ne vabi več tako pogosto v stanovanje

103.. V letu 2001 ni bistvenih sprememb pri g r. Strokovni delavci mu nudimo pomoč pri razreševanju težav zaradi prekomernega uživanja alkohola, kar se sicer še vedno, kljub individualnim razgovorom, dogaja.

154.. Sledi obdobje pogostega prekomernega uživanja alkohola, motečih nočnih obiskov.

156.. Večkrat posreduje tudi policija

160.. Kljub intenzivnim pogovorom z g r se moteče vedenje nadaljuje...

163.. Z g r razmišljamo kako rešiti nastalo situacijo.

181.. občasno še vedno nadaljuje s prekomernim uživanjem alkohola, vendar je v prvem polletju to nemoteče za sosovalce in sosede

193.. še nadaljuje s prekomernim uživanjem alkohola, bolj intenzivno proti koncu leta.

207.. ...tudi vnašanje alkohola v stanovanjsko skupino, kljub pravilom hišnega reda

-potreba po zagovornikih

107.. Težave v zvezi z uživanjem alkohola namreč privedejo tudi do težav z organi za notranje zadeve oz pooblaščenimi osebami ali pa z ljudmi, s katerimi se g r zaplete v prepir in v pretep

129.. ... ponoči, sicer je bil v vinjenem stanju, pretepejo policisti in mu čez noč vzamejo prostost, ker je pomagal prijatelju.

-sodelovanje drugih služb

.106.. ...predlagamo mu, da si poišče ustrezno strokovno službo, ki mu bo pomagala pri razreševanju tovrstnih težav.

182.. ponovno predlagamo vključitev v program, kjer rešujejo težave z odvisnostjo od alkohola

-možnost izbire

114,, ...še vedno odklanja pomoč pristojnih služb za reševanje tovrstnih težav

183.. ...gre na informativni pogovor, nato še dvakrat, vendar to možnost na lastno željo opusti.

-intervencija, 24 pripravljenost

27.. Po vrnitvi g r iz alkoholnih turnej, smo strokovni delavci povečali prisotnost v stanovanjski skupini, zaradi intenzivnejših čustvenih odzivov g r....

68.. ob vsaki alkoholni turneji povečali prisotnost v stanovanjski skupini

102.. .... pojavijo tudi težave z uživanjem alkohola.

157.. smo v stalni pripravljenosti (24 telefonsko dežurstvo tudi med prazniki, vikendi).

-mediacija

28.. ....smo morali posredovati v konfliktih med g r in ostalimi sostanovalci

104.. Ob teh dnevih nudimo podporo tudi ostalim stanovalcem saj je vedenje g r moteče predvsem za njegove sostanovalce

113.. .... pri g r srečujemo s težavami v zvezi z alkoholom in posredujemo v različnih situacijah kot mediatorji, tudi pri odnosu z njegovo prijateljico

155.. Zaradi motečega vedenja nas kličejo sosedi tudi v nočnih in jutranjih urah..

194.. Njegovo moteče vedenje, preglasna glasba, nočni obiski niso moteči samo za sostanovalce, ampak tudi za sosede, ki nas kličejo ob zelo različnih urah

195.. povabimo na obisk sosede, da se skupaj pogovorimo z g r o neprijetni situaciji in vzpostavljanju boljših sosedskih odnosov. Na sestanek nihče ne pride.

206.. ... g r nadaljuje z motečim vedenjem, na kar nas opozori tudi nov stanovalac, katerega še najbolj motijo glasni obiski

208.. ne ozira ne na sostanovalce ne na sosede

210.. Stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana opozori Društvo Altra na pritožbe sosedov, kjer je locirana stanovanjska skupina

F.STIKI IN DRUŽABNOST

DRUŽABNOST

-obnavljanje stika z svojci in drugimi bližnjimi

10.. Izrazil je potrebo po pomoči in podpori pri vzpostavljanju stika s svojo družino

11.. Zaradi razmer v Bosni (vojna) in njegove osebne situacije v Sloveniji, je nazadnje imel stike s sorodniki leta 1990.

109.. Prvič vidi svojo mamo, ki enkrat na leto za nekaj mesecev pripotuje iz Norveške

-vključenost v ..

99.. ....se udeležuje prostočasnih dejavnosti

192.. redno udeležuje glasbene delavnice in aktivno sodeluje v Altra bendu,

-potreba po podpori pri vzpostavljanju ponovnega stika s sorodniki

14. ...smo skupaj z g r razmišljali kako bi lahko ponovno navezali stike s sorodniki.

18.. .... je izrazil predvsem potrebo po podpori, da ponovno vzpostavi stik z bivšo ženo in hčerko.

REALIZACIJA ŽELJE

91.. za g R izredno pomembno, saj prvič po 10 letih odpotuje v Bosno, kjer vidi sorodnike

92.. ...strokovni delavci in njegova prijateljica na podlagi njegove želje skrbimo tudi za njegovega hišnega ljubljence.

-vzajemno spoznavanje s strokovnjaki

O5.. ...strokovni delavci čas pri indiv razgovorih v večji meri namenili spoznavanju in izpostavljanju medsebojnega zaupanja

117.....strokovni delavci g r in njegovi prijateljici zaradi težav pri prevozu v Bosno ponudimo prevoz

-Realizacija želje

....izpolnimo njegovo željo, da nam pokaže svoj rojstni kraj in okolico...Obiščemo tudi grob njegovega očeta in spoznamo sorodnike, ki živijo v neposredni bližini.

STIKI

-informativni

16.. Bivša žena je po ločitvi prekinila vse stike z njim in mu prepovedala kakršnekoli stike s hčerko.

-obnavljanje stikov z bližnjimi ..

72.. naveže stike s svojo bivšo ženo preko pisem, v katerih jo prosi za obisk hčerke.

31.. ....je že v začetku bivanja v stanovanjski skupini imel razvito socialno mrežo

-ljubezenski

65.. ....spoznal prijateljico, s katero je imel resno razmerje

66.. .... tudi pri prijateljici dobil veliko podpore pri premagovanju čustvenih stisk, katere so se še vedno pojavljale

90.. .....na krajše alkoholne turneje in manj pogoste moteče obiske za ostale sostanovalce vpliva tudi njegova prijateljica, s katero je še vedno skupaj.

124.. Prijateljica g r zaenkrat še želi živeti doma, kar g r zelo moti v njunem odnosu.

125.. Prijateljico g r pa skrbi moteče vedenje g.R. glede prekomernega uživanja alkohola in nenapovedanih nočnih obiskov

142.. opazimo, da ga prijateljica, s katero je skupaj že od konca leta 1999, ne obiskuje več tako pogosto

146.. ... g r prekine stike s svojo prijateljico na podlagi njene želje

180.. Zbliža se z novo prijateljico, ki večkrat prespi z dovoljenjem sostanovalcev in strokovnih delavcev.

186.. Z novo prijateljico ne razmišlja o skupnem življenju, kljub temu, da že par mesecev zelo pogosto prespi pri njemu in sta skupaj vsak dan.

196.. V Letu 2006 prijateljica od g r odpotuje na delovno prakso v tujino

197.. ... ničesar ne pričakuje in da vedeti tudi prijateljici, da ne razmišlja o njuni skupni prihodnosti.

-podpora pri vzdrževanju odnosa s prijateljico

70.. ...mu nudili podporo tudi pri ohranjanju odnosa s prijateljico.

105.. so naporni tudi za prijateljico g R., zato ga strokovni delavci spodbujamo, da preneha s takšnim vedenjem, ki vpliva tudi na odnos z njegovo prijateljico.

150.. Po pogovoru z g r nam svojo zaskrbljenost glede prijateljice pove tudi g r.

198.. ...ponudimo pomoč pri učenju na računalniku in da g r sam preko interneta komunicira s prijateljico.

-po vzajemni solidarnosti in pomoči

82.. ...bil v veliko pomoč in podporo strokovnim delavcem in ostalim stanovalcem pri pripravah na selitev

112.. V letu 2002 g r pomaga pri prenovi stanovanja in je v veliko pomoč pri generalnem pospravljanju stanovanja in osebnih stvari pri sostanovalcu.

140.. ...bil v obdobju pred in med selitvijo v veliko pomoč

G.INSTITUCIONALNA KARIERA

-možnost novih doživetjih in spoznanj

96.. ....načrtuje ponovni obisk Bosne v prihodnjem letu skupaj s svojo prijateljico.

126.. ...veliko potuje s prijateljico, ki je v tem letu naredila izpit in si kupila avto.

164.. ....omeni željo, da bi obiskal mamo na Norveškem, kamor ga je že večkrat v teh letih povabila.

-podpora

165.. ...nudimo pomoč in podporo pri načrtovanju potovanja na Norveško....Naredimo finančni plan, ki vključuje tudi prevoz in prehrano

170.. Na dan odhoda, konec leta 2004, ga odpeljemo na letališče

172.. Za hišnega ljubljjenčka bo poskrbela sodelavka društva Altra, ki si želi prevzeti skrb. tem se strinja tudi g r

173.. V času bivanja na Norveškem ga strokovni delavci kontaktiramo preko spletne kamere in internetnega omrežja.(pomoč ponudi starejši brat)

176.. uredimo vse potrebno glede rezervacije in prihoda nazaj z letalom...pridemo iskat na letališče

177.. zaradi dobre priprave glede potovanja z letalom ni imel nobenih težav, kljub temu, da je prvič potoval z letalom.

-možnost izbire

166.. ...ima na izbiro avtobusni prevoz , prevoz z avtoprevozniki ali letalo

167.. Glede na zdravstveno stanje (utrujenost od pogostega uživanja alkohola, nestrpnost..) se g r odloči za letalski prevoz.

174.. ... se vrne predčasno, kot je bilo planiramo, zaradi spora z mlajšim bratom, ki živi pri mami.

175.. Odloči se, da bo po enem mesecu bivanja prišel nazaj v Slovenijo

-tveganje

168.. ... ga počaka mlajši brat, s katerim (tudi z mamom g r) kontaktiramo strokovni delavci

169.. uredimo letalsko vozovnico , rezervacijo in ga učimo, kakšen je postopek na letališču.

171.. damo pomembne številke, e-mail naslove

NEKATERE OKOLIŠČINE KARIERE

-pozornosti pri namestitvah, odpustu (obred prehoda)

57.. Na podlagi stalnega prebivališča, statusa inv upokojenca in osebe, ki ima težave v duševnem zdravju, smo za g r urejali namestitev v stanovanjsko skupino po zakonskih postopkih namestitve bivanja

58.. ...oddal vlogo za sprejem v stanovanjsko skupino na Center za socialno delo, ki je bil zanj pristojen v okviru stalnega prebivališča

59... Priložili smo strokovno mnenje lečečega psihiatra g r in strokovno mnenje Društva Altra o smiselnosti bivanja v stanovanjski skupini kot prehodnega obdobja za samostojno življenje

-druge službe

60.. Center za socialno delo je z odločbo zavrnilo vključitev G r v stanovanjsko skupino (zavrnilo koriščenje tovrstnih oblik varstva za g r

90.. ...ponovno nudili podporo pri oddaji prošnje na pristojni center za socialno delo za vključitev v stanovanjsko skupino

-neurejen status, potreba po zagovornikih

61.. Na podlagi tega negativnega sklepa s strani Csd, kar je posledično vplivalo na to, da društvo Altra ni imelo urejen sistem financiranja za g R (oskrbni dan) s strani države, bi strokovni delavci stanovanjskih skupin morali prekiniti sodelovanje z g r.

SELITEV

81.. leta 2000 se g r skupaj z ostalimi stanovalci preseli na drugo lokacijo...

138. V letu 2004 se g r skupaj s sstanovalci preseli v stanovanje, ki ga je društvo Altra dobilo od stanovanjskega sklada mestne občine Ljubljana.

H.NEVMEŠČENOST IN PRIPRADNOST

OSAMOSVAJANJE

--od institucije in strokovnjakov

123.. Vsako leto od leta 2000 sicer oddaja vlogo za socialno stanovanje, vendar brez uspeha.

151.. je oddal ponovno vlogo za socialno stanovanje, na prednostni listi je bil višje uvrščen, vendar še vedno ne dovolj za pridobitev soc. stanovanja

101.. Razmišlja, da bi v prihodnosti poskusil s samostojnim življenjem.

187.. V tem letu g r ponovno odda vlogo za socialno stanovanje, vendar brez uspeha.

203.. ... r ne počuti dobro v stanovanjski skupini, misli, da je čas, da poskusi samostojno življenje

-želja

148.. sicer vključi v novo okolje, vendar pogosto potoži, da se v Ljubljani ne počuti dobro,

185.. da se najbolje počuti v naravi, kjer najlažje umetniško ustvarja

110.... Mamo g R spodbuja, da bi ostal v Bosni in mu pove, da bi nanj prepisala hišo.

111. Po prihodu nazaj v prisotnosti strokovnih delavcev pogosto razmišlja o ponudbi in različnih možnostih in tudi o tveganju, če se odloči za to ponudbo

134.. ...z mamu ne najdeta skupnega jezika glede adaptacije hiše in glede lastniškega razmerja.
...tem smo g r ustno seznanili in z njim opravili razgovor o naši podpori pri iskanju najboljše rešitve za njegovo prihodnje življenje.

-podpora

102.. s podporo strokovnih delavcev odda vlogo za soc.stanovanje za samsko osebo.

122.. ...strokovni delavci zaznamo potrebo oz željo g r, da bi poskusil živeti skupaj s prijateljico.

-možnost izbire, samoodločbe

204.. , vendar ne izrazi potrebe po pomoči za realizacijo te želje.

211.. ...tem smo g r ustno seznanili in z njim opravili razgovor o naši podpori pri iskanju najboljše rešitve za njegovo prihodnje življenje.

-potreba po denarju

190.. Dodatna finančna sredstva bi bila z g r tudi odskočna deska za samostojno življenje, po čemer je večkrat izrazil potrebo

SKRB ZASE

Skrb za zdravje

97 ...nima zdravstvenih težav, razen z očmi (siva mrena), katere ureja sam pri svoji osebni zdravnici in okulistu.

120.. ...sprejet na zdravljenje na očesno kliniko zaradi težav z očmi

127. ....čaka težka operacija oči, zato se odloči, da ne bo šel v Bosno

136.. ...ponovno na težko operacijo oči (odstop mrežnice

98.... Že eno leto več ne jemlje medikamentozne terapije, po potrebi vzame samo pomirjevalo

izobraževanje

199.. ...ponudimo pomoč pri učenju na računalniku in da g r sam preko interneta komunicira s prijateljico.

-po skrbi za drugega

78.. ...si g r želi psa

-možnost izbire

80.. ....bo sam odgovorno skrbel za psa in vzdrževal higieno v skupnih prostorih

I SAMOSTOJNO ŽIVLJENJE

212.. se je odločil da se preseli v najemniško stanovanje, ki ga je dobil po ugodni ceni.

-podpora

213.. ...da pomembne osebne stvari hrani še vedno v društvu Altra v kleti

214.. In da g r obdrži stalno prebivališče vsaj še eno leto zaradi pošte in vloge za socialno stanovanje.

J SPOLNO SPECIFIČNE POTREBE

očetovstvo

15.. .... smo opazili veliko notranjo bolečino , ko je v individualnih razgovorih navezal pogovor na hčerko, katero je nazadnje videl, ko so še skupaj živeli v Velenju (obdobje pred vojno v BiH).

74.. žena mu pisno odgovori , da ne želi imeti nobenih stikov z njim in da nima smisla, da po toliko letih s svojimi obiski obremenjuje hčerko

. 131.. še ni uspelo navezati stikov s svojo mladoletno hčerko

-Potreba po podpori pri ponovnem navezovanju stikov z hčerko

71.. ...poskuša s podporo strokovnih delavcev in svoje prijateljice ponovno navezati stike s svojo hčerko.

73.. ob pomembnih obletnicah hčerki tudi piše in ji preko pošte pošlje darila in denar.

77.. razmišljali kako vzpostaviti stik s hčerko in iskali druge možnosti za vzpostavitev stika

132.. ....ponudimo g r možnost, da vključimo pristojni center za socialno delo pri razreševanju teh težav

-druge službe

razvijanje udeležbe

86...posredovanju strokovnih delavcev spozna, soc delavko , ki dela na Centru za socialno delo v Banji Luki.

87... opiše težave pri vzpostavljanju stika s svojo hčerko, katere se še vedno pojavljajo

88.. pokliče g r, z novico, da so razmere katastrofalne kar se tiče urejanja teh zadev in da ni uspela ničesar urediti

pusti telefonsko številko, da bosta še vedno v stiku.

133.. ....želi še počakati, csd pa na podlagi njegove želje seznanimo s to možnostjo

140.. vendar bo sam izrazil potrebo po vključitvi in začetku postopka v zvezi z urejanjem stikov s hčerko.

-možnost novih spoznanj in doživetjih

101.. mu odsvetuje tudi njegov brat, ki je bil aktivno udeležen v vojni in spremlja razmere po vojni v srbskem predelu Bosne, kjer s hčerko živi bivša žena